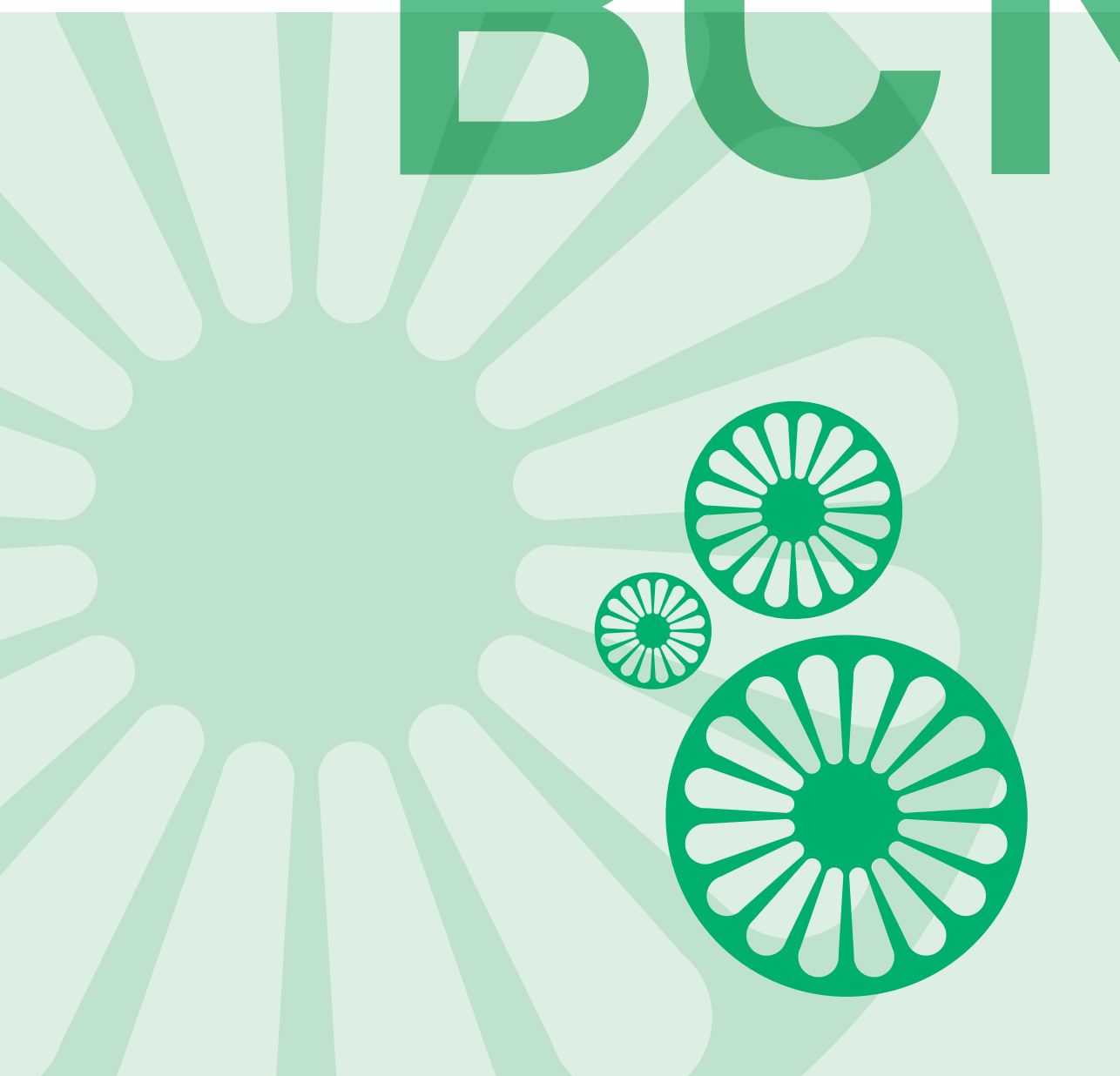

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

Edició de març de 2015

BCN

Direcció i edició

Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports
Ajuntament de Barcelona

Regidora de Dona i Drets Civils

Francina Vila

Coordinació tècnica

Direcció de Programa de Drets Civils
Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Coordinació de l'edició

Departament de Comunicació
Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Març de 2015

ÍNDEX

PRESENTACIÓ: Una estratègia amb un compromís mutu	5
1. PRÒLEG. EL POBLE GITANO: UNA IDENTITAT CULTURAL, AMB LLENGUA I COSTUMS PROPIS.	7
A càrrec de Carme Garriga	
1.1. Una cultura heterogènia i resilient	7
1.2. Continuitat i discontinuïtat en la vida del poble gitano	8
1.3. Ciutadania barcelonina de ple dret	10
1.4. Alguns trets culturals definitoris	11
1.5. A tall de cloenda	14
1.6. <i>Post scriptum</i> . A càrrec de Salvador Carrasco	17
2. MARC NORMATIU I ANTECEDENTS	18
2.1. La legislació internacional i l'estratègia per a la comunitat gitana segons l'Estratègia Europea 2020	18
2.2. L'Estratègia per a la inclusió social de la població gitana a Espanya 2012-2020 i el Pla operatiu 2014-2016	20
2.3. L'Estatut de Catalunya i el Pla integral del poble gitano de Catalunya	21
2.4. El marc municipal: la Carta de ciutadania de Barcelona, el Marc estratègic de l'Ajuntament de Barcelona i el Programa d'actuació municipal (PAM)	22
2.5. Creació de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació	27
2.6. Presència en l'àmbit internacional	28
3. ANÀLISI DE CONTEXT	29
3.1. La comunitat gitana a Barcelona, protagonista de la història i de la cultura de la ciutat. A càrrec de Salvador Carrasco	29
3.2. Plans municipals amb incidència en l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona	34
3.3. La participació i el Consell Municipal del Poble Gitano	36
3.4. Dades significatives de la realitat del poble gitano	37
4. MARC CONCEPTUAL	46
4.1. Una estratègia per continuar millorant	46
4.2. Una estratègia alineada amb els valors de la ciutat de Barcelona	47
4.3. El valor de la participació com a eix central	48
5. ESTRATÈGIA LOCAL AMB EL POBLE GITANO DE BARCELONA	51
5.1. Principis rectors	51
5.2. Principis metodològics, orientació i reptes de l'Estratègia local amb el poble gitano	54

5.3. L'Estratègia local en coherència i harmonia amb els valors del poble gitano	55
5.4. Planificació, seguiment i execució	57
6. EIXOS ESTRATÈGICS	58
6.1. Reduir desigualtats i promoure oportunitats	59
6.2. Consolidar i promoure el benestar personal i familiar	69
6.3. Coordinació intramunicipal i supramunicipal	72
6.4. Posar en valor la cultura gitana i aportar la «mirada» gitana a la ciutat	76
7. RESUM D'ACTUACIONS EN EL MANDAT 2011-2015 DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA RELACIONADES AMB EL POBLE GITANO	80
7.1. Projectes i/o serveis de l'Ajuntament de Barcelona	81
7.2. Suport a actes i celebracions	82
7.3. Presència internacional	83
7.4. Impacte d'accions de suport a l'educació formal i no formal	84
7.5. Accions de suport a l'ocupabilitat i la inserció laboral	85
7.6. Convenis i suport a entitats	85
8. ANNEX 1: RELACIÓ D'ENTITATS, ORGANISMES I SERVEIS QUE HAN PARTICIPAT EN ELS TREBALLS D'ELABORACIÓ DE L'ESTRATÈGIA LOCAL AMB EL POBLE GITANO DE BARCELONA	87
8.1. Entitats del Consell Municipal del Poble Gitano	87
8.2. Altres entitats, organismes i serveis	88
9. ANNEX 2: AGRAÏMENTS	89

PRESENTACIÓ

Em plau presentar l'*Estratègia local amb al poble gitano*, un pla d'actuació per seguir treballant en la prevenció i la lluita contra les desigualtats amb què es poden trobar les persones gitanes de la ciutat de Barcelona.

Aquest pla sorgeix de la voluntat de l'actual govern municipal de definir juntament amb el poble gitano les prioritats que afecten les seves comunitats. Per això vàrem incorporar el disseny i la implementació de l'Estratègia local en el Programa d'actuació municipal 2012-2015, incidint en l'educació, la salut, l'ocupació i l'habitatge.

Vivim moments de molts reptes i des de l'Ajuntament ens prenem molt seriosament les fites que planteja aquesta estratègia local. Aquesta és una bona oportunitat perquè tots plegats, administracions públiques, entitats i persones gitanes, reflexionem sobre com podem incorporar tots els valors del poble gitano que són marcadament cívics i de cohesió social. En convivència amb aquells altres valors i formes de sentir i fer de la nostra ciutat, també molt arrelades, que han de permetre facilitar la plena participació i vinculació del poble gitano en tots els àmbits de la nostra ciutat.

En aquest treball conjunt, vull agrair a les entitats i persones que pertanyen al Consell Municipal del Poble Gitano la seva participació en els diversos grups de treball i les seves propostes. També voldria fer especial esment a Carme Garriga i Teresa San Román, dues professionals del treball social i de l'antropologia social i cultural, respectivament, que han treballat amb el poble gitano i per al poble gitano, i que han col·laborat en l'elaboració d'aquesta estratègia local aportant-hi la seva experiència i reflexions.

Com a alcalde, em sento molt satisfet d'aquest document, clar en les seves propostes i amb el qual apostem decididament per donar valor a tots els elements de la cultura gitana i construir junts el present i el futur de la nostra ciutat.

Xavier Trias
Alcalde de Barcelona

5

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

Us presentem l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona, una estratègia amb un compromís mutu entre l'Administració local i les persones gitanes, amb l'objectiu de realitzar accions que permetin que el poble gitano participi en igualtat d'oportunitats en la definició de les polítiques de la ciutat que l'afecten.

Es tracta d'un pla que vol afavorir aquelles accions que equiparen a la comunitat gitana amb la resta de la societat barcelonina, a partir de principis i valors rectors i metodològics, que han de permetre desenvolupar un seguit d'actuacions concretes i transversals.

L'estratègia té per principis fonamentals la igualtat, el respecte i la no discriminació, la participació ciutadana, la cooperació institucional i el treball col·laboratiu amb els districtes, elements irrenunciables d'aquesta proposta.

Uns valors que des de l'Ajuntament de Barcelona volem compartir amb el Poble Gitano, motiu pel qual hem vehiculat l'elaboració d'aquesta estratègia local a través del Consell Municipal del poble gitano i les seves entitats i representants.

Els eixos clau d'aquesta proposta han estat la implicació de la comunitat gitana mateixa, la necessària col·laboració entre institucions de la ciutat i la benvolguda alineació amb les polítiques i recomanacions promogudes per altres institucions com el govern de la Generalitat, la Comissió Europea i el Consell d'Europa.

I ho hem volgut fer des de l'assumpció de valors tals com la pluralitat, la independència, la interculturalitat, la innovació i la solidaritat.

És voluntat de la Regidoria de Dona i Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona fer realitat tot el que es proposa en aquest document i comptem amb el treball en equip per fer-ho possible.

Un pla que anomenem Estratègia Local *amb* el Poble Gitano i no *del* Poble Gitano, perquè, des del primer moment del disseny i dels treballs previs, hi ha hagut la fita que fos un projecte assumit i validat per les entitats gitanes de la ciutat, amb un curós treball tècnic d'anàlisi i una metodologia propositiva, al servei de la participació i la no discriminació dels gitans i les gitanes.

I, per tant, una nova estratègia de la ciutat per fer que el poble gitano participi activament en la definició del seu futur.

Francina Vila i Valls
Regidora de Dona i Drets Civils

1. PRÒLEG. EL POBLE GITANO: UNA IDENTITAT CULTURAL, AMB LLENGUA I COSTUMS PROPIS

A càrrec de Carme Garriga

Aquest és el darrer escrit de Carme Garriga. He tingut l'honor de ser, un cop més, qui ha posat per escrit els seus pensaments i he debatut amb ella cada pàgina i cada paràgraf d'aquesta col·laboració. La vaig haver de convèncer que enviés l'original: «Vull parlar més de la vida real dels gitanos, vull dirigir-me sobretot a ells...».

El 25 d'octubre de 2014 va morir la Carme. Vàrem treballar aquest text fins al dia anterior. Quan el llegírem sencer, tot seguit em digué que hi faltaven algunes coses i que li agradaria «arrodonir» la darrera part de l'escrit: volia parlar dels gitanos i les gitanes i per a ells i elles i recordar aquells que li van ensenyar com ha de ser i comportar-se una bona gitana.

Salvador Carrasco

7

«Aquestes pàgines pretenen ser una introducció a la proposta de l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona»

Carme Garriga Boadella

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

Al llarg de més de cinquanta anys hem après algunes coses sobre les formes de vida del poble gitano. El nostre és un coneixement que deriva tant del fet d'haver viscut amb ells i elles i de mantenir una estreta relació d'amistat personal i familiar amb moltes famílies gitanes, com d'haver fet intervenció social, mediació i recerca amb població gitana de diversos llocs d'Espanya i Catalunya. En aquestes dècades hem observat atentament i de ben a prop els profunds canvis que s'han produït en els seus estils de vida. No podia ser d'una altra manera: les comunitats gitanes viuen en una societat marcada per profunds canvis que afecten, a tots els nivells, la vida del conjunt de tota la ciutadania. A més, la seva història les ha dotat d'una capacitat específica d'adaptació a entorns culturals, socials, econòmics i polítics ben diversos.

De fet, es pot constatar que, en l'evolució social de la població gitana, hi ha continuïtat i discontinuïtat que afecten trets i continguts culturals considerats com a definidors de la seva identitat col·lectiva.

1.1. Una cultura heterogènia i resilient

La cultura gitana és heterogènia i diversa. El poble gitano té una identitat cultural col·lectiva compartida, però dotada d'una certa imprecisió; capaç de sobreviure en contextos socials molt diferenciats i d'adaptar-se en una direcció o una altra, si és necessari, sense deixar de ser ella mateixa; capaç d'adoptar una imatge o un color segons imposin les circumstàncies, sense perdre trets identitaris propis. És una cultura discernible, però versàtil, amb una capacitat d'adaptació a l'entorn notable. Són una minoria, amb una identitat ètnica compartida i difusa.

El poble gitano viu a Europa sense mirar fronteres i ha contribuït en gran manera a la nostra cultura. Tot i els avanços en el reconeixement institucional de la comunitat gitana a Europa, Espanya i Catalunya, en el marc de les noves mesures per a la protecció de les minories ètniques dels darrers vint anys, s'estan vivint episodis gravíssims de racisme vers la població gitana en molts països

europèus; de vegades la discriminació procedeix de les mateixes institucions públiques.

La seva és una cultura provada en la persecució i la marginalitat. Han sobreviscut a grans genocidis i intents d'exterminació al llarg de la seva història, una història present i viva en la memòria col·lectiva, una memòria social exemplar, continguda en la saviesa dels vells, com a present transtemporal que sana pors i ferides i que s'expressa en el seu art i la seva poètica; una memòria que preserva i amaga, alhora, la presència i l'absència del dolor viscut. Una memòria íntima i col·lectiva.

El poble gitano, per raons històriques, ha tingut i té una valoració singular de l'ús del temps i de l'espai, una manera d'entendre'ls diferent de les societats majoritàries en què viu. De la convivència intercultural en deriven no poques dificultats, precisament, de concepcions divergents en aquestes matèries.

La cultura gitana és una cultura resilient: ha sobreviscut a les dificultats i s'ha acoblat a contextos històrics diferents, sense perdre la seva identificació, sense trencar-se i sense oblidar les seves arrels. Vindiquen la seva plena ciutadania allà on són i viuen on naixen els seus fills i filles, sense renunciar a una unitat col·lectiva diferenciada.

1.2. Continuïtat i discontinuïtat en la vida del poble gitano

Efectivament, els canvis produïts, des dels anys seixanta fins avui són enormes, han afectat a tots els àmbits de l'existència d'aquest poble, però sense pèrdua de la identitat gitana (*romanipen*). El balanç és molt positiu. Hem estat testimonis propers d'un canvi social, lent i inexorable. No dubtem en el moment d'afirmar que les famílies gitanes estan vivint un procés de transició cap a noves formes de vida. Hi ha trets culturals tradicionals que s'han perdut o han adquirit noves formulacions i noves formes d'expressió. El fet preocupa molts *tios* que manifesten la necessitat de discerniment en la nova situació i en l'adopció de noves estratègies que permetin al poble gitano adaptar-se, un cop més, a les circumstàncies canviants de la societat majoritària, sense que per això hagin de renunciar al que són i volen ser. Es tracta, com ens deien alguns gitanos, «d'avançar sense perdre lo nostre». S'està afavorint un canvi controlat que no comporti la pèrdua dels valors i trets culturals de la seva tradició: «tradició i innovació». Els gitanos i les gitanes que coneixem són tot menys peces de museu, o un producte exòtic o folklòric. Els nostres compatriotes gitanos fan una aposta arriscada, raonable, tenaç, basada en la memòria de la seva experiència col·lectiva. Ni impaciència, ni desesperança. Saben d'on vénen i el que volen. És un camí ple d'obstacles i paranys, però, en paraules de l'admirat poeta gitano José Heredia, són «hégira desde siempre». Amb avenços i temptejos, sense encertar-la sempre, aposten per un futur millor per als seus.

La situació de la població gitana fa seixanta anys era molt diferent de l'actual. Moltes persones no estaven inscrites en el registre civil i les vàrem ajudar a fer-ho. Moltes eren de tradició nòmada molt recent: elles mateixes, els seus pares i mares i els seus antecessors no havien tingut assentaments permanents. Molts matrimonis no tenien «papers»; únicament estaven casats pel ritus gitano. També ha canviat l'edat d'entrada al matrimoni: les parelles eren

més joves. Ha baixat, igualment, l'índex de natalitat: avui no se solen veure famílies amb deu o dotze fills. Ha disminuït molt notablement el coneixement del caló, tot i haver-se iniciat una certa recuperació del romaní entre una minoria inquieta de gitanos i gitanes. Avui la mobilitat territorial de la població gitana és un fet més enllà del territori espanyol, amb destinacions com ara França, Portugal o l'Amèrica Llatina.

Quan vàrem començar a treballar amb el col·lectiu gitano a l'inici dels anys seixanta del segle passat, la majoria de la població infantil no estava escolaritzada. Molts no veien la necessitat de l'escola i, d'altra banda, mancaven escoles. Avui la principal preocupació és en la transició a la secundària i en alguns barris, encara, l'absentisme, la desafecció envers l'escola i l'abandó prematur de l'escolarització. En aquestes darreres dècades s'ha produït un increment notable en l'interès per l'escola. Un considerable nombre d'alumnat gitano va a escoles concertades, i cada vegada és més gran, encara que insuficient, el nombre d'alumnat gitano universitari.

Hem viscut i estudiat algunes mudances a determinats barris. Part de la nostra vida l'hem passat entre barraquistes, avui exbarraquistes, o hem tingut parents molt propers que ho varen ser en els anys seixanta. Encara avui hi ha barraques i infrahabitatges. Molts membres del poble gitano viuen en barris i polígons estandarditzats amb majoria de població paia (no gitana) i major o menor concentració de població gitana. En constatar aquests fets no podem oblidar els trasllats forçosos de població gitana. Com es pot oblidar la vida a les barraques? Com es pot oblidar els motius mesquins i la rivalitat política entre autoritats franquistes que hi havia darrere de determinades decisions que varen afectar gravíssimament a moltes persones gitanes, carregades en camions com si fossin trastos o mobles, cap a un destí desconegut? Sens dubte, la vida de molts gitanos i gitanes ha

millorat molt. I ens en congratulem. Però el camí a recórrer, pel que fa a habitatge, és també encara molt llarg.

És espectacular el creixement del nombre de la població gitana socialment ben integrada a la societat sense que per això hagi perdut la seva identificació com a tal. Ja en els anys setanta, un percentatge significatiu de famílies eren població gitana «oculta», no identificada com a tal en el seu entorn immediat: disposaven d'un cert benestar econòmic i els fills i filles estaven escolaritzats o tenien estudis de formació professional o universitària. En els darrers trenta anys s'ha produït un important canvi en la valoració de l'educació i dels estudis per part de moltes famílies gitanes. Hem vist créixer fills i filles de bones amistats gitanes i les hem vist progressar en els estudis o arribar a la universitat. Tanmateix, ben entrada la darrera dècada del segle XX ja s'apreciava una certa relaxació en l'esforç realitzat fins llavors en alguns segments de la població gitana de Barcelona. Així, hem vist reparèixer i tornar a créixer l'absentisme escolar, l'abandó prematur de l'escola i la desafecció envers aquesta institució. Les paradoxes estan servides: hi ha una consciència generalitzada de la importància d'anar a l'escola, però a la pràctica hi ha també un cert desinterès o falta de prioritització dels estudis dels fills i filles en algunes famílies. Així, en alguns barris perduren fenòmens que crèiem que ja estaven superats. Encara ara hi ha escoles gueto, i paral·lelament a aquests fenòmens, una preocupació creixent pels estudis dels fills i filles de no poques famílies gitanes castigades per la crisi. Fóra injust oblidar els esforços d'algunes institucions i fundacions per afavorir l'èxit escolar de la infància i joventut gitana. Hi ha sortosament històries reals d'èxit acadèmic, però la pressió social dels germans i germanes més grans, absentistes o que han deixat els estudis obligatoris, sovint incideix negativament en els més petits. Se'ns fa difícil concretar l'abast d'aquests

fenòmens, però cal fer patent aquestes paradoxes si realment es vol promoure el desenvolupament de poble gitano i garantir que puguin construir per als seus fills i néts un futur millor.

El món laboral dels gitanos i gitanes també ha canviat profundament en aquestes dècades: han anat desapareixent les seves ocupacions tradicionals, que els descriuen com a residuals i «sense futur». En aquesta qüestió hi tenen un dels seus principals reptes. A finals del segle passat predominaven els treballs per compte propi i en cooperació amb persones de la mateixa família. Entenem que el sistema ocupacional gitano segueix vigent per a la majoria d'elles: predomini del treball per compte propi sobre l'assalariat, alternança d'una ocupació secundària amb una de principal, pluriocupacionalitat no simultània i mobilitat pròpia de feines de temporada. L'ocupació principal majoritària de la població gitana barcelonina era la venda, i les feines de temporada han baixat respecte d'altres èpoques. La crisi actual ha afectat seriosament aquest poble. La profunda inquietud de la majoria del col·lectiu en aquest camp està més que justificada, especialment pel que fa a l'ocupació del jovent. En els darrers vint anys hem vist augmentar el nombre de persones gitanes ocupades en activitat de caràcter tècnic professional. Entenem, però, que el panorama i la perspectiva ocupacional és preocupant i que a la base de tot s'hi troba el nivell d'instrucció i la qualificació professional.

1.3. Ciutadania barcelonina de ple dret

Comencem per dir que els membres de la població gitana de Barcelona, com els de la gitana en general, no són un grup homogeni: n'hi ha de diferents tipus i entre ells es donen diferències de classe, procedència i ubicació. Tenen, també, processos grupals i individuals diferents i diversos graus d'acoblament amb la resta de la ciutadania.

Hi ha una part de la població gitana coneguda com a gitans catalans i una altra part formada pels procedents d'altres regions d'Espanya i d'altres nacionalitats. La catalana s'autoidentifica com a tal, i així és reconeguda per la resta de població gitana. Parlen català en la vida quotidiana i com a llengua pròpia, a més del caló; porta assentada a Barcelona més de tres-cents anys, en tres nuclis urbans: el Portal i el carrer de la Cera; Hostafrancs, la plaça d'Espanya, Sants i el Poble Sec, i Gràcia.

Entre la població gitana vinguda de fora de Catalunya hi ha un subgrup que s'autoidentifica com a *cafeletes*. Una part els tenen per *catalans*, i una altra per *castellans* (nom amb el qual popularment s'acostuma a denominar persones i grups vinguts d'altres llocs d'Espanya). De fet, fa diverses generacions que són a la ciutat, des de finals del segle XIX. La qualificació de *cafeletes* fa referència a una identitat col·lectiva poc definida, però real, amb la qual s'identifiquen alguns gitans i gitanes de Barcelona.

Gran part de la població gitana que coneixem com a «procedents de fora de Catalunya» se senten tan catalans i catalanes com qualsevol: viuen i treballen a Catalunya, on han tingut els seus fills i filles, s'identifiquen com a tals i estimen també, tant com qualsevol, la terra de la qual procedeixen. També entre la població gitana hi ha «altres catalans». A la nostra ciutat, a més, n'hi ha d'origen portuguès i d'altres que provenen de l'Europa de l'Est, com són els hongaresos o els romanesos.

1.4. Alguns trets culturals definitoris

En els nostres estudis, les persones gitanes de la ciutat ens han parlat de les seves expectatives i els seus reptes de futur. Són aspiracions legítimes a una feina, a un habitatge digne, a una vida social sense prejudicis ni estereotips negatius vers el poble gitano. En el moment actual hi ha encara a Barcelona famílies gitanes que viuen situacions molt difícils i en condicions molt dures i precàries. Tan cert és que s'ha avançat molt com que resta molt camí a fer en el reconeixement efectiu de la plena ciutadania d'aquest col·lectiu.

El poble gitano té una cultura pròpia, la *roma*, i una llengua pròpia, el *romaní*. Són transnacionals de projecció i constitueixen una de les minories ètniques més vulnerables en les nostres societats. Al llarg de la seva història han preservat, defensat i promogut la seva «gitanitat», *romanipen*. Centrem ara la nostra reflexió en alguns dels trets que defineixen la seva cultura i identificació.

En alguna ocasió hem dit que són gitanes les persones que tenen una ascendència biològica gitana, s'identifiquen com a membres d'aquesta cultura diferenciada i són reconegudes com a tals per la comunitat gitana. L'existència de matrimonis mixts, cada vegada més nombrosa, i les opcions per militàncies ètniques ben definides posen de manifest situacions ben complexes, contradiccions personals i identitats compartides. Tot ens porta a remarcar la importància del manteniment de característiques i pautes culturals pròpies, enmig d'intensos i profunds processos de canvi, que van més enllà de les idees prefixades i dels estereotips existents entre gitanos i no gitanos (*païos*). És molt el camí que resta per fer, en aquest sentit, ben entrat ja el segle XXI.

1.4.1. La llengua romaní

La llengua universal gitana és el romaní, una llengua d'arrels indoeuropees que, bàsicament, prové del sànscrit. El romaní té uns vuitanta dialectes, agrupats en tres grans branques o subdialectes. És un mitjà de comunicació entre tots els gitanos del món, un signe d'identitat i coherència interna, un instrument de defensa per al manteniment de la seva cultura i per a la preservació de missatges intel·ligibles per a la resta de la població.

El parlar dels gitanos espanyols rep el nom de caló: un conjunt de paraules d'origen romaní que s'han tramès de generació en generació.

Des del 1971, en el I Congrés Mundial Gitano, celebrat a Londres, es va treballar per la construcció d'una gramàtica comuna del romaní estàndard, que va ser adoptada al IV Congrés Mundial Gitano, celebrat a Varsòvia l'any 1990. Es tracta d'aconseguir que els gitanos i les gitanes de tot el món s'entenguin entre si tan bé com puguin. El Parlament Europeu va reconèixer el 1994 la llengua i la cultura gitana com a part del patrimoni cultural europeu.

En general, i especialment entre el jovent, s'ha perdut molt el coneixement i l'ús del caló. Certament s'aprecia un notable increment de l'interès per conèixer el caló. La creixent preocupació per la revitalització i l'ensenyament de la llengua pròpia gitana entre el moviment associatiu gitano mereix tot el suport de les institucions i l'impuls necessari. En aquest terreny, a Catalunya i, en particular, a Barcelona s'han fet passos molt significatius, que han de tenir continuïtat. Facilitar l'ensenyament i l'aprenentatge del romaní és una mostra de respecte envers el poble que el parla i una promoció efectiva de la seva cultura. El coneixement i la difusió del caló és una mostra, per part de l'associacionisme gitano, de la seva decidida voluntat de mantenir la seva identitat ètnica i una prioritat a llarg termini.

1.4.2. La família

La família és la institució social bàsica al voltant de la qual gira la vida del poble gitano. L'organització social es basa en el parentiu. L'adscripció al grup familiar és patrilíneal: els fills i filles formen part del llinatge del pare, tot i que també porten el de la mare, però els néts i nètes ja no tindran el llinatge matern. Les esposes dels fills formen part de la família del marit. La patrilínealitat marca l'hegemonia masculina i reflecteix l'autoritat familiar. L'home més vell de la família és l'autoritat familiar, si ha respectat la llei gitana i si el seu comportament és reconegut com el propi d'un home d'honor.

En parlar de família gitana ho fem en sentit ampli: són grans famílies (o «races», com gran part s'autoanomena). Les famílies, o «races», són independents entre si i poden relacionar-se per veïnatge, matrimoni o altres vincles. Quan aquests lligams es trenquen, si és per motius greus, les famílies poden convertir-se en «contràries», i esdevenen enemics hereditaris.

Les famílies tenen un nom diferent del cognom oficial basat en un motiu o en el renom d'algun avantpassat del qual procedeixen.

El conjunt del grup familiar es reuneix per diverses raons i per a ocasions variades: bodes, malalties, enterraments, defensa o protecció mútua, tant si viuen lluny com a prop.

Entre el poble gitano preval el sentit col·lectiu del grup familiar sobre altres consideracions individuals.

1.4.3. El matrimoni

La població gitana es casa molt jove, generalment abans dels vint-i-un anys. El matrimoni gitano és monògam. La seva estabilitat i durada dóna molt prestigi. En general, els matrimonis mixts, amb membres gitanos d'un altre tipus o amb població paia, no agraden. Aquesta resistència, però, s'acaba superant quan la parella s'estima i es volen casar.

Temps enrere els pares acostumaven a buscar parella als fills. Això està canviant molt, si bé és necessari l'acord dels pares quan el nuvi és qui proposa demanar una noia i la noia diu que el vol. El matrimoni associa la família i implica els grups familiars.

La boda gitana és un gran esdeveniment. A Catalunya els casaments es fan de diverses maneres: canvien els tipus de celebració i els moments de la festa en què es fa cada part de la cerimònia. Encara

que avui tots fan papers i es casen de manera legal, la comunitat els considera casats a partir de la celebració de la boda gitana. El matrimoni es consuma del tot quan neix el primer fill o filla.

L'any 1999 era significatiu el nombre de matrimonis mixts (entre membres gitans i païos): a Barcelona, el 6,7 % de les 268 famílies de les llars on vàrem fer entrevistes eren matrimonis mixts. Aquest és un bon exponent de la situació de canvi i transformació social que vivia la comunitat gitana de Barcelona a principis del segle actual. Dèiem que aquesta situació podia decantar-se cap a un costat o altre i capgirar-se ràpidament.

També en el matrimoni trobem elements de continuïtat i discontinuïtat cultural. Que es mantingui el matrimoni *per lo gitano* és una dada simbòlica rellevant que cal tenir ben present. Perviu una configuració peculiar de la institució matrimonial entre la població gitana barcelonina amb un petit però significatiu increment dels matrimonis mixts i uns costums i rituals plurals que varien segons els grups de referència.

1.4.4. L'autoritat dels vells

L'autoritat en les famílies gitanes recau en els seus vells, que reben el tractament d'oncles o *tios*. Són persones grans de respecte, bones coneixedores i complidores de la llei gitana.

Els vells són obeïts mentre conserven el seny i tenen la capacitat física necessària. El poble gitano, distingeix entre respecte i autoritat: qui té més edat és respectat sempre.

L'autoritat dels vells emana de l'experiència com a font de saviesa. Cada llinatge o raça té els seus caps, oncles o autoritats. Ells tenen la darrera paraula en la resolució dels conflictes, quan les parts no els han pogut resoldre per l'acord o la força. Actuen dintre de la

seva pròpia família. En els conflictes entre diferents famílies es pot demanar l'actuació de vells no implicats, com a mediadors o jutges, sia en un «consell de vells» o sia amb la intervenció d'un sol vell. En algunes ocasions hem vist la deriva de l'autoritat d'algun vell cap a formes abusives de poder, que s'imposaven per la força i es podien considerar «caciquistes». Aquells vells eren més temuts que respectats.

Entre la població gitana barcelonina persisteix aquest rol mediador o arbitral dels vells, que són respectats. El que ha canviat són les maneres d'exercir la seva autoritat i els àmbits concrets d'incidència d'aquesta. També és nova la llibertat amb què molts membres de la comunitat gitana discernen entre el que és irrenunciable i el que és caduc en els seus costums. Molts dels oncles o *tios* que coneixem són considerats pels seus com a mestres de vida i transmissors de la memòria col·lectiva a les noves generacions.

1.4.5. La religió

A les arrels de la tasca i el compromís amb la promoció social i religiosa de la població gitana de Barcelona hi trobem l'obra del Secretariat Gitano de l'Arxidiòcesi de Barcelona, vinculat a Càritas Diocesana. De 1964 a 1975 el Secretariat fou una peça fonamental per a la promoció del poble gitano i la matriu de moltes altres iniciatives socials. El Secretariat nodrí la comunitat gitana de gent preparada que portarien fins al final el principi inspirador segons el qual *la promoció dels gitanos ha de ser obra dels mateixos gitanos*. De fet, el Tio Peret, d'Hostafrancs (Barcelona), presidia el Secretariat i fou mestre i mentor d'una tasca pionera a tot Espanya. Amb ell hi trobem el jesuïta pare Lluís Artigas, fundador de l'entitat, l'escolapi Francesc Botey, el mossèn Prat i el mossèn Jordi García Die, que treballà amb una exquisida discreció i un profund com-

promís, inspirat en el Concili Vaticà II i la *Populorum Progressio* de Pau VI. També hi érem presents algunes assistents socials vinculades a Càritas Diocesana, com ara Rosa Romeu o Carme Garriga. En l'actualitat hi ha diversos intents de revifar la presència catòlica entre la població gitana en algunes diòcesis catalanes, amb línies i prioritats pastorals, però poc definides.

Durant aquells mateixos anys seixanta i setanta, el pentecostalisme evangèlic es feia present a Catalunya. El primer temple de l'Església evangèlica de Filadèlfia s'obrí a Balaguer l'any 1965. Popularment coneguts com a «al·leluies», s'expandiren força durant els anys vuitanta. El culte és primordialment un lloc de celebració religiosa i també de trobada social. Un 55'7 % de la població gitana que vàrem entrevistar a Barcelona (1999) es manifestava evangelista, i a Badalona (2001) la xifra arribava al 72,3 % de les persones entrevistades. En l'actualitat el culte ja pateix les limitacions característiques de les confessions religioses massificades. Per la seva implantació i grau d'arrelament, en opinió de moltes persones, podria exercir un rol més compromès amb el desenvolupament humà i d'educació de la infància gitana. Així ho han entès alguns pastors, amb qui s'ha pogut col·laborar amb èxit i superar dificultats complexes. El culte podria esdevenir un factor positiu, impulsor de millores per a la vida de la població gitana. El temps dirà, però, si esdevé indirectament un element favorable al progrés social i educatiu de la infància i joventut gitanes.

1.5. A tall de cloenda

Presentem sintèticament algunes consideracions que, a parer nostre, són remarcables i s'haurien de tenir presents de manera molt destacada en el nou Pla municipal.

A la presentació del nostre estudi titulat *Els gitanos de Barcelona* (Diputació de Barcelona, 2000), José Ignacio Urenda, com a comissionat de l'alcaldia per a la defensa dels drets civils de l'Ajuntament de Barcelona, comentava que «la població és una realitat canviant, el coneixement de la qual és necessari seguir de forma continuada» i constata que «existeix el desig de continuar aquest treball». Han passat catorze anys i no disposem de dades actualitzades sobre la població gitana de Barcelona. En la nostra aproximació estimàvem que hi havia 6.614 persones gitanes autòctones a la nostra ciutat. No vàrem estudiar la situació ni el nombre de persones gitanes portugueses, ni vingudes de l'Europa de l'Est (p. 116-117).

Des del *Mapa de serveis socials* de la Generalitat de Catalunya (1984), publicat pel Departament de Benestar Social, es va repetint que el coneixement del nombre de població gitana de Catalunya és «superficial i insuficient»: avui no anem més enllà de tenir «aproximacions», fetes amb més o menys rigor metodològic. Al *Mapa de serveis socials* del 1996, publicat pel Departament de Benestar Social, va desaparèixer qualsevol referència explícita a les minories ètniques i al poble gitano.

Com una de les conclusions del *Mapa* de 1984, ja es recomanava «la cobertura urgent de les llacunes informatives que s'han detectat amb la realització d'un mapa etnogràfic de Catalunya, on siguin documentats els aspectes demogràfics, socials, etnogràfics i econòmics de les minories ètniques, amb la finalitat d'obtenir un coneixement, avui dia inexistent, per al desplegament d'una

actuació planificada».¹ És una recomanació que, en el cas de la població gitana barcelonina, segueix plenament vigent. Encara hi falta, a més a més, com també comentava José Ignacio Urenda, un estudi sociològic realitzat amb una metodologia com la utilitzada a *Els gitanos de Barcelona*, que permeti actualitzar les dades i doni a conèixer la seva situació actual i les seves expectatives.

El nucli dels problemes als quals els gitanos i gitanes han de fer front és el d'una permanència cultural diferenciada i, alhora, la consolidació de la seva plena inserció en el món econòmic i laboral, en una època d'inseguretats.

Així, entre tradició i canvi, és al mateix col·lectiu gitano a qui correspon destriar amb llibertat els valors i costums que preserven la seva identitat i superar o transformar aquells que obstaculitzen la seva promoció i el seu progrés.

Tenim a la vista el document del nou Pla integral del poble gitano de Catalunya 2014-2016 i la proposta de desenvolupament de l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona. És encomiable i mereix tot el reconeixement i suport ciutadà aquest esforç de les administracions, fet amb la participació de personal expert, d'entitats i institucions gitanes i progitanes i de membres de la comunitat gitana a títol personal. El disseny de polítiques públiques que permetin canalitzar recursos públics al servei de prioritats que tinguin un cert consens social sobre les necessitats reals i sentides, ha de ser benvingut.

Se'ns permetrà formular amb tota claredat algunes idees que l'experiència de molts anys de treball amb el poble gitano ens ha anat ensenyant. És important tenir plans institucionals, dotats dels recursos necessaris. Fan molt bé les associacions gitanes de ser-hi presents, d'incidir-hi, en la mesura que es pugui, i atreure recursos públics al servei del seu poble. Tanmateix,

l'experiència ens ensenya a ser cautes en el moment de valorar la seva repercussió en la base social de les famílies gitanes i del conjunt de la seva comunitat. Ens alegraria enormement poder dir que en aquestes dues noves oportunitats els plans acabaran implantant millores tangibles i perceptibles en la vida real de la població gitana, que és i ha de ser la seva destinatària final.

No oblidem, però, que cal impulsar i potenciar un diagnòstic compartit de la situació i dels problemes reals. De ben poc servirà tenir els millors plans integrals i de desenvolupament de la població gitana si no arriben a les seves famílies i si aquestes no se'ls fan seus i si no s'aconsegueix la mobilització de la comunitat gitana als barris i a tot el territori al voltant dels mateixos objectius. Posem l'exemple de l'ensenyament. Estem convençuts que cal impulsar iniciatives socials de base que permetin un diagnòstic compartit, realista, clar i autocrític dels problemes i de les seves causes, i que permeti, després, endegar estratègies i accions puntuals ben coordinades. Caldrà donar prioritat al treball en determinats barris, atendre a la formació del professorat als centres, acompanyar de ben a prop les famílies, escoles i instituts per tal d'eradicar l'absentisme i l'abandó prematur de l'ensenyament obligatori, reforçar i no retallar el nombre de promotors. Tot això i moltes més coses serien possibles amb la mobilització social i la cooperació amb les institucions públiques. Si no es fa així, un cop més haurem perdut una oportunitat: s'hauran fet documents molt bonics en línia amb les prioritats de la Unió Europea, amb evidents biaixos ideològics en algun cas, però, a l'hora de

¹ *Mapa de serveis socials*. Vol. 5. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Serveis Socials, 1984, p. 99.

la veritat, s'haurà avançat ben poc. Com s'explica, si no, que després de tants plans estatals, autonòmics i locals, en alguns moments es tingui la percepció que comencem a anar enrere? Què està fallant? Aquestes preguntes no les han de respondre únicament les administracions; també es dirigeixen als membres de la comunitat gitana, més enllà dels interessos de la mateixa família, per legítims que siguin, o del nucli associatiu de referència.

La participació en institucions creades per les administracions, tan proclamada i invocada, va més enllà de la cobertura de tràmits administratius i de reunions burocràtiques per legitimar el que es decideix en els despatxos oficials. L'autenticitat, l'operativitat i el suport social són condicions necessàries en els processos i les institucions de participació ciutadana. Excel·lents idees i magnífiques iniciatives es poden veure limitades per la via dels fets.

També caldria recordar que la promoció i la participació del poble gitano s'ha de treballar amb ell i amb el conjunt de la població que l'envolta i amb el qual conviu. La convivència i el civisme són

cosa de tothom i demanen de tota la ciutadania un grau de comprensió compartit, compromís i coresponsabilitat.

Segons la nostra experiència i els nostres estudis sobre el poble gitano, hem pogut comprovar que són gent que saben on volen anar i com fer-ho. L'estratègia de la majoria de la població gitana de Barcelona que hem entrevistat és clara: «acoblar-nos, sense perdre lo nostre». La seva és una mirada al futur confiada i realista, conscient de les grans dificultats que els presenta el moment actual i dels seus reptes: «casa, ofici i escola», ens deien algunes veus expressivament. Aquest és un escenari amb limitacions importants: les condicions socioeconòmiques de la majoria són desfavorables i els punts de partida molts diferents i desiguals. Sorpren la lucidesa en l'anàlisi de la situació i la claredat amb què la població gitana barcelonina ens formulava l'escenari de futur més desitjable per a ella i els seus infants.

Desitgem a la nostra conciutadania gitana salut, fortuna i llibertat. *Sastipén, baxt thaj mestipén.*

Barcelona, 24 d'octubre de 2014

1.6.

Post scriptum

A càrrec de Salvador Carrasco

En l'entrega del premi de la fundació Institut de Cultura Gitana el 2012, la Carme, entre altres coses, va dir:

«Quiero expresar mi agradecimiento a todos los gitanos y gitanas que, desde el principio de mi trabajo, confiaron en mí, me aceptaron y me enseñaron “sus cosas”, “para que conozcas nuestra cultura” y para “aprender cómo tiene que ser una buena gitana”. Realmente varias personas y familias me introdujeron en todo lo suyo y he tenido el privilegio de vivir y participar en aspectos muy íntimos, tanto individuales como familiares y culturales. Me gustaría, ese es mi deseo, no haber defraudado a las personas, tanto gitanas como no gitanas, que confiaron en mí, muchas de las cuales (¡y lo siento profundamente!) ya no están entre nosotros.

»He pasado la mayor parte de mi vida compartiéndola con vosotros. Tengo setenta años.

»Y empecé a relacionarme con un grupo de gitanos que acampaban en mi pueblo a los diecisiete, como si emprendiera una aventura y para hacer buenas obras. Trabajo profesionalmente con vosotros desde 1966. Empecé en el Secretariado Gitano de Barcelona. Entonces, en general, el movimiento era “pro gitano”. Un gran avance es que ahora el movimiento gitano lo lleváis, fundamentalmente, vosotros (...)

»He trabajado para distintas administraciones y organizaciones. No es el momento de presentar el currículum, pero permitiréis que destaque algunos de los acontecimientos en los que he tenido la oportunidad y la suerte de participar, entre otros:

- La Primera Semana de Estudios Gitanos de Sevilla, en 1967.
- El I Congreso Mundial Romanó, de Londres, en 1971.

- El reconocimiento de la identidad del pueblo gitano y el valor de su cultura, en el Parlament de Catalunya, en 2001.

- El reconocimiento de la identidad del pueblo gitano en el Congreso de los Diputados, en 2005.

- La creación de la fundación Instituto de Cultura Gitana, en 2007».

La Carme va donar suport en tot moment a les dones gitanes que porten endavant el moviment associatiu, junt amb unes dinàmiques que constitueixen, al seu parer, la promesa d'un futur millor per a les persones gitanes. Malgrat les dificultats amb què les gitanes es troben i com els és de difícil vindicar un lloc a la vida pública de la comunitat, ens deia ben convençuda que les dones gitanes tenen a les seves mans el futur del poble gitano i són l'autèntic motor de canvi, no només, encara que també, a la vida familiar i en el paper central de la família.

2. MARC NORMATIU I ANTECEDENTS

2.1. La legislació internacional i l'estratègia per a la comunitat gitana segons l'Estratègia Europea 2020

Hi ha un ampli ventall de disposicions en l'àmbit internacional que treballen en la defensa dels drets i la diversitat cultural. Des de la celebració del I Congrés Mundial Gitano, l'any 1971, es va iniciar un llarg camí en el reconeixement de la comunitat gitana d'Europa.

El Marc d'estratègies nacionals d'integració dels gitanos de la Unió Europea acordat per tots els estats membres el 5 d'abril de 2011² ha estat reforçat de manera molt positiva per la recomanació presentada pel Consell de la Unió Europea el 9 de desembre de 2013.³ Aquest document ofereix orientacions concretes per ajudar els estats membres a intensificar i agilitzar les seves iniciatives a favor de la integració de la població gitana, i els recomana que es comprometin a prendre mesures destinades a salvar les diferències entre aquesta comunitat i la resta de la població, amb l'establiment de les condicions per a una integració efectiva de la població gitana. La recomanació, que no és jurídicament vinculant, recorda i reforça els quatre àmbits d'actuació clau de l'estratègia per a la seva integració (habitatge, ocupació, educació i salut) i estableix àmbits horitzontals, com ara la igualtat de gènere, la inversió social o l'apoderament de la mateixa comunitat.

La recomanació reforça el paper dels governs locals, en particular el punt 3.1 «anima les autoritats locals a desenvolupar plans d'acció o estratègies, o conjunts de mesures polítiques locals dins de les polítiques d'inclusió social en sentit ampli, que podrien incloure les línies de treball base, punts de referència

i objectius mesurables per a la integració dels gitanos, així com un finançament adequat».

Encara que el document, a escala global, fa una clara referència a la necessària participació dels governs locals, en l'àmbit de l'habitatge té un pronunciament destacat. En particular, proposa: «Tenint en compte la importància de la intervenció local en les qüestions relatives a l'habitatge, es convida els estats membres que recorrin al desenvolupament local, impulsat per les comunitats mateixes, i a les inversions territorials integrades del Fons Europeu de Desenvolupament Regional, el Fons Social Europeu i el Fons de Cohesió».

En un sentit ampli, les estratègies nacionals han de tenir una marcada orientació a la col·laboració i el foment de la participació de les administracions locals i la societat civil, tant en el procés d'elaboració i implementació com en el seguiment de les estratègies. No obstant això, com es desprèn de la comunicació, «la majoria dels estats membres no han aconseguit explicar la seva visió de la cooperació amb la societat civil, les autoritats regionals i locals i les comunitats gitanes per a l'aplicació i el seguiment de les polítiques d'inclusió. Els estats membres han d'esforçar-se més per implicar de manera significativa tant les autoritats regionals i locals com la societat civil en totes les fases de les estratègies nacionals».

La comunicació aprovada per la Comissió l'any 2012 estableix les prioritats dels estats membres per millorar la situació

² «Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social i al Comitè de les Regions [en línia]: Un marc europeu d'estratègies nacionals d'inclusió dels gitanos fins al 2020». [COM (2011), 173 final]. Brussel·les: Comissió Europea, 2011. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0173:FIN:ES:PDF>>.

³ «Recomanació del Consell, de 9 de desembre de 2013, relativa a l'adopció de mesures eficaces d'integració dels gitanos en els estats membres». Diari Oficial de la Unió Europea [en línia], C 378/1 (24 desembre 2013). <<http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/poblacionGitana/docs/eur-lex.europa.pdf>>.

de la comunitat gitana a Europa; és per això que se'ls va sol·licitar que comunicassin a la Comissió la seva estratègia nacional per a la comunitat gitana dins del període de programació 2014-2020.⁴ Les estratègies nacionals han d'estar centrades a reduir les diferències entre la societat majoritària i la comunitat gitana en els àmbits d'educació, ocupació, salut i habitatge: en aquests quatre àmbits clau, la comunicació estableix uns reptes prioritaris per a cadascun d'ells.

2.1.1. Repte prioritari 1: educació

L'objectiu de la Unió Europea és garantir que tots els infants de la comunitat gitana acabin, com a mínim, els estudis primaris i tinguin accés a una educació de qualitat.

Per això els estats membres han d'adoptar, amb caràcter prioritari, les següents mesures en aquest àmbit:

- Eradicar la segregació escolar i la mala utilització de l'educació especial.
- Imposar una ensenyança completa i obligatòria i fomentar la formació professional.
- Augmentar la taxa d'inscripció a les escoles bressol.
- Millorar la formació del professorat i la mediació escolar.
- Sensibilitzar els pares i mares sobre la importància de l'educació.

2.1.2. Repte prioritari 2: ocupació

L'objectiu de la UE és reduir la diferència entre la taxa d'ocupació de la població gitana i la de la resta de la població.

Com a part d'un enfocament integrat, els estats membres han d'adoptar, amb

caràcter prioritari, les següents mesures en aquest àmbit:

- Oferir serveis de suport a mida per a la recerca d'ocupació.
- Fomentar programes públics temporals d'ocupació acompanyats de formació i empreses socials que donin feina o prestin serveis específics a la població gitana.
- Afavorir l'accés a la primera feina i a la formació en el mateix lloc de treball.
- Eliminar els obstacles, incloent-hi la discriminació, que dificulten la (re)inserció en el mercat laboral, especialment per a les dones.
- Fomentar de manera més decisiva el treball per compte propi i l'emprenedoria.

2.1.3. Repte prioritari 3: salut

L'objectiu de la Unió Europea és reduir les disparitats entre la situació sanitària de la comunitat gitana i la de la resta de la població.

Com a part d'un enfocament integrat, els estats membres han d'adoptar, amb caràcter prioritari, les següents mesures en aquest àmbit:

- Ampliar la cobertura i els serveis bàsics sanitaris i de seguretat social (atenent també la qüestió del registre davant les autoritats locals).
- Millorar l'accés del col·lectiu gitano i d'altres col·lectius vulnerables als serveis bàsics, d'urgència i d'especialistes.
- Organitzar campanyes de sensibilització sobre la necessitat de sotmetre's a revisions mèdiques periòdiques, l'atenció prenatal i postnatal, la planificació familiar i la vacunació.

⁴ «Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social i al Comitè de les Regions [en línia]: Les estratègies nacionals d'integració dels gitanos: un primer pas per a l'aplicació del marc de la UE» [SWD (2012), 133 final]. Brussel·les: Comissió Europea, 2012. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0226&from=en>>.

2.2. L'Estratègia per a la inclusió social de la població gitana a Espanya 2012-2020 i el Pla operatiu 2014-2016

El 2 de març de l'any 2012 el Consell de Ministres va aprovar l'Estratègia nacional per a la inclusió social de la població gitana a Espanya 2012-2020. L'estratègia estatal recull i desenvolupa els principis assenyalats per la Unió Europea per a la inclusió de la població gitana en les àrees d'educació, ocupació, habitatge i salut, i marca uns objectius quantificables per al 2015 i uns altres per al 2020.

Segons explica el Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, s'ha seguit un mètode participatiu molt semblant al que es va fer per a l'elaboració del Pla d'acció per al desenvolupament de la població gitana 2010-2012. S'han fet comissions i equips de treball en vuit ministeris, les comunitats autònomes, la Federació Espanyola de Municipis i Províncies i les entitats gitanes més representatives de l'Estat. A més, el Consell Estatal del Poble Gitano ha estat informat sobre el procés i hi ha participat des del seu inici.

El Pla operatiu 2014-2016 concreta actuacions per al compliment dels objectius i mesures i estableix els marcs de treball que han de seguir l'Administració General de l'Estat i les comunitats autònomes. Es basa en la combinació de mesures genèriques adreçades al conjunt de la població i actuacions específiques dirigides a problemàtiques particulars o d'especial rellevància de la població gitana. Es busca, per tant, la complementarietat entre els enfocaments inclusius i els específics.

El Pla operatiu 2014-2016 vol mostrar, no només actuacions finalistes, sinó també els processos en els quals convé avançar per dur a terme una implementació més eficaç, com són:

- Focalitzar-se en mesures i actuacions realitzables en el període previst.
- Trobar fórmules més eficaces d'implantar i coordinar l'acció de les comunitats autònomes i els ens locals.
- Comptar amb mecanismes de recollida

- Assegurar-se que les mesures sanitàries preventives siguin, efectivament, a l'abast de la població gitana i, en particular, de les dones i la infància.
- Millorar les condicions de vida, especialment als assentaments segregats.

2.1.4. Repte prioritari 4: habitatge

L'objectiu de la Unió Europea és eliminar la desigualtat existent entre la proporció de persones gitanes que tenen accés a un habitatge i als serveis com ara aigua, electricitat i gas, i la resta de la població.

Com a part d'un enfocament integrat, els estats membres han d'adoptar, amb caràcter prioritari, les següents mesures en aquest àmbit:

- Promoure la fi de la segregació.
- Facilitar l'aplicació d'enfocaments integrats locals a la política d'habitatge, posant una atenció especial a les infraestructures de serveis públics i socials.
- Si escau, augmentar la disponibilitat, l'oferta de preus adequats, l'assequibilitat i la qualitat de l'habitatge social i de les àrees de descans amb accés a serveis a preus mòdics, com a part d'un enfocament global.

2.3. L'Estatut de Catalunya i el Pla integral del poble gitano de Catalunya

i transmissió de la informació i seguiment que permetin conèixer millor les actuacions que s'executen i el seu impacte sobre la població gitana.

A partir de les accions i experiències anteriors, el pla ha de ser:

- Un instrument de planificació de l'acció de l'Administració General de l'Estat (en les àrees relacionades amb l'Estratègia nacional per a la inclusió social de la població gitana 2012-2020: educació, ocupació, habitatge, salut, acció social, igualtat de tracte, discriminació i promoció de la cultura).
- Un instrument d'orientació i coordinació amb l'acció de les comunitats autònomes.
- Un instrument de suport a tots els agents implicats, incloent-hi les organitzacions de la societat civil, a través de les accions del Punt Nacional de Contacte de l'Estratègia nacional per a la inclusió social de la població gitana 2012-2020.

A Catalunya, els poders públics han treballat per tal d'aconseguir el total reconeixement i integració de la comunitat gitana. El Parlament de Catalunya ha estat una de les institucions clau en aquesta tasca; l'any 2001 el Parlament «reconeix la identitat del poble gitano i el valor de la seva cultura com a salvaguarda de la realitat històrica d'aquest poble», i a la mateixa resolució «instava el Govern a fer les gestions pertinents per contribuir a difondre el reconeixement de la cultura gitana i del valor d'aquesta per a la societat catalana». Aquesta resolució va ser l'antesala de dos moments importants en el camí del reconeixement i la integració del poble gitano. D'una banda, la comunitat gitana va ser reconeguda a la llei més important del país, l'Estatut de Catalunya, a l'article 42.7, sobre cohesió i benestar social, en què s'estableix que «els poders públics han de vetllar per la convivència social, cultural i religiosa entre totes les persones a Catalunya [...] També han de garantir el reconeixement de la cultura del poble gitano com a salvaguarda de la realitat històrica d'aquest poble».⁵ D'altra banda, l'any 2004 el Govern de la Generalitat va impulsar el primer Pla integral del poble gitano de Catalunya per al període 2005-2008, que tenia com a línies prioritàries que «les persones gitanes puguin arribar a equiparar les seves possibilitats d'accés i promoció en el mercat laboral, d'accés a l'habitatge, de promoció educativa i accés a la universitat i de promoció de joves i dones, actuacions transversals que permetin visibilitzar les persones gitanes en tots els àmbits de la nostra societat. D'altra banda, la possibilitat que el poble gitano de Catalunya pugui desenvolupar, mantenir, estudiar i difondre la seva cultura i la seva llengua».⁶

21

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnòsi i línies d'actuació

⁵ *Estatut d'autonomia de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Parlament de Catalunya, 2012. <<http://www.parlament.cat/activitat/cataleg/EstatutConsolidat.pdf>>.

⁶ *Pla integral de poble gitano a Catalunya* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar i Família, 2006.

2.4. El marc municipal: la Carta de ciutadania de Barcelona, el Marc estratègic de l'Ajuntament de Barcelona i el Programa d'actuació municipal (PAM)

Fins avui, el Govern de la Generalitat ha aprovat tres plans integrals del poble gitano de Catalunya (2005-2008, 2009-2013 i 2014-2016), que han contribuït a reduir les diferències entre la comunitat gitana i la resta de la catalana, encara que només l'últim ha estat dissenyat fent referències al nou marc europeu d'integració de la comunitat gitana 2020. El Pla integral 2014-2016 mateix reconeix que «la col·laboració amb les autoritats locals és quelcom fonamental en el procés d'implementació del propi Pla».

Per la seva part, el Parlament de Catalunya ha continuat apostant per visibilitzar i tenir en consideració la comunitat gitana de Catalunya, com ara a la declaració llegida en el ple del Parlament de Catalunya el 29 de març de 2007, en què es reconeixia la persecució i el genocidi del poble gitano.⁷

Però potser l'actuació més significativa ha estat la creació d'un intergrup del poble gitano de Catalunya.⁸ L'intergrup és un òrgan reconegut a l'article 62 del Reglament del Parlament de Catalunya, que té, entre d'altres, les funcions de promoure estudis i moviments de recerca i renovació ideològica i social, afavorir la sensibilització social pel que fa a situacions de persones o grups que requereixen una protecció social i promoure relacions de solidaritat i d'amistat amb altres pobles, països i cultures. L'actual intergrup del poble gitano està format per set diputats i diputades i set especialistes en matèria de la comunitat gitana, es reuneix de manera habitual una vegada al mes al mateix Parlament de Catalunya i treballa per àrees d'interès, com ara educació, ocupació o venda ambulants, entre d'altres.

Des de l'arribada dels ajuntaments democràtics s'han fet grans esforços per lluitar contra les desigualtats que afectaven i afecten una part de la població gitana de Barcelona per tal que esdevinguin ciutadans i ciutadanes de Barcelona amb els seus drets i deures.

Aquesta aposta per una ciutadania de ple dret té un exemple clarificador en la *Carta de ciutadania: carta de drets i deures de Barcelona*, l'article 1.3 de la qual diu: «Aquesta carta és un element pedagògic de promoció, difusió i respecte dels drets, així com de concreció i conscienciació dels deures dels barcelonins i les barcelonines i de les persones que es troben a Barcelona» (p. 8).⁹

L'article 4 de la mateixa carta diu: «Totes les persones tenen dret a trobar a la ciutat de Barcelona les condicions socials, polítiques, culturals, ambientals i d'accessibilitat universal per viure-hi dignament» (p. 9).⁹

L'Estratègia local amb el poble gitano pot esdevenir un punt de reconeixement, que es troba a faltar a la *Carta de ciutadania*. La Carta fa referència a la lluita contra el racisme: a l'article 24, relatiu a les persones estrangeres, però, no es preveu el racisme cap a comunitats no estrangeres com són la comunitat gitana catalana o els grups gitanos vinguts d'arreu de l'Estat, que, igual que la resta de la comunitat gitana a Europa, pateixen racisme tant directe com indirecte.

⁷ Parlament de Catalunya. «Declaració del Parlament de Catalunya de reconeixement de la persecució i el genocidi del poble gitano». *Butlletí Oficial de Parlament de Catalunya* [en línia], núm. 51 (2 d'abril 2007). <<http://www.parlament.cat/activitat/bopc/08b051.pdf#page=50>>.

⁸ «Intergrup del Poble Gitano» [en línia]. *Parlament de Catalunya*. Barcelona: Parlament de Catalunya, 2015. <http://www.parlament.cat/web/composicio/intergrups/IPG-fonts-informacio?p_id=20838>.

⁹ Ajuntament de Barcelona. *Carta de Ciutadania: carta de drets i deures de Barcelona* [en línia]. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2011. <<http://w110.bcn.cat/fitxers/dretscivils/ciutadaniacat1originalperlaweb.817.pdf>>.

El Marc estratègic de l'Ajuntament de Barcelona 2012-2015 conté la visió i els objectius que estableixen el full de ruta de tot el que la ciutat vol aconseguir en quatre anys. Té com a eix central la vinculació de la planificació amb el pressupost.

Es defineixen els valors de la ciutat i es concreten al voltant de tres principis: lideratge, proximitat i eficiència. Dins de cada principi s'agrupen una sèrie de valors, com ara:

Dins del document pren una especial importància l'anomenat Mapa de ciutat, que marca com es pot arribar a ser «la ciutat de les persones». Aquest apartat recull l'estratègia política, els grans objectius i els resultats finals que ha d'assolir el present mandat del Govern de la ciutat, tal com es mostra al gràfic.

LIDERATGE: Una ciutat amb fort lideratge i visió de futur

- Capitalitat
- Regeneració
- Emprenedoria
- Realçament de la marca Barcelona

PROXIMITAT: Una ciutat més justa, propera i amigable

- Proximitat
- Escolta i reaccio
- Equitat
- Fermesa

EFICIÈNCIA: Una ciutat amb una gestió més eficient i coordinada

- Estratègia
- Ajuntament facilitador
- Acció transversal i en equip
- Excel·lència i ambició amb prioritització
- Públic-privat
- Esperança i il·lusió

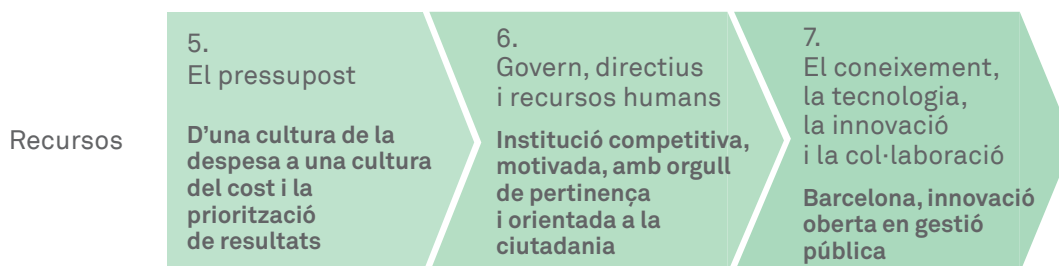
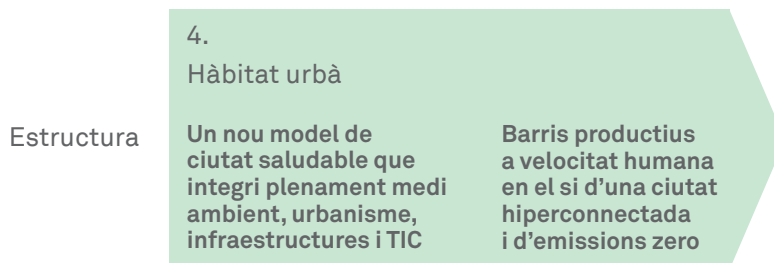
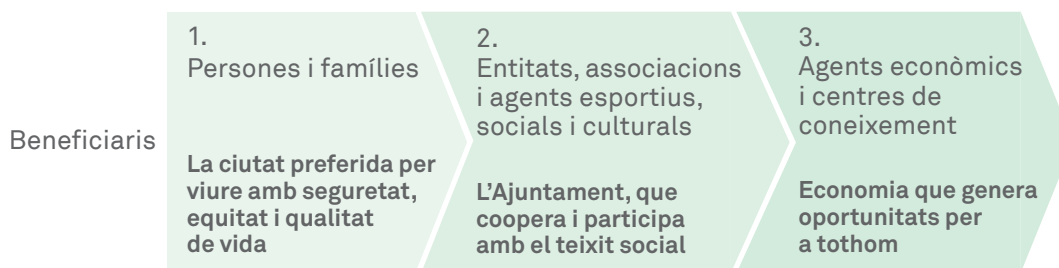
Pacte entre la política i la gestió

Marc estratègic i full ruta 2012-2015

El mapa de la ciutat

La ciutat de les persones

Grup d'objectius del Mapa de ciutat

Tant els valors com el grup d'objectius del Mapa de ciutat tenen una relació molt directa amb la realitat i els objectius que cal assolir en relació amb el poble gitano, ciutadà de Barcelona.

El Programa d'actuació municipal 2012-2015 recull de manera concreta els objectius de ciutat 1.8. i 2.3. les actuacions següents.

OBJECTIU DE CIUTAT 1.8.

Garantir la convivència veïnal i preservar la cohesió social perquè ningú no pugui ser discriminat o vegi vulnerats els seus drets fonamentals. Propiciar l'existència d'una sola comunitat barcelonina i catalana que integri el conjunt de la societat de la ciutat.

Objectiu estratègic 1.8.1.

Coneixement i defensa dels drets i deures de la ciutadania. *Establir un enfocament global del coneixement i la defensa dels drets i deures de la ciutadania i millorar la transversalitat dins l'Administració municipal.*

Objectius funcionals / actuacions

- Dissenyar i implementar l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona, incidint en els objectius d'educació, salut, integració laboral i habitatge.
 - Reforçar i potenciar el treball amb les associacions de defensa dels drets humans a la ciutat de Barcelona i amb el Consell Municipal de Gais, Lesbianes i Homes i Dones Transsexuals i el Consell Municipal del Poble Gitano.
 - Implementar durant aquest mandat el Pla municipal del poble gitano.
-

OBJECTIU DE CIUTAT 2.3.

Enfortir el teixit associatiu de la ciutat per garantir la seva funció de transmissor i dinamitzador dels problemes i les necessitats de la ciutadania. Potenciar les associacions per tal que siguin fortes i representatives.

Objectiu estratègic 2.3.1.

Associacionisme ciutadà fort, implicat i coresponsable. *Aconseguir un associacionisme ciutadà fort, implicat i coresponsable que permeti una nova estratègia política basada en un model de concertació per a la ciutat.*

Objectius funcionals / actuacions

- Continuar impulsant el Consell Municipal del Poble Gitano com a espai d'interlocució i disseny d'iniciatives innovadores a la ciutat, donant suport al teixit associatiu vinculat a la comunitat, afavorint el reconeixement de la seva identitat plural i lluitant contra qualsevol tipus de discriminació.

2.5.

Creació de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació

L'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació ha estat creada per una mesura de govern de 28 de març de 2014 per tal de donar un nou impuls en la defensa i promoció dels drets i deures a la ciutat de Barcelona.

L'objectiu general de l'Agència és aconseguir que sigui identificada i utilitzada per la ciutadania com el servei municipal que impulsa la defensa i promoció dels drets i deures a la ciutat de Barcelona.

Un dels eixos de treball de l'Agència és el que es tracta en el punt 1.5: l'elaboració i gestió de plans, programes i projectes adreçats a col·lectius vulnerables, i una de les seves actuacions destacables és l'elaboració de l'*Estratègia local amb el poble gitano*.

Segons la mesura, l'objectiu principal de l'Estratègia és fer accions que promoguin la integració, la cohesió social, la sensibilització i el coneixement de la cultura gitana, des d'una perspectiva d'igualtat i no-discriminació i afavorint aquelles accions que equiparen la comunitat gitana amb la resta de la societat barcelonina.

Els seus objectius específics són:

- Avançar cap a la igualtat d'oportunitats i de tracte, la igualtat de gènere, l'apoderament i la promoció de la joventut.
- Oferir accions de formació i assessorament a professionals que treballen amb la comunitat gitana a Barcelona.
- Sensibilitzar i formar sobre la realitat del poble gitano a la ciutat.

L'estratègia està centrada en els principis i valors següents:

- **Principis rectors:** la igualtat, el respecte i la no-discriminació, la participació ciutadana, la cooperació institucional, la inclusió social, la normalització, els deures, el principi de subsidiarietat i el treball col·laboratiu

amb els districtes, com a elements irrenunciables d'aquesta proposta.

- **Principis metodològics:** la implicació de la comunitat gitana, la necessària col·laboració entre institucions de la ciutat i la benvolguda alineació amb les polítiques i recomanacions promogudes per altres institucions, com són el Govern de la Generalitat, la Comissió Europea o el Consell d'Europa.
- **Valors:** la pluralitat, la independència, la innovació i la solidaritat.

27

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

2.6. Presència en l'àmbit internacional

A escala internacional, l'Ajuntament de Barcelona és membre de ple dret i participa activament en la xarxa Eurocities, de la qual és ciutat fundadora. Actualment Eurocities compta amb més de 130 ciutats que aglutinen més de 130 milions de ciutadans i ciutadanes en 35 països. La xarxa Eurocities té com a missió reforçar el paper dels governs locals en la governança multinivell, emetent opinions a escala europea.

Dins d'Eurocities es treballa amb intensitat en la Roma Inclusion Task Force. Els membres d'aquest grup s'han compromès a lluitar contra la discriminació de la comunitat gitana, a través de

l'intercanvi d'experiències entre la ciutadania i la sensibilització dins de les ciutats en el marc de la Unió Europea i les estratègies nacionals d'inclusió de les persones gitanes. Els seus principals objectius, entre d'altres, són:

- Influir en les polítiques públiques de la Unió Europea a favor de la comunitat gitana i la no-discriminació.
- Cercar fons per ajudar les ciutats a millorar les seves polítiques d'integració de la comunitat gitana.

Aquest grup col·labora activament amb altres entitats a escala europea, com és el Centre Europeu de Fundacions.

3. ANÀLISI DE CONTEXT

3.1. La comunitat gitana a Barcelona, protagonista de la història i de la cultura de la ciutat

A càrrec de Salvador Carrasco

El *Manual de novells ardits*, de l'antic Consell de Barcelona, comentava l'entrada a la ciutat comtal «d'un Duc e un Comte ab gran multitud d'egipcians o bohemians, gent trista e de mala farga e methiense molt a endevinar ventures de la gent». Els gitanos de l'època eren coneguts com a «egipcians», denominació que indicava el seu origen oriental de l'Egipte Menor. Els deien també «bohemnians», en referència al fet que circulaven per l'Europa occidental amb guiatges expedits pel rei Simó de Bohèmia. L'any 1460 un nou grup d'unes cent persones liderat per un tal «comte Jaume» faria presència a Barcelona. Durant l'època també passarien per la ciutat els comtes Martín i Tomàs, de l'Egipte Menor, amb les seves famílies. Aquelles comunitats gitanes foren ben acollides: eren «transeünts» i viatjaven com a «pelegrins» que anaven o tornaven de Santiago de Compostel·la, en grups familiars entre seixanta i cent persones, a la recerca de condicions de vida favorables i adoptant una estratègia camaleònica, presentant-se de la manera en què creien que serien més ben rebuts. Així els havien rebut al Rosselló el 1415, a Bolonya el 1422 i a París el 1427, i se'ls veuria també a Daroca el 1460, a Saragossa el 1471 i, de nou, a Barcelona el 26 de febrer de 1474.

La ciutat, doncs, els havia acollit en un primer moment com a nòmades i gents de costums estranys i de mal aspecte. La història del poble gitano de Barcelona ha seguit els avatars de la difícil i complexa història dels gitanos del Principat, de la Corona d'Aragó i de la resta dels regnes hispànics, amb petites diferències, més degudes a la lentitud de l'Administració i a les dificultats de coordinació i eficiència administrativa que a una voluntat de tractar-los de manera diferenciada. Després d'un primer període d'acollida, vindrien el rebuig, les ordres d'expulsió, la persecució i els intents d'assimilar-los a la societat, des de la ignorància i la negació mateixa de la identitat gitana com un fet cultural diferenciat.

A finals del segle XVIII a la ciutat de Barcelona hi havia censat fins a 121 persones gitanes. D'altres fonts xifren la població gitana de Barcelona en 231 persones: en aquells moments no estaven censades les comunitats nòmades i n'estaven exclosos els assentats de feia anys o els que tenien cèdules de «castellanos nuevos». De fet, llavors a Barcelona hi havia persones gitanes pobres, marginades, algunes considerades delinqüents, i existia un ampli nucli de famílies assentades, ben integrades en la vida de la ciutat, que conservaven la seva «gitanitat» i eren identificades com a gitanes pels seus veïns. Entre els cognoms d'aquestes famílies gitanes figuraven els Malla, Berengué, Nogueras, Cortés, Batista, Pubill i Giménez, molts d'ells amb costums catalans i de parla catalana.

Les cròniques i llegendes de la ciutat del segle XVIII parlaven de famílies gitanes, com les de la casa número 8 del carrer Riera del Pi, als quals s'atribueix la construcció del campanar de l'església del Pi. Ens consta que durant el segle XIX, molta població gitana barcelonina estava instal·lada a Sants, Gràcia, Sarrià i Sant Martí de Provençals. Entre els primers pobladors del barri d'Hostafrancs, per exemple, hi havia algunes famílies gitanes. El procés d'integració del poble gitano en la societat barcelonina i la de la rodalia no es deturà durant el segle XIX, tot seguint les tendències apuntades del segle anterior. A l'alcaldia de Sant Martí de Provençals, per exemple, de 1862 a 1866 un cens xifrava que hi havia deu famílies gitanes emparentades entre si, amb els cognoms de Cortés i Berengué. Una de les famílies era la de Pedro de Rafael de Flores, de dinou anys, natural de Màlaga i procedent de Morata (Madrid), que s'empadronà amb la seva muller, María Penitoya, i una filla petita de tres anys l'any 1865 al domicili del carrer Morató, 99. Un veí, José Piqué, hostaler d'ofici, va respondre de la seva conducta i va ser l'avalador de la seva persona i béns. L'ofici dels gitanos censats a Sant Martí era el d'esquilador.

A finals del segle XIX i principis del XX hi ha escasses referències de la comunitat gitana en els arxius de la ciutat. Hi eren presents al Portal, al carrer de la Cera i rodalia, a Hostafrancs i a Gràcia, i tots ells eren coneguts com a «gitanos catalans». També n'hi havia que vivien a les barraques del Somorrostro, on en trobem abans del 1913, any en què hi neix José Amaya, *El Chino*, el pare de Carmen Amaya. Durant els anys vint hi arribarien més famílies gitanes procedents d'Almeria. Molts d'ells es van instal·lar prop del bar La Pansa, al peu de la plaça de toros de Les Arenes, i vivien apilats en barraques, com tants i tants immigrants ho farien al llarg del segle.

A la Barcelona del primer terç del segle XX hi trobem grups de barraquistes itinerants; famílies gitanes amb el cognom de Salazar residents a «barraques americanes» de lloguer, vivint en males condicions i integrats amb la resta del veïnat i en les reivindicacions del barri; famílies gitanes residents en diferents punts de la ciutat, integrades de ple en la seva vida. Hi havia, a més, els «gitanos catalans», assentats des de feia aproximadament dos-cents anys, que havien perdut la seva identitat cultural i la seva cohesió com a grup. També n'hi havia de barrejats amb païos de «capes lumpen» de la població majoritària, els quals adoptaren formes de vida similars a la d'aquelles comunitats gitanes, com a estratègies de supervivència. Molts membres dels gitanos de Barcelona d'aquesta època procedien d'altres llocs d'Espanya. Les condicions de vida i habitatge d'aquestes persones eren plenament ignorades per les administracions i no es tenien en compte a l'hora de prendre iniciatives polítiques municipals. El col·lectiu gitano era una minoria marginal o ignorada, però estava present en el prejudici, i les autoritats i la població majoritària el tenien en poca consideració. La Barcelona de les barraques («barracòpolis», en paraules del Dr. Mira) acabaria sent, per a alguns, «una ciutat trista, sense plànol, amb un

nou Eixample fet de bursada, a velocitat vertiginosa i amb criteri urbanístic de gitano» (Nicolau Rubió i Tudurí).

A l'Arxiu Administratiu Municipal trobem escasses referències explícites sobre les comunitats gitanes barraquistes que visqueren a la ciutat en les dues primeres dècades del segle: eren administrativament invisibles. Sabem d'un grup de famílies gitanes que habitaven en l'anomenat Campo de la Alegria, en barraques de canyes i fustes velles, sobre «montones de basura en estado de putrefacción [...] como en un estercolero», ubicat entre els carrers Rocafort i Calàbria. També entre els carrers de Floridablanca, Viladomat i Entença hi havia cinc «patis» de barraques, un dels quals era conegut com el dels gitanos. A principis de la dècada dels anys cinquanta, Barcelona era més «barracòpolis» que mai.

L'any 1955 al Somorrostro hi vivien 381 famílies, de les quals 121 eren gitanes i figuraven com a formalment registrades. Unes altres trenta no estaven registrades. Els seus cognoms eren, entre d'altres, Amaya, Aguilera, Cortés, Contreras, Carmona, Fajardo, Flores, Fernández, Heredia, Giménez, Manzanal, Moreno, Pubill, Salazar, Santiago o Vargas.

Amb motiu de la Setmana Naval, l'any 1966 els habitants del Somorrostro van ser traslladats al barri de Sant Roc (Badalona) de manera forçada i inhumana. Alguns van ser instal·lats en pisos i d'altres en barracons. Un any i mig més tard, els darrers barraquistes gitanos van ser traslladats a barraques buides del Camp de la Bota i del barri de La Perona. Aquest fet va ser un fatídic i gelat 19 de desembre de 1967.

Un estudi del Secretariat Gitano de Barcelona realitzat per Càritas l'any 1966, agrupava la població gitana de la ciutat de Barcelona en dos grups: l'un de «població no promocionada», amb 743 famílies i 4.262 persones, i l'altre de «població promocionada», amb 252 famílies i 1.926

persones. El mateix estudi assenyalava la presència de famílies gitanes que vivien quasi en camps de concentració a l'Estadi de Montjuïc (fins a vuitanta famílies), al Pavelló de Bèlgica (quatre famílies) i al Pavelló de les Missions (disset famílies), barrejades amb moltes altres persones immigrades no gitanes.

L'any 1969 un altre estudi de Càritas xifrava en 7.855 el nombre de persones gitanes que vivien a Barcelona: 3.105 a La Perona, 2.500 a Can Tunis, 1.000 al Camp de la Bota, 50 a Verdum, 400 a Hostafrancs, 400 a Gràcia i 300 al carrer de la Cera. De fet, entre el 1960 i el 1980 la població barraquista de la ciutat era majoritàriament gitana. Pertant, «Barracòpolis» havia esdevingut en dues dècades un fenomen fonamentalment gitano.

Des del 1970 fins al 1990 foren els anys del Pla d'eradicació del barraquisme. L'any 1979 es crea el Departament d'Assumptes Gitanos amb la finalitat d'allotjar en cases dignes les famílies gitanes que vivien en barraques. Fou la primera vegada que l'Ajuntament de Barcelona abordà seriosament i rigorosament una intervenció ben pensada, debatuda i preparada amb tota cura, per posar fi al barraquisme de la ciutat. El procés va ser difícil i traumàtic per les persones responsables de l'Administració, a causa de les dificultats i els greus enfrontaments socials que es van produir durant el llarg procés amb el veïnat, el qual llavors estava en lluita reivindicativa pels espais on estava previst ubicar els habitatges per a les famílies gitanes barraquistes.

A l'actualització del *Mapa de serveis socials* de l'any 1991 s'estimava que a Barcelona hi vivien 1.700 persones gitanes, 600 de les quals eren a Can Tunis. La resta estaven disseminades per la ciutat, amb una presència significativa als barris de Sants, Gràcia i La Verneda.

Finalment, en el nostre estudi *Els gitanos de Barcelona* (Diputació de Barcelona, 2000) estimàvem que la població gitana

a Barcelona era de 6.614 persones, un 0,44 % del total dels seus habitants. Des de llavors no es disposa de dades actualitzades.

L'any 1997 l'Ajuntament de la ciutat va abordar el disseny del que seria el Pla municipal d'interculturalitat, que posaria en valor la diversitat cultural existent a la ciutat i donaria una especial importància a l'associacionisme de les minories ètniques i preveuria la creació d'un consell assessor de la comunitat gitana de Barcelona.

Un any més tard es crearia i constituïria el Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona, en el qual participarien fins a una dotzena de persones representants d'associacions i grups gitanos presents a la ciutat. La lectura de les actes i les memòries del Consell permeten veure el camí realitzat, les línies de treball seguides i els projectes posats en marxa a iniciativa del Consell. Citem només els tres projectes seguits pel Consell l'any 2003: «Les noies gitanes i l'ensenyament secundari», presentat per Carme Garriga; «48 famílies desfavorides», presentat per Cèlia Sánchez, i el seguiment del Conveni amb el Secretariat General Gitano, presentat per Pedro Aguilera. Cal deixar constància que alguns dels membres del Consell han estat molt actius a l'hora d'exigir al Consell «realitzacions pràctiques» i d'expressar que «la gent als barris demana resultats a les entitats gitanes que participen en el Consell», amb tot el que això comporta d'exigència i responsabilitat per al Consell. El Consell ha anat fent el seu camí fins avui, dins dels marges definits pels òrgans de participació ciutadana de la ciutat, sobretot pel que fa al seguiment de l'actuació de l'Administració municipal. L'experiència adquirida permetria fer avui una avaluació rigorosa del que, sens dubte, ha estat una experiència pionera, positiva i mereixedora de ser reconeguda, i millorada en allò que calgui.

El Parlament de Catalunya reconeixia la cultura gitana i els seus valors el 21

de novembre del 2001. Aquest alt reconeixement institucional aniria seguit del primer Pla integral del poble gitano de Catalunya (2005-2008), que després ha tingut continuïtat en l'aprovació de dos plans integrals més: el de 2009-2013 i el de 2014-2016, aprovat recentment i actualment vigent.

Durant aquest període, es van desenvolupar a escala municipal, en el marc de l'Acord ciutadà per una Barcelona inclusiva (2008), algunes iniciatives per fer visibles i potenciar pràctiques d'inclusió des de la diversitat del poble gitano i alguna taula de deliberació, com la del 26 de gener del 2010, per abordar el tema de la pobresa a Barcelona en el marc de l'Estratègia 2020, amb una menció específica a la població gitana en situació de pobresa a Barcelona. L'Acord pretenia ser un espai compartit de compromisos per construir la Barcelona social. En el moment d'acomplir-se els cinc anys de l'Acord es faria el «Balanz 2006-2010», que donava informació sobre la xarxa d'entitats implicades i el volum d'activitat desenvolupada, així com de la virtualitat d'uns plantejaments volgudament innovadors de polítiques per al desenvolupament local, comptant amb el compromís de les entitats i la ciutadania.

El Programa d'actuació municipal 2012-2015 té en compte l'Estratègia local amb el poble gitano. En aquest marc, l'Ajuntament de Barcelona aprovava el 25 de juliol de 2014 la *Declaració institucional per al reconeixement del poble gitano i del seu genocidi durant la Segona Guerra Mundial*.

No es pot fer una aproximació al tema que ocupa aquesta anotació històrica sense fer esment de la presència de temàtica i figures gitanes en el món artístic de la ciutat.

En la pintura catalana dels segles XIX i XX hi ha pintures a l'oli en què apareixen gitanos i gitanes, com ara obres de Fortuny, de Nonell –que entre 1901 i 1902

pintà amb models gitanes del barri barcelonès d'Hostafrancs– o del barceloní Anglada-Camarasa, entre el 1902 i el 1910.

De la mateixa època, en el camp de la literatura cal fer esment de les històries o contes dels gitanos i gitanes de Juli Vallmitjana i Colominas (1873-1937), recollides a *De la raça que es perd* (Edicions 1984, 2005). Ell mateix cita que el poble gitano és «una raça que ha sofert tota mena de vexacions» i, parlant del «misteri» dels gitanos, diu «lo que et semblava un munt d'escombraries és un pom de flors». Els contes d'Emili Vilanova (1840-1905), com ara *Gitanesca* (La Renaixensa, 1876), o el sànet teatral *Colometa la Gitana o el retorn dels confinats* (1896) evoquen el quadre de costums de la Barcelona vuitcentista del darrer terç del segle XIX, en aquest cas, amb referències al món gitano del moment.

Per la seva vinculació a la nostra ciutat mereix ser recordada la figura i l'obra d'Helios Gómez (Sevilla, 1905 – Barcelona, 1956), poeta, pintor, cartellista, dibuixant i gravador. En la seva obra repassà l'agitada vida social del segle XX, de la dictadura de Primo de Rivera a la de Franco, passant per la Guerra Civil i les dures experiències de la repressió i les presons franquistes que va patir al final de la seva vida. Fa uns anys que s'ha començat a conèixer i reconèixer la seva extensa obra artística.

La personalitat artística de Carmen Amaya (Barcelona, Somorrostro, 1913 – Begur, 1963) va ser la pròpia d'una estrella internacional i, en opinió de molts crítics, la figura barcelonina més gran del flamenc i la *bailaora* més genial de tots els temps.

A principis dels anys cinquanta s'instal·là a Barcelona Jacques Léonard, *el paio Chac* (París, 1909 – L'Escala, 1995). La seva obra fotogràfica ens ha deixat una mostra excepcional de la vida de molts gitanos i gitanes de la ciutat de Barcelona.

A finals dels anys cinquanta i en la dècada següent va sorgir a Barcelona la rumba catalana. Al principi, com deia el mateix Pere Pubill, *Peret* (1935-2014), hi havia Antonio González Batista, *El Pescaïlla* –marit de Lola Flores–, i també Josep Maria Valentí, *El Chacho*, i l'Orelles, que feia *el tanguillo*; aquest últim va ser el primer a sumar-hi un tempo i convertir-lo «a negres» per fer néixer la rumba catalana. Peret, El Chacho i El Pescaïlla la interpretarien cada un a la seva manera; l'any 1967 Peret publicava a Discos Vergara *El mig amic* i *Pensant en tu*, que constituïrien la primera rumba cantada en català i que després donarien camí a joves com ara Los Amayas i Chipen, que van fer arribar –i fan arribar encara ara– aquest ritme a tota la joventut, vestint-lo amb arranjaments actualitzats dia a dia. La rumba catalana va creuar fronteres gràcies a Eurovisió (1974) i el que el mateix Peret va protagonitzar amb els seus *palmeros* en l'acte de cloenda dels Jocs Olímpics de Barcelona de 1992. La rumba catalana no és només un «ventilador», sinó, tal com deia en Peret, «una manera de viure», que es va consolidar encara més amb la figura del Gato Pérez, a qui la seva condició d'argentí i de català adoptiu li va permetre rebre una mirada gens condicionada sobre un gènere que no havia estat mai ben considerat entre la població catalana. Finalment, cal assenyalar que el ple de l'Ajuntament de Barcelona del 2 d'octubre de 2009 va fer una declaració institucional a favor de la rumba catalana.

Igualment, per la seva presència entre nosaltres, cal mencionar José Monge Cruz, *Camarón de la Isla* (Cadis, 1930 - Barcelona, 1992), el qual revolucionaria el flamenc amb el seu cant. Destaquem entre els seus discos *La leyenda del tiempo* (1979) i *Soy gitano* (1989), que seria el disc més venut en la història del flamenc.

Una persona observadora atenta de la realitat de la població gitana de Bar-

celona pot apreciar l'avenç en el reconeixement institucional que s'ha fet des dels inicis de la transició democràtica fins als nostres dies. El poble gitano ha deixat de ser invisible per a l'Administració local i autonòmica: es té en compte i està present en el tram institucional de participació ciutadana de la ciutat. Amb tot, en determinats moments alguns membres del col·lectiu gitano han expressat les seves expectatives que es facin més realitzacions pràctiques i es tingui una major eficàcia.

Un altre fet que podem destacar és l'aposta de la comunitat gitana barcelonina per la via política de l'associacionisme. Hi ha un teixit associatiu que dóna visibilitat i veu a moltes famílies gitanes davant la societat i l'Administració local. Aquest és un fet singular, especialment valorat públicament per membres experts i gitanos europeus que ens han visitat recentment.

33

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

3.2. Plans municipals amb incidència en l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona

La planificació i gestió de l'Ajuntament es regeix a partir de diversos instruments normatius i de planificació. Els principals instruments de planificació són el Pla general d'acció municipal, el Programa d'actuació municipal, el Pla d'inversions i el Programa financer. Ja s'ha indicat que el document base per a la planificació d'estratègies, objectius i accions a la ciutat és el document anomenat *Programa d'actuació municipal*

2012-2015. *Pacte entre la política i la gestió: Marc estratègic de l'Ajuntament de Barcelona*, també conegut simplement com a Marc estratègic de l'Ajuntament de Barcelona, el qual va ser aprovat pel Consell Plenari de l'Ajuntament el 5 d'octubre de 2012.

El Marc estratègic es concreta en el Programa d'actuació municipal 2012-2015.

34

Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

Tota acció estratègica o de planificació d'alguna de les àrees de govern de l'Ajuntament que tingui un impacte sobre la ciutadania afectarà les persones del poble gitano, encara que, per incidir i reduir la situació actual de fragilitat en què es troba una part del col·lectiu, cal tenir una estratègia definida i concreta fins que els indicadors sobre la seva fragilitat social no es redueixin i s'equiparin amb els de la població en general, tal com proposa l'estratègia europea.

S'han volgut recopilar els plans vigents més importants que poden tenir

incidència sobre el poble gitano, sense oblidar citar la *Carta de ciutadania: carta de drets i deures de Barcelona*, que, com ja es va veure, hauria d'incorporar en la seva revisió referències més explícites a la lluita contra el racisme en relació amb el poble gitano.

Els plans d'acció i altres elements de definició d'estratègies, objectius i accions que haurien de tenir relació amb l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona i, per tant, incorporar mesures i fer referències al poble gitano, són:

-
- ▶ Pla municipal de família 2013-2016
-
- ▶ Pla per a la inclusió social de Barcelona 2012-2015
-
- ▶ Pla municipal per a la infància 2013-2016
-
- ▶ Pla d'adolescència i joventut 2013-2016
-
- ▶ Pla d'habitatge de Barcelona
-
- ▶ Pla Barcelona interculturalitat
-
- ▶ Pla d'acció Xarxa BCN Antirumors 2012-2014
-
- ▶ Pla de salut de Barcelona
-
- ▶ Pla de salut comunitària de Barcelona
-
- ▶ Pla municipal per a la igualtat d'oportunitats real i efectiva entre dones i homes (2012-2015)
-
- ▶ Pla municipal per a les persones grans 2013-2016
-
- ▶ Pla local de seguretat ciutadana de Barcelona 2012-2015
-
- ▶ Pla de comunicació digital i xarxes socials de l'Ajuntament de Barcelona
-
- ▶ Mercats de Barcelona. Pla estratègic 2015-2025
-
- ▶ Programa formatiu de suport al comerç de proximitat
-
- ▶ Compromís ciutadà per la sostenibilitat 2012-2022. Per una Barcelona més equitativa, pròspera i autosuficient
-
- ▶ Pla d'assentaments irregulars
-
- ▶ L'esport inclou
-
- ▶ Pacte del temps
-
- ▶ Pla de treball d'immigració
-
- ▶ Pla d'equipaments juvenils de Barcelona 2008-2015
-
- ▶ Pla de xoc contra l'atur juvenil

-
- ▶ Mesura de govern per a la contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals a l'Ajuntament de Barcelona
-
- ▶ Pla 16-19. Programa de recuperació acadèmica d'alumnat de 16 a 19 anys per promoure'n la qualificació i inserció laboral
-
- ▶ Pla estratègic per a l'enfortiment de la FP a Barcelona
-
- ▶ Programa d'impuls de la lectura (compromís municipal per a l'èxit escolar)

35

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

3.3. La participació i el Consell Municipal del Poble Gitano

El Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona (CMPGB), creat l'any 1998, és un òrgan consultiu que actua com a plataforma estable d'interlocució i debat per a aquelles qüestions relacionades amb la millora del benestar i la qualitat de vida de les persones gitanes de la ciutat.

El CMPGB promou accions en defensa i promoció de la cultura gitana, fomenta iniciatives per combatre el racisme i la discriminació, estimula la participació afavorint l'associacionisme, facilita informació i assessorament a les entitats que formen part del Consell i vetlla perquè el Programa d'acció municipal prevegi mesures específiques dirigides al seu poble com a sistema per garantir la plena igualtat d'oportunitats dels seus membres.

Les seves competències són:

- Promoure accions i iniciatives per combatre el racisme i la discriminació i en defensa de la cultura gitana.
- Vetllar pel reconeixement, el sosteniment i el suport per al desenvolupament de les cultures presents a la ciutat, com a condició prèvia a l'evolució de la multiculturalitat.
- Estimular la participació del poble gitano fomentant l'associacionisme i facilitant la informació, l'assessorament, el suport i la difusió oportuns.
- Vetllar per la pluralitat i el reconeixement del protagonisme que correspon en una societat moderna, a la joventut i a la dona gitana.
- Cooperar activament amb l'Ajuntament de Barcelona per desenvolupar, seguir i avaluar la política municipal envers els assumptes d'interès per al benestar i la qualitat de vida d'aquest sector de població.
- Estudiar i emetre informes sobre temes d'interès per al poble gitano.

El Consell articula propostes realistes i

viabls i, al mateix temps, s'ha consolidat com un òrgan estable d'interlocució a l'hora de fer visibles les necessitats, les particularitats i els reptes del poble gitano de cara al futur.

Els òrgans del CMPGB són: la presidència, dues vicepresidències, el consell plenari, la comissió permanent, els grups de treball i la secretaria tècnica.

La presidència correspon a l'alcalde o alcaldessa, que pot delegar en el regidor o regidora responsable d'aquesta temàtica, mentre que la vicepresidència política l'exerceix el regidor o regidora designat a aquest efecte i la vicepresidència associativa correspon a un membre escollit d'entre les persones representants de les associacions que formen part del Consell.

Les entitats que hi pertanyen han d'estar legalment constituïdes i declarades com a entitats sense ànim de lucre. Tenen la seu i l'àmbit d'actuació com a mínim al municipi de Barcelona i han d'acreditar haver realitzat activitats continuades, com a mínim en l'any anterior a la seva sol·licitud d'incorporació al Consell.

Les entitats que formen part del Consell són:

- Agrupació d'Entitats per al Desenvolupament del Poble Gitano dels Països Catalans (AGIPCAT)
- Associació Cultural Cristiana de Catalunya (Agape)
- Associació Cultural Cristiana del Bon Pastor
- Associació Cultural Cristiana La Cera
- Associació Cultural Cristiana de la plaça Espanya
- Associació Cultural Gitana La Cera
- Associació de Cultura Gitana Jove – Ternikaló XXI
- Associació de Joves Gitanos de Catalunya

3.4. Dades significatives de la realitat del poble gitano

- Associació de Joves Gitanos de Gràcia
- Associació de la Dona Catalana Gitana
- Associació Esportiva Gitana d'Hostafrancs
- Associació Gitana de Bon Pastor
- Associació Gitana Joventut, Igualtat i Progrés
- Associació Intercultural Nakeramos
- Associació Gitana Lachó Bají Calí
- Associació Tots els colors
- Asociación Gitana de Mujeres Drom Kotar Mestipen
- Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGiC)
- Fundació Pere Closa
- Grupo Cultural Gitano de Porta
- Instituto Romanó de Servicios Sociales y Culturales
- Rromane Glasura – Veus Gitanes
- Rromane Sikliovne, Associació Joves estudiants gitanos de Bon Pastor
- Unió Romaní

Han estat baixa del Consell les associacions Unió Gitana de Gràcia, Associació Gitana de Nou Barris i Centre Cultural Gitano d'Hostafrancs, que varen deixar de formar-ne part l'any 2013 arran de la seva desaparició.

No tenim dades recents sobre la realitat del poble gitano de Barcelona i de Catalunya; aquesta breu presentació estadística es realitza amb informacions contrastades del conjunt de l'Estat. El seu origen és de fonts diverses i d'anys diferents. Malgrat aquesta heterogeneïtat, es considera que reflecteix força fidelment la situació del poble gitano de Barcelona.

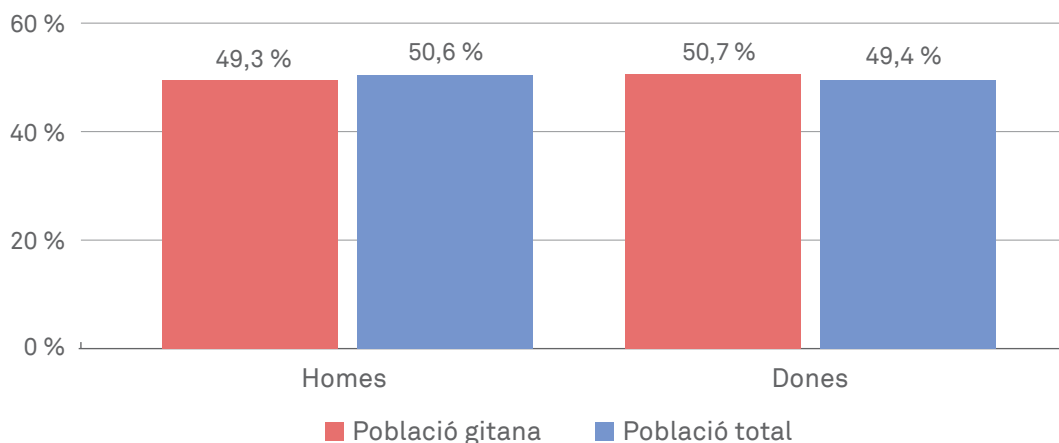
Tots els treballs de recerca i anàlisi estadística que s'han fet en relació amb el poble gitano parteixen de la limitació que els padrons municipals no poden registrar dades sobre l'origen ètnic de les persones; per tant, són estudis estadístics sobre poblacions concretes que després s'han extrapolat a fi d'obtenir dades més universals.

DISTRICTE	PERSONES GITANES
Sants-Montjuïc	1.720
Nou Barris	1.612
Sant Martí	1.407
Ciutat Vella	895
Gràcia	370
Sant Andreu	364
Horta-Guinardó	115
Eixample	102
Sarrià-Sant Gervasi	29
TOTAL	6.614

Un dels primers punts que cal concretar és la població gitana real de la ciutat de Barcelona. Les dades més fidels són les de Carme Garriga, la qual en el seu estudi *Els gitanos de Barcelona* (Diputació de Barcelona 2000) calculava la població total d'aquell any en 6.614 persones. Probablement avui dia (any 2015) el nombre de persones gitanes és superior, d'acord amb el creixement de la població general de la ciutat.

3.4.1. Estructura de la població

ESTRUCTURA PERCENTUAL PER SEXE, POBLACIÓ GITANA I POBLACIÓ TOTAL (2011)

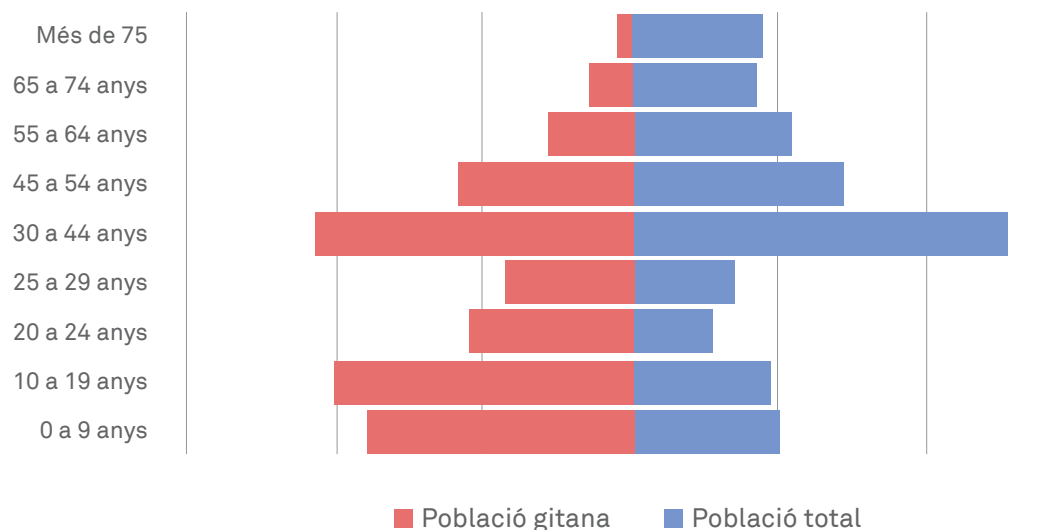
Font: Población gitana española y del Este de Europa: empleo e inclusión social, 2011.
Madrid: Fundación Secretariado Gitano, 2012.

No hi ha diferències significatives en l'estructura per sexes entre la població gitana i el conjunt total de la població a Espanya.

Per grups d'edat, sí que existeixen diferències significatives: la població gitana és força més jove que la població

en general, ja que el 48,8 % d'aquesta té entre 0 i 24 anys, mentre que de la població en general només el 25,2 % se situa en aquest interval d'edat. També es comprova que només el 9,4 % de la població gitana té 55 anys o més, en tant que la població general d'aquest tram d'edats constitueix el 28,1 %.

ESTRUCTURA PERCENTUAL PER GRUPS D'EDAT DE LA POBLACIÓ GITANA I LA POBLACIÓ TOTAL (2011)

EDATS	POBLACIÓ GITANA	POBLACIÓ TOTAL
0 a 9 anys	17,8 %	10,2 %
10 a 19 anys	20,1 %	9,4 %
20 a 24 anys	10,9 %	5,5 %
25 a 29 anys	8,5 %	6,9 %
30 a 44 anys	21,4 %	25,5 %
45 a 54 anys	11,8 %	14,4 %
55 a 64 anys	5,6 %	10,9 %
65 a 74 anys	2,8 %	8,3 %
Més de 75	1,1 %	8,9 %
	100,0 %	100,0 %

39

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

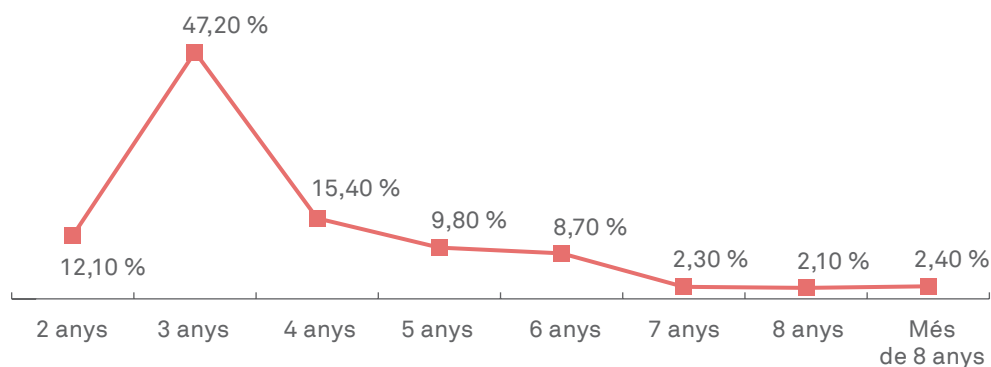
Font: elaboració pròpia a partir de Población gitana española y del Este de Europa: empleo e inclusión social, 2011. Madrid: Fundación Secretariado Gitano, 2012.

3.4.2. Escolarització i educació

La incorporació de la població infantil als centres educatius és obligatòria a partir dels sis anys. En un estudi realitzat sobre el curs acadèmic 2008-2009¹⁰

s'indica que el 93,2 % de l'alumnat gitano ha iniciat l'escolarització als sis anys o abans, mentre que el 6,8 % restant ho ha fet com a mínim amb un any de retard.

EDAT DE LA PRIMERA INCORPORACIÓ AL CENTRE ESCOLAR DE L'ALUMNAT GITANO (2009)

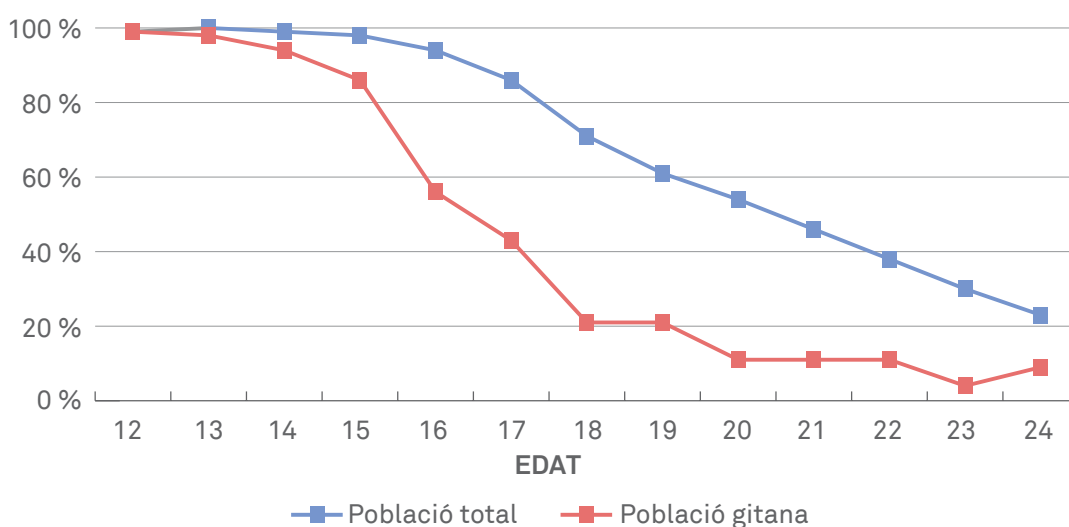
Font: elaboració pròpia a partir de: Fundación Secretariado Gitano. Evaluación de la normalización educativa de las alumnas y los alumnos gitanos en Educación Primaria. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Instituto de la Mujer, 2010.

¹⁰ Fundación Secretariado Gitano. Evaluación de la normalización educativa de las alumnas y los alumnos gitanos en Educación Primaria. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Instituto de la Mujer, 2010.

Fins als catorze anys, els nivells d'escolarització de la població gitana són molt similars als del conjunt de la població (99 %). A partir dels quinze anys, el nombre d'estudiants gitanos comença a

disminuir de manera continuada. Les diferències més significatives es donen als divuit anys, moment en què la diferència en la taxa neta d'escolarització és del 60 % a favor de la població en general.

TAXA NETA D'ESCOLARITZACIÓ PER EDATS

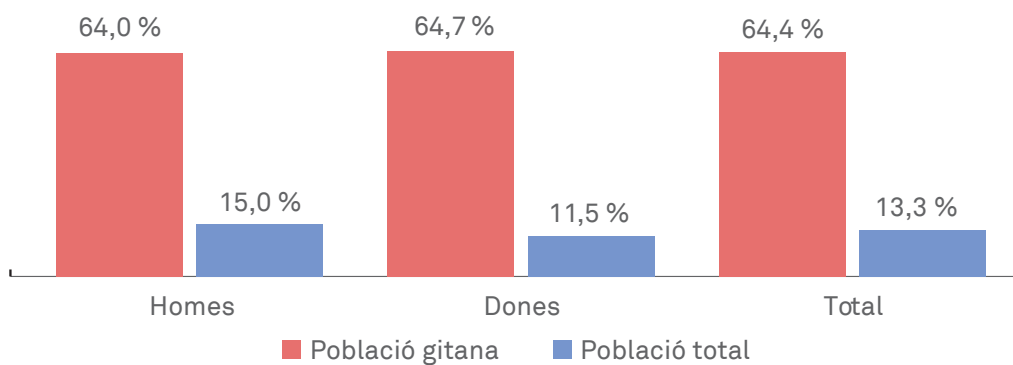
EDATS	POBLACIÓ GITANA	POBLACIÓ TOTAL
12	99 %	99 %
13	98 %	100 %
14	94 %	99 %
15	86 %	98 %
16	56 %	94 %
17	43 %	86 %
18	21 %	71 %
19	21 %	61 %
20	11 %	54 %
21	11 %	46 %
22	11 %	38 %
23	4 %	30 %
24	9 %	23 %

TAXA NETA D'ESCOLARITZACIÓ

L'abandonament dels estudis afecta una part important de la joventut. L'indicador de referència és la taxa d'abandonament escolar prematur, que mesura el percentatge de joves entre divuit i vint-i-quatre anys que no realitzen cap tipus de formació o estudis i que tenen com a màxim

nivell d'estudis l'ESO. El 64,4 % dels joves gitanos entre divuit i vint-i-quatre anys ha deixat d'estudiar o formar-se abans d'haver completat l'educació secundària no obligatòria. Per contra, només el 13,3 % de la població total es troba en aquesta situació.

TAXA D'ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR, PER SEXE, DE 16 A 24 ANYS (2011-2012)

41

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

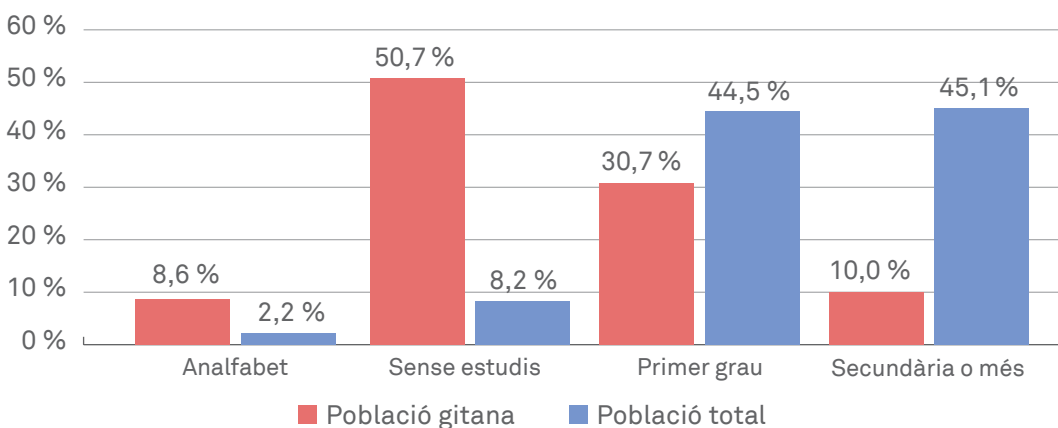
Font: *Fundación Secretariado Gitano. El alumnado gitano en Secundaria: un estudio comparado. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Fundación Secretariado Gitano, 2013.*

Observant el nivell màxim d'estudis assolit, les diferències són notables, tant per la taxa d'analfabetisme, ja que la població gitana (2011) quasi quadruplica la que presenta el conjunt de la població espanyola, com pel segment de les persones sense estudis, ja que la

població gitana quintuplica, amb gairebé un 51 %, el conjunt de la societat espanyola (8,2 %).

Pel que fa a l'assoliment d'estudis de secundària i superiors, els gràfics mostren uns percentatges justament a la inversa.

NIVELL MÀXIM D'ESTUDIS ASSOLIT PER MAJORS DE 16 ANYS (2011)

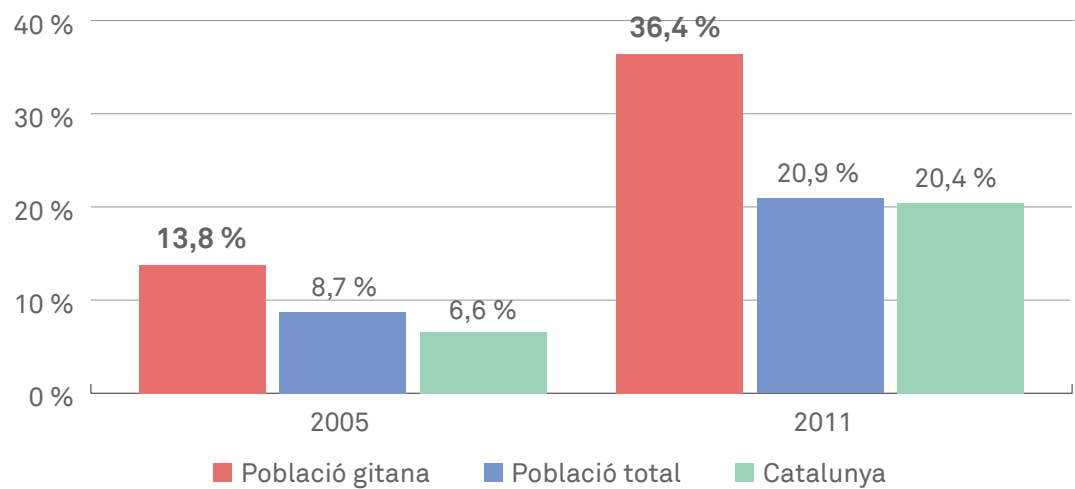
Font: *elaboració pròpia a partir de Población gitana española y del Este de Europa: empleo e inclusión social, 2011. Madrid: Fundación Secretariado Gitano, 2012.*

3.4.3. Ocupació

Les dades comparades dels anys 2005 i 2011 sobre la taxa d'atur ens mostren com ha afectat la crisi el poble gitano, ja que la taxa d'atur creix del 13,8 % (any

2005) al 36,4 % (any 2011), mentre que el 2011 a Catalunya la taxa d'atur de la població en general és del 20,4 %, 16 punts menor.

TAXA D'ATUR DE LA POBLACIÓ GITANA, DE LA POBLACIÓ TOTAL I DE LA POBLACIÓ DE CATALUNYA (2005 I 2011)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Fundació Secretariado Gitano i Institut Nacional d'Estadística.

En el període considerat ha variat –i molt– la realitat de l'atur, no només pel que fa als percentatges absoluts, sinó també en relació amb la variable gènere; l'any 2011 són els homes gitanos (38,4 %

els que presenten una taxa d'atur superior a la de les dones (33,7 %), la qual cosa explica el paper que està fent la dona gitana en tot aquest període de crisi econòmica com a suport de les famílies gitanes.

TAXES D'ATUR PER SEXE I EDAT (2005 I 2011)

	ESTUDI 2005	ESTUDI 2011	Dif. (2011-2005)
Ambdós sexes	13,8 %	36,4 %	22,6 %
Menors de 25	17,8 %	40,4 %	22,6 %
25 i més	12,1 %	35 %	22,9 %
Homes	11,9 %	38,4 %	26,5 %
Menors de 25	15,5 %	39,5 %	24 %
25 i més	10,4 %	37,9 %	27,5 %
Dones	16,3 %	33,7 %	17,4 %
Menors de 25	20,7 %	41,8 %	21,1 %
25 i més	14,3 %	31,4 %	17 %

Font: elaboració pròpia a partir de Población gitana española y del Este de Europa: empleo e inclusión social, 2011. Madrid: Fundación Secretariado Gitano, 2012.

43

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

3.4.4. Salut

De la informació recollida als documents *Salud y comunidad gitana*¹¹ i *Informe sobre la situación social y tendencias de cambio en la población gitana*¹², s'afirma que el poble gitano en l'àmbit estatal es trobava en situació de desigualtat pel que fa a la salut. Les informacions que s'extreien amb relació a la població gitana eren:

- Mortalitat infantil més elevada i esperança de vida més petita en la població gitana.
- Seguiment menor de la vacunació infantil.
- Alimentació no adequada i problemes de salut derivats, com ara obesitat, diabetis, salut bucodental deficient.
- Major accidentalitat (domèstica, trànsit, etc.).
- Major presència en persones adultes de malalties cardiovasculars i afeccions òssies i articulars.
- Alta freqüència de malalties cròniques.

¹¹ *Salud y comunidad gitana: Análisis de propuestas para la actuación*. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo. Dirección General de Salud Pública, Fundación Secretariado Gitano, 2005.

¹² Laparra, Miguel (ed.). *Informe sobre la situación social y tendencias de cambio en la población gitana*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2007.

PERCEPCIÓ DE L'ESTAT DE SALUT. POBLACIÓ DE 16 ANYS I MÉS. DISTRIBUCIÓ PER EDATS

HOMES	Global	72,60 %	27,40 %	71,90 %	28,10 %
	16 a 24 anys	91,30 %	8,70 %	90,80 %	9,20 %
	25 a 34 anys	83,80 %	16,20 %	78,30 %	21,70 %
	35 a 54 anys	75,90 %	24,10 %	65,60 %	34,40 %
	55 anys i més	52,30 %	47,70 %	33,40 %	66,60 %
DONES	Global	60,60 %	39,40 %	58,60 %	41,40 %
	16 a 24 anys	83,10 %	16,90 %	76,90 %	23,10 %
	25 a 34 anys	78,10 %	21,90 %	78,80 %	21,20 %
	35 a 54 anys	65,70 %	34,30 %	51,40 %	48,60 %
	55 anys i més	38,20 %	61,80 %	10,50 %	89,50 %

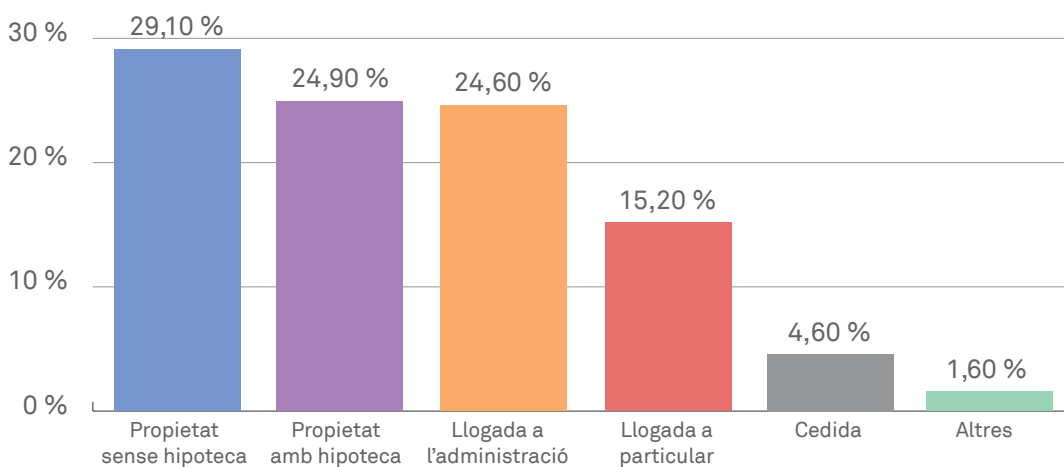
Font: Diagnóstico social de la comunidad gitana en España. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad, 2011.

La percepció aparent de l'estat de salut no és gaire diferent entre la població gitana i la població total. Si es fa l'anàlisi per trams d'edat, en la població de més de cinquanta-cinc anys és on s'observen les diferències més significatives, amb una especial incidència en les dones gitanes, el 89,5 % de les quals consideren que el seu estat de salut és regular, dolent o molt dolent.

3.4.5. Habitatge

La població gitana de l'Estat espanyol opta en gran mesura per ser propietària del seu habitatge (54 %) o per llogar-lo, mitjançant alguna administració pública (24,6 %) o a un particular (15,2 %).

DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DELS HABITATGES DE LA POBLACIÓ GITANA, SEGONS RÈGIM DE TINENÇA

Font: Población gitana española y del Este de Europa: empleo e inclusión social, 2011. Madrid: Fundación Secretariado Gitano, 2012.

La major part dels habitatges disposen dels equipaments bàsics, però s'observa un baix percentatge significatiu en la

tenença d'equipaments com ara rentaplats (20,3 %) i ordinador (43,5 %) i en l'accés a Internet (30,9 %).

PROPORCIÓ D'HABITATGES QUE DISPOSEN DELS DIVERSOS ELEMENTS I EQUIPAMENTS CONSIDERATS (%)

	PERCENTATGE D'HABITATGES	
NIVELL 1	Aigua corrent	99,5
	Electricitat	99,4
	Aigua calenta	99
	Bany a l'habitatge	98,1
	Bany de cortesia a l'habitatge	97,2
	Estufa	71,1
	Calefacció central	16,6
	Bany a fora	2,8
NIVELL 2	Nevera	97,5
	Rentadora	96
	Congelador	68,9
	Cotxe	73,3
	Gas natural	38,5
	Rentaplats	20,3
NIVELL 3	Televisió	98
	Vídeo	86,6
	Microones	87,9
	Telèfon mòbil	90,6
	Ordinador	43,5
	Internet	30,9
	Antena satèl·lit	23
	Televisió per cable	19,1
Total d'habitatges	1.494,00	

45

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

Font: Población gitana española y del Este de Europa: empleo e inclusión social, 2011.
Madrid: Fundación Secretariado Gitano, 2012.

3.4.6. Discriminació

En les sessions de participació algunes persones gitanes de la ciutat han manifestat que perceben discriminació en l'entorn. Aquest fet no és aïllat: al document *Estudio anual sobre la discriminación por el origen racial o étnico*¹³ es confirma que les mateixes persones gitanes se senten percebudes com a «lladres» (21,2 %), «dropos» (17,6 %) o «males persones» (12,7 %).

A la pregunta: «En els últims dotze mesos, ha estat testimoni o ha viscut una

situació discriminatòria o racista cap a alguna persona familiar, amiga, altra o cap a vostè mateix?», el 56,1 % de les persones gitanes entrevistades responen que sí.

També podem afirmar que la situació no és extrapolable directament, sinó que existeixen una mirada i una percepció de la ciutadania que de vegades poden estigmatitzar la persona gitana, tant si es considera a escala estatal com en l'àmbit de la mateixa ciutat.

¹³ *Estudio anual sobre la discriminación por el origen racial o étnico: la percepción de las potenciales víctimas 2011*. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2012.

4. MARC CONCEPTUAL

4.1. Una estratègia per continuar millorant

La ciutat de Barcelona ha treballat per donar suport a la inclusió de la comunitat gitana de la ciutat des de diferents fronts de treball:

a) El foment de la participació mitjançant la creació del Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona (CMPGB);¹⁴ la participació d'entitats gitanes a l'Acord ciutadà per a una Barcelona inclusiva com a espai compartit entre Barcelona i les entitats de la ciutat, i la participació de la vicepresidenta del CMPGB al Consell de Ciutat, format per la ciutadania i el Govern.

b) El reconeixement de la comunitat gitana mitjançant el suport a la celebració del Dia Internacional del Poble Gitano, el 8 d'abril, amb la cessió d'espais emblemàtics de la ciutat per a la celebració, recepcions, punts d'informació i altres activitats,¹⁵ i la declaració institucional realitzada a petició del CMPGB per al reconeixement del poble gitano i del seu genocidi durant la Segona Guerra Mundial, aprovada pel ple de l'Ajuntament el 25 de juliol de 2014.¹⁶

c) L'acompanyament a les víctimes de discriminació a través de l'Oficina d'Atenció de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona, on poden trobar assessorament, suport, informació i mediació en la resolució de conflictes quan s'ha produït discriminació. També hi troben ajuda jurídica i psicològica per tramitar denúncies davant els òrgans competents en temes de discriminació i racisme per origen ètnic, o superar experiències de discriminació a la ciutat.

d) El suport de programes i projectes que promouen oportunitats i milloren la qualitat de vida de la comunitat gitana de Barcelona en diferents àmbits com són l'escolarització, la promoció de les dones gitanes, la millora de l'ocupabilitat, l'accés a l'habitatge, la valorització de la cultura gitana o la seva aportació a la cultura de la ciutat. El disseny i l'execució d'aquests programes s'aborden des de l'apoderament de les persones participants amb l'objectiu d'assolir la igualtat d'oportunitats amb la resta de la població.

46

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

¹⁴ «Consell Municipal del Poble Gitano». *Ajuntament de Barcelona* [en línia]. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015. <<http://www.bcn.cat/consellpoblegitano>>.

¹⁵ «8 d'abril, Dia Internacional del Poble Gitano 2014. Programa d'activitats» [en línia]. Barcelona: Consell Municipal del Poble Gitano, Ajuntament de Barcelona, 2014. <http://w110.bcn.cat/DretsCivils/Continguts/Documents/PROGRAMA_2014_def.pdf>.

¹⁶ «Declaració institucional per al reconeixement del poble gitano i del seu genocidi durant la Segona Guerra Mundial». Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2014.

4.2.

Una estratègia alineada amb els valors de la ciutat de Barcelona

La ciutat de Barcelona és una ciutat reconeguda per la seva defensa dels drets fonamentals per a tothom sense cap tipus d'exclusió o discriminació. Des de l'arribada de la democràcia, l'Ajuntament de Barcelona treballa per la promoció dels drets reconeguts a la Declaració Universal dels Drets Humans, amb el suport i el treball en comú amb altres institucions públiques i associacions de Barcelona, com un instrument que ens apropa a la realitat de la base i als problemes de la gent del carrer i dins del marc competencial municipal.

Els drets humans són un patrimoni públic, universal i intemporal; un conjunt de valors cívics que assegurin les bases del desenvolupament humà en dignitat. Constitueixen el marc idoni per a la convivència d'una societat cada cop més complexa i diversa que demana un esforç al poder públic per garantir el reconeixement de la seva diversitat dins d'un marc de relació i respecte intercultural; d'una banda, establint ponts per garantir l'exercici dels drets i, de l'altra, proposant compromisos amb la ciutadania en igualtat de condicions i sense cap mena de diferència.

L'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona ha de treballar en consonància amb les directives europees i els valors de l'Ajuntament de Barcelona. Així, doncs, aquesta estratègia considera en tot moment la promoció de valors com ara:

- La igualtat d'oportunitats
- La solidaritat
- La justícia social
- La democràcia
- La participació
- La transparència
- La proximitat

El procés de construcció d'aquesta Estratègia ha estat un treball desenvolupat des de l'escolta, el respecte i la cooperació de totes les parts implicades, com ha estat el personal tècnic municipal i d'altres organismes, representants municipals i d'altres administracions públiques, representants d'entitats gitanes i d'entitats socials, persones gitanes i no gitanes i personal expert en la matèria.

4.3. El valor de la participació com a eix central

Un altre dels valors que volem destacar i que han estat presents en els treballs és el de la participació. Per a tal finalitat, no s'ha exclòs cap veu ni cap entitat, i s'han facilitat i obert espais perquè la comunitat gitana que viu a Barcelona pugui participar en la proposta.

Des de l'inici, els treballs de l'Estratègia s'han basat en la cooperació institucional, que ha estat vigent tant de manera interna, amb el treball en col·laboració amb diverses estructures municipals, com de manera externa, perquè s'hi han incorporat veus i persones expertes d'altres administracions per tal d'aconseguir una actuació coordinada entre administracions que també han dissenyat plans específics per a la comunitat gitana, com ara la Generalitat de Catalunya.

La interacció i el treball conjunt amb el Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona ha permès mostrar la pluralitat i la diversitat de la mateixa comunitat gitana, la qual cosa ha posat de manifest la seva heterogeneïtat, diversitat i punts comuns, junt amb les múltiples veus que existeixen en el si d'aquesta comunitat barcelonina, que considerem una mostra de riquesa cultural, respecte i sensibilitat.

Per tal de sentir el màxim nombre possible de veus i opinions, s'han aplicat eines que promouen la participació i barregen tècniques grupals i entrevistes individuals. Les activitats desenvolupades han tingut en consideració elements propis de la metodologia participativa, com ara la interactivitat per promoure el diàleg i la comunicació entre els agents i les persones implicades, el gènere i les edats de les persones participants. L'objectiu ha estat treballar en un clima de confiança i confort i aconseguir –sempre que ha estat possible– el màxim consens en les conclusions i propostes d'acció.

4.3.1. Agents clau i eines del procés participatiu

La diversitat i heterogeneïtat de les persones, entitats i administracions participants en tot el procés és valorada com una fortalesa i un element positiu per construir una estratègia realista i possible. Aquesta diversitat s'ha pogut gestionar sense conflictes en els desacords i alhora creant noves relacions que ja de per si donen valor al procés. Aquesta mecànica, amb aquestes característiques de diversitat, intensitat i durada en el temps, és la primera que es realitza a la ciutat per escoltar i reflectir les demandes, necessitats i propostes del poble gitano.

Les «eines» que s'han fet servir durant el procés participatiu han estat els formats de treball i de recerca següents:

- Grup motor
- Taules específiques
- Entrevistes a agents claus
- Coneixement de la realitat als barris
- Taules de participació per àmbits temàtics
- Informació, anàlisi i debat al Consell Municipal del Poble Gitano

Grup motor

El grup motor ha funcionat com un equip de coordinació de les accions i activitats, format per persones amb funcions directives i tècniques i amb la col·laboració de la vicepresidenta associativa del Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona. La seva funció ha estat la de donar impuls al procés i acompanyar el temps i les accions de manera coordinada.

Les taules específiques

Les taules específiques s'han plantejat com a espais tècnics de participació amb una visió intercultural, amb

personal tècnic i participants gitanos i no gitanos. En aquests espais s'han treballat de manera molt concreta els àmbits d'actuació, que han estat un element de base per al desenvolupament del document, ja que les aportacions s'han efectuat sota un prisma d'anàlisi tècnica i amb un coneixement real i actualitzat de la ciutat.

Els temes tractats són els que estan vinculats als àmbits principals d'actuació dins del Marc europeu d'estratègies nacionals per a la inclusió de la comunitat gitana,¹⁷ com són l'educació, l'ocupació, la salut i l'habitatge, amb una atenció especial en els indicadors que mostraran la situació del poble gitano en aquests quatre àmbits, que encara manquen per concretar i definir.

En el darrer trimestre del 2013 es van fer un total de disset sessions de treball: moltes de les conclusions s'han incorporat en els objectius i accions d'aquesta estratègia.

Entrevistes a agents claus

Les entrevistes a agents claus han servit per conèixer el posicionament, les expectatives i les possibles aportacions de persones, la gran majoria gitanes, amb coneixements, edats i experiències ben diferents. Així doncs, s'ha entrevistat a:

- Tècnics i tècniques tant d'entitats gitanes com de no gitanes de serveis municipals.
 - Líders i membres de l'associacionisme gitano.
 - Líders i membres de l'associacionisme gitano que no han participat en cap altra actuació prevista al document.
 - Persones emprenedores amb responsabilitats empresarials.
 - Persones vinculades a l'àmbit universitari: expertes, estudioses i estudiants.
- Dones que treballen per a la comunitat des de diversos àmbits.
 - Activistes de la comunitat gitana d'àmbit local, estatal i europeu.
 - Persones expertes i compromeses en la defensa dels drets del poble gitano com són la Carme Garriga i la Teresa San Román

Aquest ventall ha permès valorar les expectatives que aquestes persones tenen de l'estratègia municipal, i sempre que ha estat possible s'han incorporat les seves aportacions.

S'han realitzat un total de vint-i-sis entrevistes personals.

Taules de participació per àmbits temàtics

S'ha volgut conèixer de manera directa la percepció de les persones gitanes sobre la seva situació en la ciutat mitjançant sessions de treball per grups determinats, com ara joves, dones i gent gran, i d'altres sessions amb la mateixa estructura amb membres del Consell Municipal del Poble Gitano. També es van fer dues taules específiques sobre l'àmbit de la cultura gitana entesa d'una manera transversal i àmplia.

Les sessions anaven dirigides a:

- Detectar els valors que les persones assistents senten com a propis de la cultura gitana.
- Conèixer els elements que funcionen a la ciutat en relació amb la seva condició de persona gitana.

¹⁷ «Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social i al Comitè de les Regions [en línia]: Un marc europeu d'estratègies nacionals d'inclusió dels gitanos fins al 2020». [COM (2011), 173 final]. Brussel·les: Comissió Europea, 2011. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0173:FIN:ES:PDF>>.

- Establir els àmbits de millora que les persones assistents perceben com a necessaris i que es poden realitzar des de la perspectiva del Govern municipal.
- Fer propostes de com s'han d'implantar les persones i entitats gitanes per promoure, realitzar i consolidar les millores indicades.

La realitat dels barris

Els serveis tècnics de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona han realitzat un total de quaranta-tres sessions de treball amb grups naturals de persones gitanes i tècniques municipals i entitats gitanes en dotze barris de la ciutat. Aquest treball ha permès obtenir un mapa precís de la realitat als barris.

Els barris on s'han fet les activitats han estat:

Baró de Viver

Besòs

Bon Pastor

Ciutat Meridiana

El Raval

Gràcia

Hostafrancs

Roquetes-Verdum

Trinitat Vella

Vallbona

Torre Baró

Zona Franca

Informació, anàlisi i debat al Consell Municipal del Poble Gitano

Durant aquest procés s'ha informat el Consell Municipal del Poble Gitano, com a actor clau, per tal de conèixer la seva opinió en el seguiment del desenvolupament de la proposta.

D'altra banda, el mateix Consell ha participat en els àmbits temàtics amb una sessió específica i posteriorment s'han realitzat fins a quatre sessions de treball i debat per anar concretant els objectius i accions que es derivaven de:

- L'anàlisi tècnica de totes les aportacions rebudes en el procés participatiu
- Els documents marc europeus, estatals i nacionals

La participació dels membres del Consell Municipal ha estat intensa i compromesa en tot el treball.

5. ESTRATÈGIA LOCAL AMB EL POBLE GITANO DE BARCELONA

5.1. Principis rectors

Els principis que operen de manera transversal en totes les línies, propostes i accions són:

- Inclusió social i inclusió econòmica
- Apoderament de persones i entitats
- Reconeixement i valorització de la diversitat cultural catalana i de les cultures que hi ha a la ciutat
- Visió de gènere. Les dones gitanes, un dels motors de transformació

5.1.1. Inclusió social i inclusió econòmica

L'Ajuntament ha de vetllar per garantir en l'àmbit de les seves competències que tots els ciutadans i ciutadanes rebin el mateix tracte i tinguin la possibilitat d'exercir els seus drets de ciutadania. Per desenvolupar aquest principi rector tindrem com a referència tècnica allò que dicta i recomana la Unió Europea,¹⁸ per a la qual els principals objectius d'integració de la població gitana són:

▮ **Accés a l'educació:** aconseguir que tots els infants gitanos finalitzin almenys l'educació primària.

▮ **Accés a l'ocupació:** reduir les diferències d'ocupació entre el col·lectiu gitano i la resta de la població.

▮ **Accés a la sanitat:** reduir les desigualtats de l'estatus sanitari entre el col·lectiu gitano i la resta de la població.

▮ **Accés a l'habitatge i als serveis essencials:** posar fi a la desigualtat entre la proporció del col·lectiu gitano amb accés a l'habitatge i a serveis públics (com ara aigua, electricitat i gas) i la resta de la població.

La Unió Europea insisteix en la importància de mesurar els resultats concrets en aquests quatre àmbits generals, la qual cosa implica que cal tenir informació de base i fer un seguiment dels resultats obtinguts. Tanmateix, segons el darrer informe de la fundació FOESSA s'està incrementant el nivell d'exclusió de la població gitana en el conjunt de l'Estat:

«De hecho, si en 2007 el 15 % de la población no gitana se encontraba en situación de exclusión, este porcentaje ascendía al 75,5 % entre la población gitana. En 2013 las diferencias en el porcentaje de personas afectadas por la exclusión siguen siendo enormes (23,5 % de incidencia de la exclusión en la población no gitana y 72,3 % en la población gitana, y un ISES del 5,2 frente a 1,2), aunque la diferencia se ha reducido por el incremento en las personas no gitanas en situación de exclusión».¹⁹

No tenim dades fidels de com afecta l'exclusió a la comunitat gitana de la ciutat.

5.1.2. Apoderament de persones i entitats

Considerem que l'apoderament és un procés en què les persones enforteixen les capacitats personals, prenen consciència com a grup social i, com a tal, volen impulsar canvis positius en les situacions en què viuen. No es pot apoderar a ningú, però sí que es poden facilitar els mecanismes per facilitar l'apoderament. És a dir, són les persones les que, si volen i poden, s'apoderen d'aquesta capacitat i l'exerceixen.

Aquest mateix concepte el podem traslladar a les entitats socials. La gran

¹⁸ «Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social i al Comitè de les Regions [en línia]: Un marc europeu d'estratègies nacionals d'inclusió dels gitanos fins al 2020». [COM (2011), 173 final]. Brussel·les: Comissió Europea, 2011. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0173:FIN:ES:PDF>>.

¹⁹ VII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España. Madrid: Fundación FOESSA, Cáritas Española Editores, 2014, p. 188.

diferència entre una entitat social apoderada i una altra en procés d'apoderament és la seva capacitat de definició d'estratègies, de concreció de programes d'acció, juntament amb la seva capacitat de gestió, execució i valoració per extreure conclusions vàlides.

Els grups humans que s'apoderen poden reduir la vulnerabilitat a la qual estan exposats, incrementant el seu nivell d'inclusió social i econòmic, i esdevenir ciutadania activa i organitzada que s'implicarà en la recerca de solucions a la problemàtica en què viu.

Estan apoderades les persones i les entitats gitanes? Sens dubte; algunes ho estan plenament i d'altres estan en procés d'estar-ho. Moltes persones i famílies gitanes estan integrades, tenen els fills i filles escolaritzats, tenen ocupacions per compte d'altri o són empresàries i duen una vida normalitzada, mostrant i vivint la seva identitat gitana en família, en el culte, en les entitats i en la defensa dels drets de la seva comunitat cultural i sent ahora ciutadania catalana i de la ciutat de Barcelona. Al seu torn, les entitats també estan apoderades; si no, no haurien constituït un moviment que té força a la ciutat i que va assolint fites de presència pública i de poder de convocatòria cada cop més gran.

Sempre podem apoderar-nos més, ja sigui com a ciutadania, com a part d'un col·lectiu o entitat o com a persones. En l'àmbit associatiu serà un fet més de normalització i apoderament si les entitats gitanes participen més activament en estructures associatives que defensen els seus interessos com a membres d'una classe social o grup social més enllà de l'afiliació identitària, per la qual cal seguir lluitant.

5.1.3. Reconeixement i valorització de la diversitat cultural de Barcelona

Les persones i els col·lectius humans som diversos i compartim un espai comú, que és la nostra ciutat. Barcelona, des dels seus orígens, viu en una cruïlla de diferents cultures i formes de fer que ahora han construït la seva personalitat basada en la catalanitat, els valors de ciutat i de país. El poble gitano fa centenars d'anys que va arribar a la ciutat: una part d'aquesta comunitat es consideren catalans de soca-rel i molts dels trets de la seva cultura ja són una part indestriable del que anomenem *cultura catalana*. Ja és sabut que dins del mateix poble gitano de la ciutat de Barcelona existeix una gran diversitat en funció del seu origen. Per tal de gestionar aquesta diversitat de la ciutadania en general i del col·lectiu gitano mateix, usarem la perspectiva de la interculturalitat.²⁰

L'enfocament de reconeixement i valorització de la diversitat cultural es basa en tres principis: el principi d'igualtat, pel qual han de ser previs uns valors de promoció de la igualtat dels drets i deures i d'oportunitats socials de totes les persones, amb polítiques a favor de l'equitat i de reducció o d'eliminació de situacions d'exclusió social; el principi de reconeixement de la diversitat, que no és simple tolerància passiva, sinó una invitació a usar les oportunitats que presenta la diversitat tant culturalment com econòmicament i socialment, i el principi d'interacció positiva, pel qual a partir del reconeixement de la diferència es posa la mirada en els aspectes que uneixen la ciutadania, amb l'objectiu de treballar la convivència intercultural en la vida quotidiana i de promoure el coneixement mutu, les relacions positives i el diàleg en totes les esferes socials i urbanes.

Aquest enfocament no evita el conflicte. La proposta és mirar, acceptar el

²⁰ «Pla Barcelona Interculturalitat». Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2009.

conflicte i treballar plegats en la recerca de solucions, limitant la segregació social o l'automarginació i la presència d'estereotips. És un acord de respecte a les identitats culturals i valors de cada cultura, així com de respecte dels drets humans i de les lleis vigents, que està en oposició a la visió etnocèntrica, en la qual es veu i s'interpreta «l'altre» a través dels codis propis en un context de la cultura de la qual formem part.

Les persones gitanes de Barcelona han mantingut les seves maneres de fer i relacionar-se, encara que moltes d'elles s'han tornat «invisibles» als ulls de la majoria de la ciutadania.

5.1.4. Visió de gènere: les dones gitanes, un dels motors de transformació

Les dones gitanes immerses en una cultura en la qual els homes ostenten l'autoritat, en unes famílies patrilineals, tenen una situació complexa en el seu procés de prendre consciència, apoderar-se i actuar. A més, formen part d'una minoria ètnica que encara lluita pel seu ple reconeixement i acceptació.

Les dones seran un dels motors de transformació i d'inclusió social del poble gitano, perquè són qui transmeten els valors de la pròpia cultura als fills i filles, sovint vetllen de manera discreta per l'harmonia de la família extensa, tenen cura des de ben joves de les germanes i germans petits, de la gent gran, dels malalts,... A banda, treballen per canviar dins del poble gitano la percepció tant d'homes com de dones sobre el seu paper tradicional, per exemple, en el moment d'estar promesa, quan, en alguns entorns, són els mateixos familiars els qui li permeten deixar la formació reglada en una edat encara molt jove perquè «l'home tindrà cura d'ella i la família».

La comunitat gitana està canviant i flexibilitzant algunes normes tradicionals; cada cop són més nombroses les famílies

que volen i faciliten la formació dels fills i filles, cada cop més dones casades busquen integrar-se en un mercat laboral normalitzat al qual els homes tenen un accés, sovint, més difícil.

5.1.5. Altres elements de suport als principis rector

► **La igualtat, el respecte i la no-discriminació:** les persones gitanes han de deixar de patir discriminació, sovint arbitrària, en moltes situacions quotidianes de la vida de la ciutat i rebre un tracte d'iguals i de respecte.

► **La participació ciutadana:** un dels elements que aporten valor al procés és la implicació de les entitats i les persones del poble gitano. Cal fer tan extensa com sigui possible aquesta implicació i que el mateix poble gitano pugui fer el seguiment i l'avaluació dels impactes i resultats obtinguts i fer noves propostes d'accions per a la seva comunitat.

► **La cooperació institucional:** aquesta Estratègia, tot i que concerneix la ciutat de Barcelona, necessita el suport i la coordinació d'altres institucions provincials, autonòmiques, estatals i internacionals per fer-la efectiva. Així mateix, es tracta d'una estratègia transversal que implica diferents departaments, àrees i agències municipals, i requereix coordinació interdepartamental per a una intervenció adequada en els assumptes tractats per i amb el poble gitano.

► **La normalització:** les accions i activitats s'han de realitzar a través dels mitjans habituals, evitant discriminacions i etiquetes que separin les persones de la comunitat o que les discriminin.

► **Els deures:** la vida en societat ens remet a usar els drets que tenim com a ciutadania. S'ha de tenir present que hi ha un vincle indissoluble entre drets i deures: qui té un dret té alhora un deure –i, d'alguna manera, també un deute– envers la

comunitat que l'ha consensuat, l'ha codificat i ha volgut que es fes efectiu. L'Ajuntament i el poble gitano han de vetllar pel respecte als seus drets i pel compliment dels deures com a ciutadania.

► **El principi de subsidiarietat:** l'autoritat que ha de resoldre els problemes de la ciutadania és aquella que els és més propera. L'autoritat central és subsidiària i només assumirà el seu paper en el cas que l'àmbit local o el més immediat no pugui resoldre eficientment i eficaçment aquelles qüestions que els afectin. L'Estratègia treballa perquè qualsevol acció, servei o dret es presti de la manera més propera a la ciutadania.

► **El treball col·laboratiu amb els districtes:** aquest serà una peça clau en l'eficàcia i l'eficiència en els resultats que es volen obtenir, juntament amb les accions que permetin compartir coneixement i bones pràctiques d'èxit.

► **La vivència religiosa:** és present en moltes famílies gitanes i el culte evangèlic; és un element d'unió del poble gitano.

► **La concepció multidisciplinària:** ha de ser la base de les accions dirigides a la comunitat gitana, amb la participació tècnica de persones o entitats amb reconeixement en el col·lectiu gitano.

5.2. Principis metodològics, orientació i reptes de l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona

El marc d'orientació de l'Estratègia local s'adreça a repensar conceptes i reestructurar percepcions tant de les persones del poble gitano com de la ciutadania en general, i es dirigeix a un col·lectiu dins de la ciutat que té uns valors i una riquesa cultural encara poc coneguda i sovint estigmatitzada.

En tot el disseny d'accions es tenen presents:

► Les orientacions de la Comissió Europea i les del Consell d'Europa, del Govern de la Generalitat (Pla integral del poble gitano de Catalunya 2014-1026) i del Govern de l'Estat (Estratègia nacional para la inclusión social de la población gitana en España 2012-2020 - Plan operativo 2014-2016).

► Una mirada transversal en les actuacions de ciutat. Es volen optimitzar els circuits d'informació i atenció a la ciutadania, sense que això signifiqui un sobrecost.

► La necessitat i els avantatges de fer accions coordinades en un marc territorial de país, en estreta vinculació entre entitats locals i la resta d'administracions.

► La necessària implicació de la comunitat gitana i de totes les entitats que treballen des de l'interior del poble gitano i amb el poble gitano juntament amb la societat civil en general.

Entre els principals reptes als quals ha de contribuir aquest treball, destaquen:

Repte 1. Fer més present la inclusió de la població gitana en l'agenda política i tècnica de la ciutat, de tal manera que el disseny i la planificació de programes d'inclusió social de col·lectius en situació de vulnerabilitat tinguin presents les característiques específiques de les persones gitanes.

Repte 2. Estructurar la recollida d'informació sobre la realitat de la població

5.3. L'Estratègia local en coherència i harmonia amb els valors del poble gitano

gitana de la ciutat per comprendre millor la situació del col·lectiu i poder generar accions amb més impacte i èxit.

Repte 3. Millorar la coordinació interna dels serveis tècnics de l'Ajuntament en relació amb la població gitana.

Repte 4. Incrementar el coneixement que té la ciutadania sobre els valors de la cultura gitana i el seu impacte a Barcelona.

Repte 5. Generar projectes de ciutat que usin de manera eficient els recursos dels Fons Estructurals i d'Inversió de la Unió Europea, en el marc del Fons Social Europeu i el Fons Europeu de Desenvolupament Regional. Aquests nous projectes han de tenir, com a mínim, impacte en un dels àmbits preferents d'acció de la Unió Europea amb el poble gitano, com són l'educació, l'ocupació, la salut i l'habitatge.

Repte 6. Consolidar les entitats associatives gitanes que treballen a la ciutat, integrar-les en altres espais més generals de participació ciutadana i fer-les més visibles per a la societat en general.

Qui més qui menys ha sentit parlar de les «lleis gitanes», de la seva singularitat i pervivència a través del temps. En els treballs de redacció hem volgut saber quines són aquestes «lleis» o aquests «valors», que els homes i dones gitanes s'atribueixen com un element concret i específic que els diferencia de la cultura predominant i alhora els dona homogeneïtat i autoreconeixement.

D'aquesta manera, a les sessions de participació amb persones gitanes se'ls va preguntar pels seus valors i es va donar una gran coincidència que la família és un dels eixos de la seva vida, una família entesa en un sentit ampli i extens i amb un origen i direcció patrilineal, el qual de vegades anomenen *raça*. Els nens i nenes són un dels elements més sentits; s'han de protegir i estimar, perquè seran els futurs portadors dels valors i de continuïtat de la tradició. L'edat i el sexe determinen de manera clara l'estatus de cada persona en relació amb la família i la comunitat, i és l'estatus de casat o casada aquell a què aspiren la majoria de nois i noies. Es diferencien quatre estats en les persones gitanes: nen i nena, mosso i mossa, casat i casada, persona gran o oncle i tia.

Sobre el concepte de família en un sentit ampli, se'n consoliden d'altres com és ara la solidaritat, primer envers la família i raça de pertinença, després cap als altres persones gitanes. Cal donar ajuda membres de la família que la demanen i a qualsevol persona gitana o amiga (fins i tot *paio* o *paia*): «qui té un amic gitano, té un germà per a tota la vida». Dins de la família extensa s'aprèn el respecte cap a les persones grans per la seva experiència i cap a tota altra persona: «respecta i et respectaran».

El «bon gitano» o la «bona gitana» no menteix, compleix la paraula donada i usa sempre que sigui possible el diàleg per donar resposta als problemes que poden sorgir. La llibertat és un anhel de tota persona gitana que, dins de la

rigidesa social de la mateixa comunitat, de vegades pot ser complex de viure.

L'autoreconeixement identitari, l'orgull de ser gitano o gitana, és present en moltes manifestacions de la identitat i manera de fer i ser, així com la capacitat d'adaptació com a eina de supervivència, que no vol dir diluir-se en entrar en contacte amb altres cultures amb més força o poder. Així, doncs, també de vegades apareix com a valor, o més aviat com a tret identitari, la necessitat de reafirmar-se davant de la cultura majoritària.

Atès que com a «bon gitano» o una «bona gitana» es viu amb un sistema simbòlic propi, sovint paral·lel al de la cultura predominant, existeixen manifestacions i cerimònies socials íntimes i privades en relació amb la mort, la companyia i visita als malalts, els casaments (entre persones generalment joves), la resolució de conflictes entre persones gitanes o la relació amb persones de més edat, entre d'altres, que es viuen de manera intensa i grupal.

Un altre element que comença a aparèixer de manera discreta com un valor cultural i identitari és la necessitat de recuperar la llengua pròpia, el *romaní*, que entre la població gitana catalana de Barcelona perviu una mica més que entre la resta de persones gitanes d'altres contrades, encara que de manera molt reduïda.

Aquests valors i molts altres estan arrelats profundament. Són elements diferenciadors, que en un context social normalitzat fan que les persones gitanes siguin ciutadania modèlica i que en uns altres contextos poden dificultar la seva integració o generar la pròpia marginalització. Les mateixes persones gitanes constaten amb preocupació que la societat identifica com a gitano només certs comportaments de grups marginals i com alguna joventut gitana a vegades els identifiquen amb la «gitanitat».

També ens trobem amb nuclis en què, per refermar la seva identitat, la busquen en la diferència i usen els valors gitanos segons la seva conveniència. Per això fem nostres aquestes paraules de Teresa San Román:

«Por eso identidad y tradición son parte de la cultura, son cultura. Pueden suponer y entenderse como un honor o como algo que es necesario transformar, pero también es cierto que a veces se utilizan como coartada ante la cobardía o la irresponsabilidad e, incluso, como base para el negocio o el propio interés. Y eso, en nuestro caso, no es admisible y no interesa, a la larga, al conjunto de los gitanos».²¹

Per tant, sabem que els objectius i les accions que es proposen en aquest document han de tenir presents els «valors gitanos», aquells que la comunitat gitana en general considera com a identitaris i no entrar-hi en contradicció.

²¹ *1os Encuentros. Comunidad Gitana. Ciudadanía y Diversidad*. Fundación Secretario Gitano, 2011. Ponència: Teresa San Román. Valores gitanos / Valores democráticos. El valor de la identidad, la ciudadanía y la exigencia democrática.

5.4.

Planificació, seguiment i execució

L'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona és un document marc d'objectius estratègics, acompanyat d'objectius operatius i accions, agrupats en línies estratègiques. La finalitat de l'Estratègia és promoure la integració, la cohesió social, la sensibilització i el coneixement de la cultura gitana des d'una perspectiva d'igualtat i no-discriminació.

La responsabilitat d'execució de l'Estratègia és de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona. El seguiment i l'avaluació de resultats han de ser fàcils, clars i senzills, i cal evitar crear estructures de seguiment feixugues. Amb aquesta finalitat es dissenyaran uns indicadors de realització d'accions i objectius, que, sempre que sigui possible, s'acompanyaran d'indicadors d'impacte.

Les accions previstes poden tenir sinergies i relació amb actors únics o diversos i pertànyer a diferents àrees de la gestió municipal, o ser part de la societat civil; per aquest motiu caldrà constituir grups de treball i coordinació, que facilitin la realització i planificació futura.

Per al seguiment de l'estratègia es preveuen els mecanismes següents:

TAULA TÈCNICA DE PLANIFICACIÓ

Constituïda per la direcció de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació, personal tècnic de l'Agència, la vicepresidència i dos membres del Consell Municipal del Poble Gitano, representants d'entitats prestadores de serveis en accions amb el poble gitano i persones expertes, tindrà com a funcions:

- Definir el sistema d'indicadors de realització i d'impacte, anuals i plurianuals.
- Construir el programa anual d'objectius a aconseguir i accions a realitzar.

TAULA TÈCNICA DE SEGUIMENT

Constituïda per la direcció de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació, personal tècnic de l'Agència, la vicepresidència i dos membres del Consell Municipal del Poble Gitano i persones expertes, tindrà com a funcions:

- Definir els grups de treball i coordinació i fer-ne el seguiment.
- Seguir el desenvolupament del Programa anual d'objectius i accions a partir del compliment de les accions previstes segons els indicadors.
- Fer una anàlisi tècnica dels processos i detectar nous temes no previstos.
- Recollir els indicadors necessaris per al seguiment i l'avaluació del pla.
- Detectar fortaleses i debilitats en el procés.
- Redactar l'informe anual de seguiment.

TAULA MUNICIPAL DE COORDINACIÓ INTERSECTORIAL

Constituïda per les direccions dels diferents departaments i consorcis de la ciutat amb competències i activitats amb incidència amb persones del poble gitano, tindrà com a funcions:

- Establir els sistemes de coordinació operativa i pràctica entre els departaments municipals i el personal professional implicat en accions i activitats en districtes i barris amb el poble gitano.
- Proposar accions i activitats amb impacte positiu sobre les persones gitanes.

TAULA POLÍTICA DE SEGUIMENT

Les seves funcions seran:

- Avaluar el grau d'acompliment de l'Estratègia.
- Validar l'informe anual de seguiment.
- Validar el programa anual d'objectius i accions.

6. EIXOS ESTRATÈGICS

En els treballs d'anàlisi de la realitat i de definició i concreció d'actuacions han aparegut els quatre eixos que organitzen l'estratègia com a elements clau per fer el salt quantitatiu i qualitatiu cap a una situació d'igualtat de la comunitat gitana de la ciutat, que consolidi i valori la seva identitat cultural en un marc de visió de gènere.

Els eixos han contribuït a definir uns objectius generals, en un entorn de

planificació sistèmica i no lineal, en què diverses petites accions poden contribuir de manera més eficaç i eficient a apropar el procés que es vol dur a terme i, a la vegada, dotar de contingut els mateixos eixos.

Tal com s'observa al gràfic següent, tots els objectius generals contribueixen a donar continguts als eixos estratègics.

58

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

OBJECTIUS ESTRATÈGICS I ACCIONS

6.1.

Reduir desigualtats i promoure oportunitats

6.1.1. Reduir desigualtats i promoure oportunitats en l'àmbit de l'educació formal

Tot infant, i jove té el dret a l'assistència regular al centre educatiu, per tenir accés al coneixement i al creixement personal mitjançant l'escolarització i la formació.

Un gran nombre de persones consultades i entrevistades coincideixen que a Barcelona pràcticament el 100 % dels nens i nenes gitanos estan escolaritzats en l'etapa de primària i que cal fer un esforç perquè les famílies iniciïn una escolarització primerenca en l'etapa de tres a cinc anys.

Tot i que l'etapa infantil no és obligatòria, és un moment vital per a l'assentament d'hàbits, actituds i predisposició als coneixements que s'aconsegueix amb l'assistència continuada de P3 a P5, que s'hauria de normalitzar en les famílies gitanes.

El principal obstacle apareix en el trànsit de primària a ESO, moment en què un nombre important de nens i nenes abandonen els estudis, sobretot a partir de segon i tercer de secundària, amb 13-14 i 15 anys. Aquest abandonament sembla que pot ser corregit, en part, si es donen diversos elements. En primer lloc, les famílies haurien d'implicar-se més en el procés formatiu, almenys en les etapes d'escolarització obligatòria, dels seus fills i filles, amb la finalitat d'entendre aquesta aposta com una «inversió» que és d'utilitat per a la seva vida futura. En segon lloc, l'alumnat gitano, abans d'arribar a l'ESO, hauria d'assolir els nivells de coneixements curriculars que li pertocuen per edat, especialment en l'etapa d'educació primària, però també en l'etapa d'educació infantil. Finalment, amb el temps serà bo que canviï la visió particular del poble gitano pel que fa al prometatge entre joves, que encara té molta força en una part important de les famílies gitanes: el prometatge de les noies en edat molt jove (12, 13 i 14 anys) sembla que és una de les causes d'absentisme i abandonament, perquè

a partir d'aquest moment moltes d'elles amb el vistiplau de la família orientaran el seu present a la futura parella i família, i deixaran de banda els objectius personals i vitals que els correspondrien a aquesta edat.

Ens trobem també amb una manca d'informació que permeti fer una diagnosi fiable de la realitat escolar del poble gitano a la ciutat.

Els casos d'absentisme i d'abandonament prematur són elevats a partir de l'entrada a l'ESO i, sobretot, a tercer i quart curs d'ESO, tot i ser una etapa d'educació obligatòria. L'absentisme té un impacte negatiu en la joventut gitana, ja que els dificulta de millorar personalment en altres àmbits vitals, com ara l'accés al món laboral, fet que limita l'ocupabilitat i dificulta les possibilitats per escollir i traçar el propi futur.

Per tant, per als alumnes es tracta de quelcom més que simplement *estar* a les aules; per reduir l'absentisme cal la implicació de tota la comunitat educativa: alumnes, mestres, professorat, personal no docent, pares, mares i altres famílies de l'escola.

Finalment, les dades confirmen que l'accés de la població gitana a la formació professional de primer i segon grau i a la universitat encara és molt baixa. Per tal de potenciar l'accés a la formació superior, caldrà aplicar tant els mecanismes per poder-hi accedir com vetllar per l'èxit en les etapes educatives anteriors.

Objectiu 1. Conèixer la realitat de l'alumnat gitano a primària i secundària a fi d'establir quina és la situació actual per tal de definir i concretar, si cal, accions per incrementar l'èxit escolar

Per poder realitzar accions en l'àmbit de l'educació cal tenir dades fiables de la situació de l'alumnat gitano en tots aquells centres educatius en els quals la seva presència sigui significativa.

ACCIÓ 1

Recollir el màxim de dades, que no conculquin drets a la intimitat de les persones, en els diversos centres educatius amb presència significativa d'alumnat gitano. Així, doncs, cal:

- Conèixer el nombre d'alumnes gitano i el del total d'alumnes. Recollir dades sobre la presència significativa d'altres comunitats ètniques.
- Conèixer el nombre d'alumnes gitano i el del total d'alumnes per aula, per edats i per sexe.
- Comparar les proporcions corresponents d'aquestes dades escolars amb les de la composició de l'entorn urbà on s'ubica l'escola i identificar les causes de la falta de correspondència, si és que n'hi ha.

ACCIÓ 2

Fer una anàlisi per zones de circumscripció escolar de la realitat actual a la ciutat sobre la situació de l'alumnat gitano i els centres educatius: distribució per centres, ràtios d'alumnat, absentisme, èxit i fracàs escolar, etcètera.

Per fer aquesta anàlisi, caldrà tenir en compte com a referència el segment de la població total situat al nivell social i econòmic corresponent.

A més, serà important incorporar la perspectiva de gènere i tenir en compte possibles diferències per sexe en els temes analitzats com, per exemple, l'absentisme, l'èxit o el fracàs escolar, entre d'altres.

També fóra bo de tenir en compte la situació comparativa amb altres poblacions que poden ser «escolarment problemàtiques».

Objectiu 2. Millorar l'èxit escolar i els resultats acadèmics mitjançant la implicació dels centres educatius, les famílies gitanes i altres serveis municipals, tot combatent l'absentisme, l'abandonament d'estudis o l'assistència discontinua en l'educació bàsica obligatòria

ACCIÓ 1

Continuar des de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) el foment de l'assistència regular per a la iniciació de la lectoescriptura i l'assentament d'hàbits en l'etapa infantil (de P3 a P5).

- Informar i sensibilitzar les famílies gitanes sobre la importància de l'escolarització de P3 a P5, sense intermitències; per exemple, mitjançant xerrades per a mares i pares, en petit grup o en tallers, per famílies... És a dir, buscar la metodologia més apropiada per fer arribar de manera efectiva aquesta informació a pares i mares.
- Informar i promoure activitats que ajuden a la criança infantil, com poden ser tallers de psicomotricitat, massatges infantils, etc., i que alhora funcionen com grups d'ajuda mútua.
- Obrir un canal de comunicació amb l'escola per a la detecció de necessitats a fi de vetllar per l'assistència continuada d'alumnat gitano en aquesta etapa.

ACCIÓ 2

Treballar amb el Consorci d'Educació de Barcelona i el Departament d'Ensenyament per consolidar les persones promotores escolars a la ciutat en aquells barris on siguin necessaris.

ACCIÓ 3

Facilitar l'accés de l'alumnat gitano al reforç escolar a primària i a l'ESO. Amb aquesta finalitat es proposa:

- Incrementar, si cal, el nombre de programes específics o de suport que despertin interès en l'estudi i que reforcin les habilitats i competències adequades per a cada edat de l'alumnat gitano que necessiti reforç escolar. L'objectiu és que l'alumne pugui mantenir el nivell general del curs, amb el temps necessari i no més del necessari.
- Aquests programes de reforç escolar han de tenir en compte el doble vessant:
 - a) Fer una oferta basada en els interessos del mateix alumnat.
 - b) Formar en les capacitats necessàries en competències i habilitats pròpies de l'edat tant en la infantesa com en la joventut de l'alumnat gitano.
- Caldrà tenir presents la implicació i el suport de la família perquè el reforç escolar sigui acceptat i no sigui percebut com una desigualtat, sinó al contrari, com una oportunitat per al fill o filla.

ACCIÓ 4

Vetllar perquè les famílies en situació de vulnerabilitat que ho necessitin tinguin tota la informació i el suport per accedir a les ajudes econòmiques i a altres tipus d'ajuda que ja existeixen per facilitar l'educació dels seus fills i filles.

Per portar a terme aquesta acció:

- Cal proporcionar les eines de suport i espais de relació als professionals de tots els serveis que poden tenir relació amb les famílies per desenvolupar accions d'atenció específica a l'alumnat gitano que ho necessiti i per a les seves famílies (des d'una perspectiva sistèmica).
- Pot ser necessària en molts casos la coordinació amb els treballadors socials, els tècnics de barri...

ACCIÓ 5

Implicar les famílies gitanes en el procés d'educació en totes les etapes educatives.

- Promoure projectes que potenciïn la interrelació entre les famílies i l'escola, amb orientació comunitària, com és la participació en les hores lectives de pares, mares i altres familiars. Així mateix, promoure projectes, com ara les comunitats d'aprenentatge, que permetin conèixer les diverses cultures de l'alumnat i poder incloure-les a l'oferta curricular de cada curs (a medi, música, anglès, llengua, etc.). Per garantir l'èxit del projecte és clar que, si ho necessiten, caldrà acompanyar les famílies prèviament per detectar temes o buscar formes d'enfocament, per exemple.
- Generar eines útils de sensibilització (models de xerrada, materials de difusió, etc.) per a famílies gitanes amb l'objectiu d'incrementar la implicació dels pares i mares, fent propostes concretes per a l'acompanyament dels deures a casa, la participació en activitats escolars, sortides, etcètera.
- Fer que l'AMPA participi en la implicació de les famílies gitanes facilitant materials i espais, com per exemple els de les escoles de pares i mares, que s'ofereixen gratuïtament des de l'Ajuntament de Barcelona i el Departament de Benestar i Família Generalitat de Catalunya, com ara l'espai de xerrades «Créixer en família».

ACCIÓ 6

Donar suport a l'alumnat gitano en l'etapa de primària, treballant l'èxit escolar per adquirir els nivells de continguts propis de cada curs.

- Informar i sensibilitzar les famílies gitanes sobre la importància del seguiment de la feina adquirida a l'aula per al desenvolupament curricular

dels seus fills i filles i que la puguin continuar realitzant sota l'atenció de la família a casa o en espais com ara biblioteques, centres cívics i d'altres.

- Obrir un canal de comunicació amb l'escola per a la detecció de necessitats específiques i vetllar per l'assistència continuada de l'alumnat gitano en aquesta etapa.
- Fomentar la participació de l'alumnat gitano en iniciatives transversals escolars, com per exemple l'Agenda 21 escolar, els camins escolars, els horts urbans, etc. Promoure l'esport en equip on puguin sentir-se part d'un grup i amb l'acompanyament de pares, mares i tutors.
- Informar i promoure activitats dins l'escola que ajuden al creixement personal i familiar, com són tallers, música, teatre, robòtica, escacs, cuina, costura o bricolatge, entre d'altres.

ACCIÓ 7

Aplicar i vetllar perquè s'apliquin de manera estricta els protocols recollits al Pla integral de millora de l'escolarització i tractament de l'absentisme de Barcelona, elaborat pel Consorci d'Educació de Barcelona.

ACCIÓ 8

Establir als instituts amb alumnat gitano accions per a la continuïtat i el seguiment regular dels estudis de secundària (ESO i batxillerat), tant de noies com de nois.

- Reforçar les xarxes de seguiment i acompanyament de la joventut gitana als instituts i crear-la en aquells on no n'hi ha.
- Promoure programes dins les aules que reforcin l'equitat i el tracte igualitari entre nois i noies. Coordinar-se amb altres agents externs a l'escola perquè aquests tinguin continuïtat al carrer i a casa.

- Fer recerca i compartir conclusions sobre el retorn als estudis de joves gitans que havien abandonat la formació reglada.
- Fomentar l'intercanvi entre professionals i famílies d'experiències sobre l'escolarització i la formació continuada.

ACCIÓ 9

Realitzar un programa de preparació del pas de primària a secundària que desenvolupi una sèrie d'activitats d'apropament i coneixement del funcionament d'un IES, amb la participació dels alumnes i les seves famílies.

- Fer visites i activitats dins dels IES d'alumnes de cinquè i sisè de primària.
- Dur a terme un seguiment de la consolidació de l'alumnat fins a segon de secundària.

Com que és fonamental que les mares i els pares coneguin el funcionament de l'institut per poder fer un bon seguiment i evitar l'abandonament, caldrà una bona recepció i l'apropament a les famílies gitanes des del començament.

- Crear un programa de mediació entre les famílies i l'escola que ajudi les dues parts a entendre el funcionament de les institucions, d'una banda, i la riquesa de la diversitat cultural, de l'altra.

ACCIÓ 10

Fomentar la igualtat d'oportunitats en l'accés als estudis de batxillerat, cicles formatius de grau mitjà i superior i universitaris, tant de dones com d'homes gitans.

- Facilitar l'acompanyament a la joventut gitana a l'hora d'escollir la seva pròpia trajectòria professional i vital.
- Fomentar l'intercanvi amb altres experiències europees.

- Informar sobre ajudes i beques per a estudiants.

ACCIÓ 11

Organitzar un conjunt de conferències/debat per a famílies, amb el suport del màxim nombre d'entitats gitanes, per presentar i debatre la importància de l'educació i de l'èxit escolar per consolidar situacions de millora econòmica i social i sortir de situacions de discriminació social i econòmica. Les conferències les impartiran persones significatives de la comunitat i s'evitarà oferir exemples que poden ser considerats com a «impossibles».

ACCIÓ 12

Crear un grup d'opinió amb els pastors dels cultes evangèlics que vulguin participar-hi, per tal de promoure des del culte la difusió dels valors de l'educació formal a les famílies com a instrument de millora de les condicions de vida.

Objectiu 3. Fomentar el coneixement de la cultura gitana en tota la comunitat educativa

Gran part de la població gitana considera que la cultura del seu poble no es tracta dins les aules i que sembla inexistent. El coneixement i l'apropament cap a altres cultures de la ciutat són considerats com una estratègia adequada per fomentar polítiques d'inclusió, trencar estigmes, superar la marginació de pobles i persones i crear lligams d'interrelació i ajuda entre veïns i veïnes. Així es recull en el Pla d'interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona.

Per tant, es proposen les següents accions per a tota la comunitat educativa, que volen facilitar la visibilització i l'apropament cap a la cultura del poble gitano.

ACCIÓ 1

Donar suport a experiències que fomentin la interacció intercultural en espais relacionals de la comunitat educativa, si pot ser mitjançant projectes concrets i/o activitats específiques, amb la redacció i difusió d'un recull d'idees i propostes, que prevegin:

- Activitats dins les aules (tractament en projectes, enfocament de la interculturalitat dins la diversitat).
- Activitats en relació amb el barri (projectes d'interrelació veïnal, com ara la preparació de la festa major del barri) i xerrades veïnals al voltant de la interculturalitat, com són els treballs que estan organitzant la xarxa Antirumors, SOS Racisme o la FAVB, per exemple.
- Activitats a les AMPA (implicació de famílies en l'acompanyament i foment de la comunicació entre famílies, potenciació de trobades amb facilitadors).
- Projectes duts a terme en espais de relació entre la família i l'escola, com ara la realització dels camins escolars, de festes de l'escola amb la participació de les famílies o d'activitats esportives.
- La promoció i facilitació de l'organització de festes gitanes per a tota la comunitat educativa obertes al barri en general. Per tal d'obrir-les a tothom, caldria una mínima participació prèvia d'entitats veïnals i/o del barri en els preparatius d'aquesta acció.

ACCIÓ 2

Elaborar materials que difonguin i expliquin la cultura gitana i que aportin eines pràctiques per a professionals de la comunitat educativa i per a famílies.

- Guia pràctica per treballar el valor de la cultura del poble gitano a l'aula, que porti un coneixement històric del poble gitano i proposi activitats

pràctiques que ajudin a treballar els principals temes profunds i més conflictius, com ara l'exclusió, la discriminació, la pobresa o els prejudicis.

- Potenciar projectes territorials que facilitin l'intercanvi cultural dins l'àmbit educatiu en què una de les cultures sigui la gitana i que siguin promoguts per entitats gitanes (si pot ser, projectes col·laboratius entre entitats).

6.1.2. Reduir desigualtats i promoure oportunitats en l'àmbit de l'educació no formal

L'educació no formal és aquella realitzada de manera no obligatòria, que permet incorporar coneixements que ens atrauen o motiven i que sovint, pel fet de posar-nos en contacte amb altres persones, fomenta la vida social i col·lectiva i té un efecte d'apoderament individual i grupal.

Objectiu 1. Fomentar l'apropament al món laboral de la joventut gitana mitjançant un programa basat en la formació amb pràctica en un entorn professional usant els equipaments públics que ja existeixen

El trànsit dels i les joves a la vida laboral és complex, i encara més en un entorn d'incertesa i crisi com l'actual. Les accions que es proposen constitueixen una porta als interessos personals i professionals per treballar les capacitats i les habilitats de les persones participants.

ACCIÓ 1

Conèixer els interessos de la joventut gitana, realitzar una diagnosi que indiqui les tendències en què cal incidir i, posteriorment, dur a terme actuacions per fer realitat aquests itineraris vitals desitjats.

Aquesta diagnosi es duria a terme amb un treball participatiu entre els col·lectius de joventut del poble gitano, que caldrà segmentar per sexe i per edats (de 14 a 16 anys, de 17 a 18 anys, de 18 a 21 anys i de 22 a 25 anys) a deu barris de la ciutat per tal de determinar tendències i centres d'interès personals i professionals.

ACCIÓ 2

Dissenyar i dur a terme una oferta formativa no formal segons els centres d'interès dels i les joves i amb la seva participació. Ha de tenir les característiques següents:

- S'ha de basar en la formació amb pràctica en un entorn professionalitzat (simulació d'empresa).
- S'ha de dur a terme en mòduls de curta durada, ha de permetre una gran flexibilitat d'accés i ha d'oferir una confecció curricular personalitzada.
- S'ha d'orientar a la millora de capacitats i habilitats professionals, i d'habilitats relacionals i cognitives per a nois i noies joves menors de vint-i-cinc anys en situació d'atur i amb una baixa qualificació acadèmica i professional.
- Ha d'oferir activitats com ara música, producció audiovisual, dansa urbana, poesia urbana, arts escèniques, dansa, circ, creativitat tecnològica, robòtica, oficis, acció solidària, etc., si així ho acorda la joventut en un procés participatiu.
- Ha de generar la barreja de col·lectius, barris, grups socials i cultures diferents.
- Ha d'oferir la possibilitat de presentar de manera pública els treballs realitzats.

ACCIÓ 3

Un cop feta l'aplicació del programa formatiu anterior, dissenyar un projecte per a tota la ciutat i en partenariat amb una altra ciutat europea que, amb el su-

port de la Unió Europea, permeti treballar l'intercanvi de bones pràctiques i la implantació de projectes innovadors de transició al món del treball entre aquests i aquestes joves de diferents estats. La cultura gitana haurà d'estar present en aquest grup.

Objectiu 2. Promoure la cultura digital entre persones gitanes de totes les edats i reduir situacions de «bretxa digital»

ACCIÓ 1

Continuar les accions de formació activa en noves tecnologies, Internet i informàtica, tal com fa el programa Shere Rom, i promoure i activar projectes socials per fomentar el coneixement d'entorns tecnològics per a diferents sectors de població gitana, segons el sexe, l'edat i/o l'etapa vital (gent gran, joves i adolescents per a l'estudi i la formació, per adquirir competències de cara a la recerca de feina, etc.), en col·laboració amb entitats del poble gitano i entitats especialitzades en aquest àmbit.

Aquestes formacions actives han de ser obertes a qualsevol persona que les necessiti.

ACCIÓ 2

Comunicar i difondre entre les entitats gitanes els projectes de la ciutat que promoguin la difusió de la cultura digital o siguin punts d'accés en els barris, com ara els punts Òmnia, les biblioteques públiques, les associacions d'escoles d'adults, etcètera.

ACCIÓ 3

Proposar un programa/certamen dirigit a infants i joves de recerca i creació literària sobre història, ciència social o altres aspectes culturals del poble gitano que es treballi en cooperació amb les biblioteques de la ciutat.

6.1.3. Reduir desigualtats i promoure oportunitats en l'àmbit laboral i de l'ocupació

Objectiu 1. Augmentar l'ocupabilitat de les persones gitanes de Barcelona i l'accés als recursos municipals de formació i ocupació incidint especialment en col·lectius joves i d'altres amb càrregues familiars

Es proposa, d'una banda, millorar la informació que reben els gitanos i les gitanes de la ciutat per accedir als recursos ja existents per a la formació i l'ocupació (generalistes) i, de l'altra, incrementar la seva formació en capacitats i habilitats tant les dels àmbits del coneixement formal com les socials, organitzatives, relacionals i emocionals, a fi de millorar l'ocupabilitat de les persones, amb una intervenció dinamitzada des de l'àmbit municipal i amb el suport d'entitats que treballen amb el poble gitano.

Totes les accions que es preveuen en aquest objectiu es realitzaran en els barris amb més presència gitana; com a mínim, en deu barris de la ciutat.

ACCIÓ 1

Dissenyar i aplicar un pla de difusió per donar a conèixer els recursos de la ciutat dedicats a la formació i l'ocupació. Amb aquesta finalitat, caldrà acompanyar aquest procés perquè els recursos siguin difosos entre les persones associades i gitanes de cada barri. Un bon vehicle serien les entitats gitanes, educatives o altres que estiguin en contacte amb aquest segment de població barcelonina.

ACCIÓ 2

Des de Barcelona Activa i amb la col·laboració de dues entitats que treballen per la promoció de les persones gitanes, preparar una oferta específica de formació per a la recerca activa de feina: crear un pla de formació i ocupabilitat

del poble gitano de Barcelona per a gitans i gitanes en general, però amb programes específics segmentats per sexe, edats i situació familiar:

- Dones sense fills
- Dones amb fills a càrrec seu
- Homes sense fills
- Homes amb fills a càrrec seu

ACCIÓ 3

Establir sinergies i cooperació amb els plans de barri i altres serveis públics orientats a l'atenció de la població gitana i difondre el pla de formació i ocupabilitat del poble gitano.

Objectiu 2. Proposar pràctiques de no-discriminació en l'accés a l'ocupació de persones gitanes i en els llocs de treball

Les persones gitanes força sovint perceben una «mirada» diferent a l'hora de buscar feina i senten que poden ser discriminades en l'accés al món laboral. Cal donar informació sobre les diferències culturals i els drets de les minories en una societat inclusiva i democràtica i oferir la possibilitat d'optar a feines a partir de les competències i la formació.

ACCIÓ 1

Crear un pla en cooperació amb entitats que treballen per la inserció sociolaboral de les persones gitanes a fi de donar informació adequada sobre els fets culturals i identitaris propis en aquells aspectes que poden afectar la relació laboral a les empreses en què participa l'Ajuntament i també a d'altres que són proveïdores de béns i serveis.

Sempre que sigui necessari, caldrà fer un acompanyament a la persona que ocupa el lloc de treball.

ACCIÓ 2

Juntament amb l'Àrea de Comerç de l'Ajuntament de Barcelona i les associacions de comerciants de la ciutat, editar materials i espais de formació o tallers de coneixement dirigits a comerços i pimes per donar més visibilitat a la cultura gitana en el terreny comercial i de serveis des d'una perspectiva intercultural i de gènere (tal com s'ha fet amb altres cultures presents a la ciutat).

Objectiu 3. Organitzar i realitzar activitats per desvetllar l'emprenedoria i la forma de gestió cooperativa dins d'un programa d'accions més generals de suport a l'emprenedoria

Les persones gitanes han destacat per la seva capacitat d'acció com a individus emprenedors. Es vol posar al seu abast els serveis, les tècniques i els coneixements actuals del món de l'emprenedoria per dinamitzar la creació i/o consolidació d'activitats econòmiques.

ACCIÓ 1

Dissenyar i oferir a través de Barcelona Activa un programa per captar persones gitanes en les accions de promoció i suport a les persones emprenedores, amb el suport del Consell Municipal del Poble Gitano.

ACCIÓ 2

En col·laboració amb la Federació de Cooperatives de Catalunya, fer un programa de formació introductori al món cooperatiu i assessorar posteriorment els grups interessats sobre com es poden crear cooperatives de treball. Cal posar atenció en el fet que sovint els grups de treball en el poble gitano estan formats per famílies o grups de persones amb vincles familiars.

Objectiu 4. Donar suport a les activitats econòmiques d'autoocupació de les famílies gitanes

Les famílies gitanes sovint han preferit treballar en activitats econòmiques específiques. Moltes s'han dedicat durant anys a la venda ambulat i d'altres al reciclatge de metalls, a la venda de mobles i altres objectes vells i antics, etc. La crisi actual està afectant de manera diversa aquestes activitats, fet que incrementa la vulnerabilitat de tota la família. Per això, es vol incidir en la formació i capacitació de les persones emprenedores i dotar, si és factible tècnicament i econòmicament, d'un fons de microcrèdit de suport a activitats econòmiques de famílies gitanes amb normes clares sobre el tipus de préstec i el seu ús i retorn.

ACCIÓ 1

Fer un estudi amb la col·laboració de les entitats gitanes sobre les principals activitats econòmiques d'autoocupació que exerceixen les famílies a Barcelona, en què es busquin alternatives i maneres de consolidar i fer aflorar totes aquelles activitats dutes a terme en economia informal.

ACCIÓ 2

Promoure la difusió i el coneixement dels programes de consolidació empresarial ja existents a la ciutat que poden oferir serveis de suport i assessoria econòmica, fiscal, organitzativa, màrqueting, etc., a persones gitanes que fan activitats d'autoocupació o que gestionen petites empreses familiars.

ACCIÓ 3

Detectar activitats econòmiques personals i de petites empreses familiars gestionades per persones gitanes que necessiten fer un relleu generacional i assessorar en tot el procés les famílies

implicades mitjançant les eines ja existents a la ciutat de Barcelona. Facilitar el traspàs de les activitats als fills i filles.

ACCIÓ 4

Estudiar la viabilitat de crear un fons de microcrèdit gestionat per una entitat social o bancària experta. Aquest fons de microcrèdit hauria de tenir els condicionaments següents:

Origen del fons:

- Basat en fons d'origen de la Unió Europea o altres finançadors internacionals

Destí dels microcrèdits

- Finançament de compra de mercaderies
- Petites inversions materials per consolidar les activitats econòmiques

Característiques

- Capital màxim: 3.000,00 €
- Retorn màxim en 36 mesos

6.1.4. Reduir desigualtats i promoure oportunitats en l'àmbit de l'habitatge i la gestió territorial de l'hàbitat

Els objectius i les accions que es concretaran en l'apartat de l'habitatge afecten també una gran part de la ciutadania de Barcelona, tant si són gitanos o gitanes com si no ho són. Per tant, es farà una aproximació més general a la proposta de solucions, sempre que sigui possible i factible buscant elements concrets que es puguin aplicar a les famílies gitanes.

En primer lloc, treballarem amb el concepte de *vulnerabilitat urbana* basant-nos en la definició de *vulnerabilitat* que fa el Departament d'Afers Econòmics i Socials de les Nacions Unides:

«[...] En essència, la vulnerabilitat es pot definir com un estat d'elevada exposició a determinats riscos i incerteses, combinat amb una capacitat disminuïda per protegir-se'n o defensar-se'n i fer front a les seves conseqüències negatives. La vulnerabilitat existeix en tots els nivells i dimensions de la societat i és part integrant de la condició humana, tant pel que fa a cada persona com quant a la societat en la seva totalitat».²²

Així doncs, la vulnerabilitat d'un territori està definida per factors relacionats amb la demografia, la situació econòmica, l'estat dels habitatges i infraestructures i la percepció subjectiva dels habitants del barri (tant de la qualitat dels seus habitatges com del seu entorn).

Objectiu 1. Aplicar mesures de pràctiques inclusives²³ i de comprensibilitat en l'atenció de persones gitanes a l'Oficina de l'Habitatge de Barcelona i, en especial, en la comunicació de les condicions per accedir a l'habitatge de lloguer social en igualtat de condicions

ACCIÓ 1

Elaborar una guia amb criteris de lectura fàcil per fer comprensibles els serveis en general i en especial el d'habitatge de lloguer social que ofereix l'Oficina de l'Habitatge.

Distribuir la guia entre les famílies gitanes amb la col·laboració de les entitats del Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona i professionals del territori perquè la facin arribar a les famílies, escoles, etcètera.

ACCIÓ 2

Oferir els recursos necessaris formatius al personal de l'Oficina de l'Habitatge, amb l'objectiu de millorar la inclusivitat i la comprensió en l'atenció i apropar el bon ús dels seus serveis a la població gitana.

ACCIÓ 3

Realitzar una campanya informativa i formativa dirigida a les entitats i associacions gitanes sobre els requisits i la manera d'accedir a habitatges de lloguer social.

ACCIÓ 4

Donar a conèixer, amb la participació de les entitats gitanes i dels centres de culte de la ciutat, les clàusules i condicions d'accés als habitatges de lloguer social, garantint el tracte igualitari per a tota la població.

Objectiu 2. Incrementar la qualitat de vida en territoris de la ciutat amb presència gitana significativa i classificats com a vulnerables segons el programa Hàbitat de les Nacions Unides

ACCIÓ 1

Identificar les zones vulnerables de Barcelona catalogades pel Programa Hàbitat de Nacions Unides, per abordar en aquells barris on hi hagi una presència significativa de famílies gitanes, les qüestions i necessitats de la comunitat

²² Informe sobre la situació social al món, 2003: Vulnerabilitat social: Fonts i desafiaments. Nova York: Nacions Unides. Departament d'Afers Econòmics i Socials, 2003.

²³ Usarem el concepte *inclusivitat* d'una manera semblant a la que s'usa en parlar de l'escola inclusiva. El servei públic inclusiu serà aquell que adapta –tant com li permeti la seva normativa– condicions per als seus usuaris a fi d'evitar al màxim les barreres de comprensió per accedir-hi.

gitana –i no gitana– respecte de l'accés a l'habitatge, l'entorn digne i altres necessitats específiques.

ACCIÓ 2

Fomentar i donar suport als treballs realitzats pels diferents serveis tècnics, professionals, entitats, empreses i altres agents socials en territoris vulnerables inclosos en plans integrals (Pla de barris, plans comunitaris, etc.).

- Reforçar i/o crear on sigui necessari comissions territorials formades per diferents professionals que operen en cada territori –geogràficament ubicades en un mateix barri– per facilitar la coordinació d'accions per a un entorn (barri) digne.

ACCIÓ 3

Facilitar i compartir experiències de bones pràctiques en la configuració i l'ús de l'espai públic, així com en el foment de la relació intercultural i comunitària entre els equips tècnics de barris, districtes, instituts públics i agències públiques locals i supralocals de Catalunya.

ACCIÓ 4

Fer una recerca exhaustiva per dissenyar un programa amb finançament europeu que prevegi una actuació integral en barris declarats vulnerables de la ciutat on visqui població gitana per tal de:

- Dignificar l'habitatge.
- Millorar l'espai públic i crear espais d'interès en l'àmbit local.
- Fomentar i promoure la vida comunitària amb accions socials i amb perspectiva de gènere i de diversitat cultural.

6.2.

Consolidar i promoure el benestar personal i familiar

La família és un dels eixos troncal de la cultura gitana: és el paraigua que vetlla per tots els membres gitanos. Al si de la família, la dona es considera el pal del paller i té un important paper com a transmissora de la cultura i en totes les activitats i accions de cura tant dels fills i filles, com del marit, els pares i mares, i els altres membres de la família.

En el Pla de família municipal de Barcelona es posa de manifest que una part dels valors i vivències pròpies del «sentir» gitano són exemples de les polítiques de foment de l'atenció i protecció de les famílies, ja que la família extensa gitana és el nucli del sentiment de comunitat, solidaritat i relacions intergeneracionals. Una part de les polítiques de cura i benestar familiar són pràctiques esteses en el poble gitano, especialment pel que fa a l'ajuda i l'acompanyament als membres vulnerables de la família. L'acompanyament en l'envelliment, la malaltia, la soledat, la mort i el dol en són clars exemples.

En matèria de salut, cal destacar principalment que l'esperança de vida de la dona i de l'home és menor que la de la resta de la ciutadania i que s'observa un augment de casos d'obesitat entre els infants i joves gitanos. Per aquest motiu, caldrà fer atenció i acollir-se a les accions proposades pel Consorci de Salut de Barcelona i per l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

La crisi econòmica ha incrementat les situacions d'estrès diari que viuen algunes famílies que ja es trobaven en situació de vulnerabilitat, la qual pot derivar en una situació de marginació, i que compten amb escassos suports per fer front als reptes de supervivència diària.

Caldrà posar una atenció especial en el suport possible a les noves famílies gitanes, que es constitueixen per regla general en una edat més jove que la mitjana de la ciutat, al voltant dels setze i disset anys. Aquests nous pares i mares,

a vegades sense gaires recursos, han de ser acollits a les llars dels progenitors. Per tant, aquest fet enllaça amb altres qüestions que s'aborden en aquest Pla i a les quals caldrà donar prioritat, com ara:

- Aspectes propis de joventut
- Gènere
- Estat laboral i econòmic familiar (també en la conciliació laboral)
- Habitatge
- Educació i cura dels fills i filles

Objectiu 1. Millorar hàbits per gaudir d'una vida més saludable, adherint-se a campanyes ja proposades per a la població en general, però que s'observi que tenen més incidència en la població gitana

ACCIÓ 1

Recollir les campanyes públiques de foment de vida saludable i relacionar-les amb una incidència especial en la població gitana, com ara les promogudes pel Consorci Sanitari de Barcelona (Agència de Salut Pública) i les de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

- «Creixem sans» (salut pública, prevenció de l'obesitat infantil a Barcelona - POIBA)
- «Creixem més sans»
- «PASE.bcn»
- «Classe sense fum»
- «Canvis»
- «Sobre canyes i petes»
- «I tu, què en penses?»
- «Fem salut!»

Difondre les campanyes entre les entitats gitanes, els centres d'assistència primària, centres educatius i altres recursos i infraestructures veïnals de titularitat municipal.

ACCIÓ 2

Participar en les activitats que es realitzaran en l'aplicació del Pla integral del poble gitano de la Generalitat de Catalunya per a la millora d'hàbits alimentaris per combatre l'obesitat infantil i les malalties que se'n deriven (diabetis, excés de colesterol, etc.):

- Fomentar la millora d'hàbits alimentaris i de l'activitat esportiva.
- Participar en la promoció de xerrades informatives en els centres d'atenció primària de Barcelona, centres educatius i altres espais de la ciutat.

ACCIÓ 3

Promoure la participació dels adults en activitats de millora d'hàbits alimentaris i activitats esportives:

- Dinamitzar les activitats en l'àmbit de la prevenció i la salut familiar per realitzar-les als barris amb més presència de famílies gitanes, amb participació equitativa entre homes i dones.
- En el programa «Salut als barris», promoure grups específics de població gitana.
- En el programa «Esport per a tothom», promoure grups específics de població gitana.

Objectiu 2. Incidir en la millora de la salut psicosocial de famílies en situació de vulnerabilitat, oferint propostes per a la millora del benestar dels seus membres, amb especial atenció a les dones i amb intervenció coordinada dels serveis educatius, de suport social i de salut de la ciutat

ACCIÓ 1

Crear un programa de coordinació interdepartamental en diversos barris amb

presència de famílies gitanes, per establir criteris clars que permetin detectar situacions de vulnerabilitat familiar i fer una intervenció personalitzada, amb una visió integral, sistèmica i coordinada. La selecció dels territoris es farà amb criteris de significança en relació amb l'acció que es vulgui dur a terme.

ACCIÓ 2

Dins d'aquest programa anterior de coordinació interdepartamental en barris amb presència de famílies gitanes, incorporar la figura del promotor o la promotora de suport familiar i personal. Aquests tècnics i tècniques han de ser preferentment una dona i/o un home –membre del poble gitano o no– amb una preparació específica per donar suport, acompanyar i intervenir amb les administracions les famílies gitanes que ho necessitin. Aquest promotor o promotora ha de ser una persona de referència tant per a la família com per al personal tècnic municipal.

ACCIÓ 3

Per evitar duplicitats i millorar l'atenció de la salut psicosocial de la família, detectar i inventariar tots els projectes que es realitzen a la ciutat en centres educatius, centres de salut, casals de barri, centres cívics i altres espais de titularitat pública orientats a oferir atenció i suport específic per a dones gitanes, joves, infants, persones adultes, gent gran.

Objectiu 3. Establir un sistema perquè les famílies gitanes joves rebin suport en el coneixement dels recursos disponibles pel que fa a habitatge, salut, ocupació, educació i altres aspectes bàsics per a l'estabilitat de la família

ACCIÓ 1

Realitzar una campanya de comunicació dels recursos existents a la ciutat orientada a famílies joves amb la participació del Consell Municipal del Poble Gitano i de totes les entitats que en formen part, junt amb altres entitats i cultes que hi vulguin participar.

Objectiu 4. Posar en relleu i fer visibles els valors que el Pla de família de la ciutat proposa incrementar com a valors propis i plenament vigents en el poble gitano

ACCIÓ 1

Muntar una campanya de comunicació per mostrar els valors culturals del poble gitano, especialment pel que fa a l'acompanyament i el respecte envers la gent gran, l'acompanyament en el dol, la mort i la malaltia i la validesa en el Pla de família de la ciutat.

Objectiu 5. Continuar els treballs de consulta per tal de determinar la viabilitat d'aplicar mesures per atendre demandes de vetlla de morts als tanatoris en períodes de vint-i-quatre hores

ACCIÓ 1

Establir la necessitat real que existeix a la ciutat d'usar un tanatori vint-i-quatre hores per a la vetlla de persones mortes del poble gitano i d'altres cultures.

ACCIÓ 2

Activar una acció d'anàlisi de resultats en un dels tanatoris de la ciutat per oferir temporalment la possibilitat de vetlla de vint-i-quatre hores a qualsevol família que ho sol·liciti per:

- Establir les millors formes possibles d'atenció a la família, respectant els seus usos socials i els de la resta de famílies usuàries del servei de tanatori.
- Determinar els costos de gestió de l'obertura de vint-i-quatre hores.
- Establir quins han de ser els serveis mínims en les obertures de vint-i-quatre hores.

6.3. Coordinació intramunicipal i supramunicipal

Es plantegen objectius i accions en dos nivells diferents: aquells que tenen relació amb funcions internes de la ciutat i aquells que tenen relació amb l'organització i coordinació d'actors externs, com ara altres ciutats i territoris amb presència de persones gitanes i els departaments de la Generalitat, que tenen competències i actuen a la ciutat, sense oblidar els objectius i accions que el Pla integral del poble gitano de Catalunya vol que es facin amb la col·laboració dels ajuntaments i ens locals.

Es parteix de la premissa que és possible millorar la comunicació i coordinació entre el personal tècnic municipal i les seves unitats funcionals, així com entre el personal d'empreses públiques i instituts en què participa l'Ajuntament de Barcelona, els quals en algun moment hauran d'intervenir per donar suport i fer accions implicant-hi famílies gitanes. Dels serveis que poden arribar a intervenir s'esmenten, entre d'altres, salut, educació, serveis socials, habitatge, ocupació, seguretat, afers religiosos, via pública i territori.

L'atenció que han de realitzar els i les professionals implicades ha de tenir, sempre que sigui convenient o necessari, una visió intercultural, d'inclusivitat i accessibilitat del servei públic.

Un altre objectiu és que l'atenció a les persones gitanes es faci en un marc normalitzat i de no-discriminació de les persones per raó de sexe, d'origen racial o ètnic, de religió o conviccions, de discapacitat, d'edat ni d'orientació sexual.

Objectiu 1. Dissenyar i posar en marxa una prova de coordinació entre els departaments municipals per millorar la transversalitat i la cooperació. Així, prestar de manera més precisa el suport a les famílies i persones gitanes en situació de vulnerabilitat. Recollir els aprenentatges i les bones pràctiques per estendre l'experiència a altres barris

ACCIÓ 1

Dissenyar la metodologia de treball d'una taula de coordinació de serveis amb incidència en la població gitana. Aquesta metodologia haurà de preveure com a mínim:

- La construcció d'un mapa de serveis i actors del barri que tinguin relació amb la població gitana o que aquesta els pugui usar.
- El sistema de coordinació, competències de cada departament i nivell d'implicació.
- Paràmetres que inicien la intervenció.
- L'operativa per treballar en altres barris fent intervencions diverses que generin nous aprenentatges.

ACCIÓ 2

Decidir el barri on es vol dur a terme aquesta experiència i iniciar les activitats amb una durada mínima d'un curs escolar. Els barris es poden triar en funció del percentatge de població gitana, la fragilitat detectada, les demandes dels mateixos serveis municipals, les experiències i activitats concretes d'un pla de barri amb famílies gitanes i la presència en el territori d'entitats gitanes amb capacitat de participar, si és necessari.

ACCIÓ 3

Extreure coneixement i bones pràctiques de l'acció anterior per estendre les activitats a tot tipus de famílies d'origen

culturals diversos en situació de fragilitat social.

Objectiu 2. Obtenir i fer operativa la màxima informació disponible en relació amb la realitat de la situació de les persones gitanes i la de les entitats, associacions i altres recursos per al poble gitano i del poble gitano

ACCIÓ 1

Iniciar els treballs per fer un estudi sobre la realitat actual de les persones gitanes de Barcelona que permeti actualitzar les dades recollides per Carme Garriga l'any 2000 a l'estudi *Els gitanos de Barcelona*.

ACCIÓ 2

Coordinar al màxim la informació relativa a la convocatòria, l'atorgament i el seguiment de subvencions i els convenis amb entitats que realitzen activitats relacionades directament amb el poble gitano. Aquest fet permetrà que tots els departaments i les àrees implicades coneguin informacions que poden ser rellevants en els criteris i selecció de projectes.

Establir criteris clars sobre l'atorgament de les subvencions i el concert de convenis per tipologies d'intervenció i activitats, avaluant la conveniència d'afavorir projectes que incideixin en més d'un àmbit temàtic i posant una atenció especial a projectes que incorporin la perspectiva de gènere.

ACCIÓ 3

Programar i fer jornades i sessions divulgatives i de treball amb totes les persones responsables dels serveis de l'Ajuntament de Barcelona o estructures en què participi el consistori que

atorguen o poden atorgar subvencions a entitats per fer accions que afecten persones gitanes amb l'objectiu de:

- Compartir coneixement.
- Fomentar un espai d'intercanvi d'idees i projectes.
- Organitzar l'intercanvi entre ciutats europees.
- Marcar línies d'actuació i intervenció anuals o plurianuals.
- Valorar accions i entitats i donar a conèixer resultats públicament.

ACCIÓ 4

Elaborar un catàleg o mapa d'actors i recursos del poble gitano de Barcelona en què quedi recollit el màxim d'informació sobre entitats i associacions gitanes i persones de referència de l'entitat i la cartera de serveis i projectes en curs.

- Entitats i associacions que treballen per al poble gitano i amb el poble gitano.
- Persones expertes en qüestions relacionades amb el poble gitano.
- Recull de documents d'interès.

Aquest mapa permetrà:

- Informar les entitats gitanes dels recursos existents a la ciutat.
- Informar el personal tècnic municipal de quines són les entitats i persones significatives que hi ha en el poble gitano i les persones especialistes en àmbits temàtics.
- Informar qualsevol entitat o persona sobre la riquesa de les entitats del poble gitano i els serveis a disposició de la comunitat gitana.
- A la Generalitat de Catalunya, usar-lo com a base per al mapa d'actors de Catalunya.
- Promoure entre les entitats i persones gitanes l'ús dels serveis comuns

que necessitin, sense tutela, i si aquesta els cal, mitjançant un acompanyament amb el màxim rigor i professionalització.

ACCIÓ 5

Revisar els principals documents que defineixen drets i deures ciutadans i visions i propostes estratègiques, com ara la Carta de ciutadania, el Marc estratègic i full de ruta, el Mapa de ciutat i tots els plans municipals vigents a fi d'introduir en aquells en què sigui necessari criteris per visibilitzar objectius i accions relacionades directament amb el poble gitano.

Objectiu 3. Informar i formar els professionals de l'Ajuntament que treballen en atenció directa a la ciutadania sobre la diversitat cultural per tal de fer més inclusius i comprensibles els serveis municipals a les persones gitanes

ACCIÓ 1

Informar i formar el cos tècnic i docent dels centres educatius, el personal tècnic de suport amb responsabilitats dels centres sanitaris i el personal d'intervenció directa en general, amb l'objectiu d'augmentar les competències en gestió de la diversitat cultural i, en especial, el coneixement dels trets culturals i diferencials del poble gitano.

Prioritzar aquelles escoles amb un índex alt d'alumnat gitano.

ACCIÓ 2

Fomentar espais d'intercanvi de bones pràctiques amb reunions entre docents i altres tècnics i tècniques dels territoris, posant una atenció especial en els infants, dones, joves i famílies gitanes. Deixar un recull documentat, com a resum de les sessions o actes, accessible als professionals.

ACCIÓ 3

Informar, formar i sensibilitzar el personal tècnic dels serveis de suport a l'emprenedoria i d'ocupació, tant dels serveis centrals de Barcelona Activa com dels de totes les delegacions i, en especial, els tècnics i tècniques de les oficines d'atenció ciutadana (OAC) de districtes amb presència gitana, sobre el tracte amb els usuaris i usuàries de la població gitana per tal de detectar punts clau d'intervenció per a la millora de l'escolta de les seves demandes, i sobre el disseny d'accions, activitats i programes, i alhora per idear accions per a l'apoderament de les mateixes persones usuàries.

ACCIÓ 4

Informar, formar i sensibilitzar el personal tècnic que fa la seva tasca en barris amb una densitat elevada de població gitana per tal de generar serveis més inclusius i accessibles i que vetlli per la igualtat de tracte i la no-discriminació, posant una atenció especial a les persones tècniques dels punts d'informació i atenció a les dones (PIAD).

ACCIÓ 5

Informar, formar i sensibilitzar de manera progressiva els directores i directores de serveis i àrees i de la resta de nivells de l'Administració local sobre la realitat del poble gitano amb l'objectiu d'augmentar les competències interculturals i fer que aquest coneixement es transmeti i s'usi en els serveis d'atenció directa a persones gitanes.

Objectiu 4. Establir un protocol de coordinació d'actuacions amb el Pla integral del poble gitano 2014-2016 de la Generalitat de Catalunya i establir sistemes per compartir coneixements i aprenentatge amb altres municipis

ACCIÓ 1

Determinar el total d'accions que proposa el Pla integral que poden ser competència exclusiva de l'Ajuntament de Barcelona o compartida amb la Generalitat de Catalunya.

ACCIÓ 2

Crear un grup mixt de treball entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona per al seguiment del desplegament d'accions que es deriven del Pla integral a Barcelona.

- Establir un calendari d'accions, prioritats i pressupost que es portaran terme dins del Pla integral a Barcelona.
- Concertar i concretar un grup de treball i seguiment.

ACCIÓ 3

Crear un grup de treball amb els municipis de Catalunya amb més presència de persones gitanes, liderat per Barcelona, per consensuar un programa comú seguint les línies d'actuació que disposa el Pla integral del poble gitano 2014-2016.

ACCIÓ 4

Organitzar una reunió anual amb municipis de Catalunya per compartir coneixements i actuacions d'èxit en intervencions amb el poble gitano en l'àmbit municipal.

6.4. Posar en valor la cultura gitana i aportar la «mirada» gitana a la ciutat

Objectiu 1. Millorar el coneixement i la percepció de la ciutadania i fer més visible la cultura gitana mostrant les seves aportacions a la societat de Barcelona, amb una incidència especial en la celebració de dates importants i la promoció del coneixement de persones significatives gitanes

ACCIÓ 1

Mantenir el suport i promocionar les activitats i celebracions assenyalades per al poble gitano de la ciutat que organitzen les entitats gitanes:

- 27 de gener, Dia Internacional de Commemoració en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust.
- 8 d'abril, Dia Internacional del Poble Gitano.
- 2 d'agost, Dia de Commemoració i Reconeixement del Genocidi Gitano durant la Segona Guerra Mundial.
- 5 de novembre, Dia Internacional de la Llengua Romaní.

ACCIÓ 2

Organitzar anualment amb la implicació del Consell Municipal del Poble Gitano, l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) i el CCCB o altres entitats o institucions de la ciutat un homenatge, reconeixement o mostra pública de l'obra d'una personalitat de la cultura gitana catalana i/o internacional.

ACCIÓ 3

Fer partícip la veu gitana en actes municipals i en dates assenyalades per a la població en general, com, per exemple, en l'organització d'actes del Dia de la Dona, el 8 de març.

ACCIÓ 4

Organitzar una campanya de comunicació anual de sensibilització ciutadana, en col·laboració amb entitats gitanes i l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), amb la finalitat de:

- Donar a conèixer els trets i manifestacions de la cultura gitana en la societat.
- Difondre els valors de la cultura gitana i la seva contribució al patrimoni cultural de la ciutat.
- Fer visible la cultura gitana en espais públics, com ara biblioteques públiques de Barcelona, espais de connectivitat com són el metro (TMB), o l'aeroport de Barcelona, per exemple.

Objectiu 2. Generar un procés i un espai de participació que faciliti la implicació activa de gitans i gitanes a títol individual o grupal per construir i/o dissenyar col·lectivament projectes útils per al poble gitano

ACCIÓ 1

Organitzar unes jornades de creativitat gitana, que es poden anomenar «Somnia pel teu futur/Sueña por tu futuro», com a viver d'accions, idees, propostes i projectes proactius per a les persones gitanes de la ciutat.

El procés es basaria en la participació ciutadana: es treballaria amb una mostra de persones que recollís la diversitat del poble gitano (nou grups en paral·lel, cadascun de barris diferents de la ciutat), amb l'objectiu de definir els continguts i temes d'interès per a unes jornades finals.

El projecte tindria cinc fases:

- Fase 1: Definició de la metodologia i recerca de les persones participants

- Fase 2: Programació i execució de les reunions als nou barris
- Fase 3: Planificació i preparació de les jornades de creativitat gitana
- Fase 4: Realització de les jornades
- Fase 5: Informe de projectes derivats i seguiment.

ACCIÓ 2

Realització de les jornades «Somnia pel teu futur/Sueña por tu futuro» en un espai emblemàtic de la ciutat.

ACCIÓ 3

Crear una comissió de treball i seguiment amb vocals del Consell Municipal del Poble Gitano, personal tècnic de l'Agència pels Drets Civils i la No-Discriminació, persones gitanes amb reconeixement dins de la comunitat i persones expertes per supervisar i validar la implementació dels projectes amb més interès estratègic per al poble gitano i que mostrin tenir més impacte a la ciutat de Barcelona.

ACCIÓ 4

Usar els aprenentatges adquirits per dissenyar un projecte europeu que permeti compartir els coneixements i elaborar accions fàcilment reproduïbles a altres ciutats catalanes i, si pot ser, europees. Si més no, que es puguin conèixer les experiències i enriquir-les amb el coneixement que s'experimenta en altres països.

Objectiu 3. Incrementar l'ús que les associacions gitanes fan de les eines, espais i recursos de què disposen la ciutat i l'Ajuntament de Barcelona per tal de poder ser més visibles per a la resta d'entitats i ciutadania

ACCIÓ 1

Difondre l'ús de l'Agenda de la Ciutat a totes les associacions gitanes de Barcelona per tal de donar publicitat a totes les activitats culturals, esportives, socials, etc., que es realitzen relacionades amb el poble gitano o que als gitanos i gitanes els pugui interessar d'unir-se.

ACCIÓ 2

Mostrar de manera pràctica a les entitats gitanes de la ciutat com cal generar i presentar els continguts per a l'Agenda de la Ciutat.

Preparar els protocols de comunicació i adequar un sistema d'informació per a la difusió.

ACCIÓ 3

Establir convenis amb les entitats gitanes perquè puguin usar espais municipals, com ara l'Espai Avinyó, centres cívics, casals de barri, cotxeres, etc., per a la difusió de mostres, exposicions i jornades sobre la seva situació, història o altres aspectes de la seva cultura.

Objectiu 4. Incrementar la presència de persones i entitats gitanes en els espais de participació de la ciutat

ACCIÓ 1

Realitzar una presentació, com a mínim als consells municipals de dones, joves i gent gran, en una sessió del ple

del Consell Municipal del Poble Gitano. També s'haurà de realitzar en aquells consells dels quals, per la seva temàtica, alguna entitat o persona a títol individual s'hagi interessat a fer el seguiment.

ACCIÓ 2

Concertar reunions d'aprofundiment entre les entitats més interessades a participar en els diferents consells municipals i els respectius secretaris o secretàries dels consells, per aconseguir la implicació de persones gitanes en altres espais de participació de la ciutat.

Objectiu 5. Treballar per incorporar una línia de mediació amb la població gitana en el Servei de Traducció i Mediació Intercultural de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports de l'Ajuntament de Barcelona i donar valor a les accions de mediació que realitzen els ancians de la comunitat gitana

La mediació és una pràctica estesa i assumida en l'interior del poble gitano, i una part de les diferències, sempre que no impliquin cap tipus de delictes, que poden aparèixer es resolen amb la intervenció de mediadors o «gitanos de bé», els quals tenen prestigi i autoritat reconeguda per la mateixa comunitat gitana.

D'altra banda, en les seves relacions amb les administracions reclamen persones interlocutores gitanes que coneguin les formes culturals i relacionals pròpies per tal de fer més fàcils els tràmits i agilitar la solució dels possibles conflictes.

ACCIÓ 1

Incorporar en l'equip estable del Servei de Traducció i Mediació Intercultural un mediador gitano i una mediadora gitana amb competències professionals.

ACCIÓ 2

Detectar barris amb més necessitat de mediació a la ciutat de Barcelona i planificar les actuacions que s'han de fer anualment.

ACCIÓ 3

Reconèixer públicament el mèrit d'aquelles persones dins del poble gitano que faciliten l'entesa entre parts en discòrdia dins d'algun dels actes públics de celebració del Dia del Poble Gitano del 8 d'abril o en altres esdeveniments amb impacte i ressò ciutadà.

Objectiu 6. Presentar i fer difusió als barris de la ciutat, especialment en aquells amb més presència de població gitana, dels punts més importants i significatius de l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona

ACCIÓ 1

Elaborar una edició resum de l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona amb criteris de «lectura fàcil», visual i útil. Adaptar aquesta edició al format presentació en pantalla per acompanyar xerrades als diferents barris de Barcelona i perquè sigui accessible des del web de l'Ajuntament.

ACCIÓ 2

Concretar un pla de difusió d'aquesta edició perquè arribi al major nombre de persones gitanes de la ciutat, tant en paper com en xerrades, o bé a través del web de l'Ajuntament.

El pla de difusió de l'Estratègia municipal amb el poble gitano constaria de les parts següents:

- Tramitar l'edició, via entitats gitanes i cultes religiosos.

- Des d'organismes tècnics municipals i amb l'assessorament i la participació del Consell Municipal del Poble Gitano, organitzar i gestionar la convocatòria de diferents xerrades explicatives per a entitats i grups naturals de població gitana.
- Des d'organismes tècnics municipals, organitzar presentacions explicatives als districtes per presentar-les als equips de tècnics.
- Implicar en aquestes presentacions membres del Consell Municipal del Poble Gitano.

ACCIÓ 3

Comunicar l'existència de l'Estratègia local amb el poble gitano a treballadors municipals a qui, per la tasca que duen a terme diàriament, els afecten els objectius i accions que consten en aquest Pla.

ACCIÓ 4

Presentar l'Estratègia local amb el poble gitano en una sessió del Consell de Ciutat com a màxim òrgan consultiu i de participació ciutadana de la ciutat.

7. RESUM D'ACTUACIONS EN EL MANDAT 2011-2015 DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA RELACIONADES AMB EL POBLE GITANO

Presentem un recull de suports, serveis i projectes municipals que considerem que han tingut un impacte especial en el poble gitano de Barcelona. A la ciutat no hi ha cap servei ni programa municipal adreçat de manera específica a aquesta comunitat, fora dels projectes de reforçament escolar per a nens i nenes que es fan mitjançant convenis amb entitats de la comunitat i algun altre projecte de promoció de la cultura gitana, com la celebració del Dia Internacional del Poble Gitano, el 8 d'abril.

A més, als fitxers municipals no hi ha cap indicador que determini la pertinença de cap persona a una ètnia determinada i, per tant, és impossible saber del cert el nombre de persones beneficiàries dels col·lectius dels programes i serveis que l'Ajuntament ofereix a tota la ciutadania. És per això que per presentar el recull actual, a banda dels programes específics assenyalats, ens hem basat en les actuacions que es desenvolupen en barris on la comunitat gitana té una presència més important i en aquells en què, per tant, podem suposar que les polítiques municipals executades han tingut una major repercussió en el col·lectiu.

7.1. Projectes i/o serveis de l'Ajuntament de Barcelona

Independentment dels serveis d'atenció i promoció social i dels equipaments dels districtes de la ciutat, que diàriament fan atenció a població gitana, en aquesta

taula es recullen aquelles actuacions de districte en què hi ha una significativa presència de famílies gitanes.

DISTRICTE	PROJECTE, SERVEI O EQUIPAMENT	PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI
NOU BARRIS	Casal Infantil Torre Baró	
	Casal Infantil Vallbona	
	Casal Infantil Trinitat Nova	Roquetes Trinitat Nova
	Plans d'ocupació de Trinitat Nova	
	Pla Renfe Meridiana (Porta)	
SANT ANDREU	(1) «Why Violence?» ²⁴	
	Espai Familiar Bon Pastor	
	Pla de Barris Bon Pastor-Baró de Viver	
	Casal Infantil Bon Pastor	Baró de Viver
	Servei Dinamitzador de Joves de Bon Pastor	
SANT MARTÍ	Tercera fase de la reurbanització de les «cases barates» de Bon Pastor	
	(2) «Why Violence?»	
	Espai Familiar Besòs Casal Infantil	Besòs-Maresme

81

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

- Atenció a població d'origen galaicoportuguès i romanès Servei d'Atenció Social a Població Itinerant Galaicoportuguesa, SASPI: 376 persones ateses el 2013.

²⁴ «Why Violence» ('Per què la violència?') és un projecte de sensibilització que aplega joves de la ciutat per combatre les microviolències del dia a dia a través de l'expressió artística i iniciatives d'emprenedoria social amb perspectiva de prevenció.

7.2. Suport a actes i celebracions

- Suport a l'organització pel Consell Municipal del Poble Gitano del Dia Internacional del Poble Gitano, el 8 d'abril (2012, 2013, 2014 i 2015).
- Amb el Govern de la Generalitat, organització dels actes commemoratius amb motiu del Dia Internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust, el 27 de gener. L'any 2014 es va acompanyar amb l'exposició «Dik I Na Bistar - Mira i no oblidis» a les cotxes de l'Ajuntament, sobre el genocidi del poble gitano sota el nazisme.
- Exposició i acció escènica a la plaça Sant Felip Neri (18 de juliol de 2014) de la campanya «Na Bistar», amb motiu del reconeixement del genocidi gitano durant la Segona Guerra Mundial.
- Suport al viatge per a la trobada internacional del 2 d'agost (2013 i 2014) amb motiu de la commemoració del genocidi del poble gitano per part del nazisme al camp de concentració d'Auschwitz-Birkenau (Polònia).
- Itinerància de l'exposició «Dik I Na Bistar - Mira i no oblidis»: l'any 2014 s'ha mostrat en diferents biblioteques de la ciutat.
- Participació el 2013 en l'Any Carmen Amaya amb una taula rodona a la Sala Martí l'Humà del Museu d'Història de la Ciutat.
- Celebració del Dia de la Llengua Romaní el 5 de novembre de l'any 2014.

7.3. Presència internacional

Any 2013

- 8 de novembre de 2013, Madrid: reunió de l'Aliança Europea de Ciutats i Regions per a la Inclusió del Poble Gitano.
- 12 i 13 de desembre de 2013, Brussel·les: reunions de Roma Inclusion Task Force d'Eurocities.

Any 2014

- 6 de març de 2014, Barcelona: participació en la taula rodona «Building cities within the Social Investment Package», dins del Social Affairs Forum.
- 13 i 14 de maig de 2014, Budapest: reunions de Roma Inclusion Task Force d'Eurocities.
- 26 i 27 de novembre de 2014, Brussel·les: reunions de Roma Inclusion Task Force d'Eurocities.

Any 2015 (participacions previstes)

- 17 de febrer de 2015, Màlaga: JSegunda Jornada sobre Fondos Estructurales y de Inversión 2014-2020 y Actuaciones Integrales de Eliminación del Chabolismo, organitzada pel Consell d'Europa i l'Aliança Europea de Ciutats i Regions per a la Inclusió del Poble Gitano.
 - 11 i 13 de març de 2015, Osmangazi (Turquia): reunions de Socials Affairs Forum i de Roma Inclusion Task Force d'Eurocities.
-

7.4. Impacte d'accions de suport a l'educació formal i no formal

FUNDACIÓ PERE CLOSA. Promoció escolar

	CURS 2012-2013		CURS 2013-2014		CURS 2014-2015			TOTAL
	SANTS BARRIS	NOU BARRIS	SANTS BARRIS	NOU BARRIS	SANTS BARRIS	NOU BARRIS	GRÀCIA BARRIS	
Centres educatius	3	3	3	3	3	8	3	26
Alumnes atesos	70	43	72	37	59	73	32	386
Famílies ateses	62	25	66	35	56	62	25	331

FUNDACIÓ PERE CLOSA. «Siklavipen Savorença» ('Educació amb tothom') Reforç escolar

	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Centres educatius	10	11	9	10
Alumnes	24	28	28	25
Famílies	18	20	20	18
Professionals de centres educatius	49	57	45	45
Entitats i serveis	10	10	11	11
Total de beneficiaris	111	126	113	109

UAB. «Shere Rom», Alfabetització digital

BARRIS	CURS	ALUMNES ATESOS
Besòs-Maresme,	2011-2012	148
Bon Pastor,	2012-2013	170
Gràcia,	2013-2014	189
Hostafrancs,	2014-2015	225
Roquetes		
	TOTAL	732

7.5.
Accions de suport a l'ocupabilitat i la inserció laboral

FUNDACIÓN SECRETARIADO GITANO		
ANY	Atencions	Insercions
2011	141	27
2012	144	29
2013	134	30
2014	172	36

7.6.
Convenis i suport a entitats

FUNDACIÓN SECRETARIADO GITANO	
Convenis amb entitats que realitzen accions amb impacte sobre les persones del poble gitano durant el mandat	246.244,48 €
Suport a entitats que realitzen accions amb impacte positiu sobre les persones del poble gitano, durant el mandat 2011-2015	138.765,00 €
TOTAL	385.009,48 €

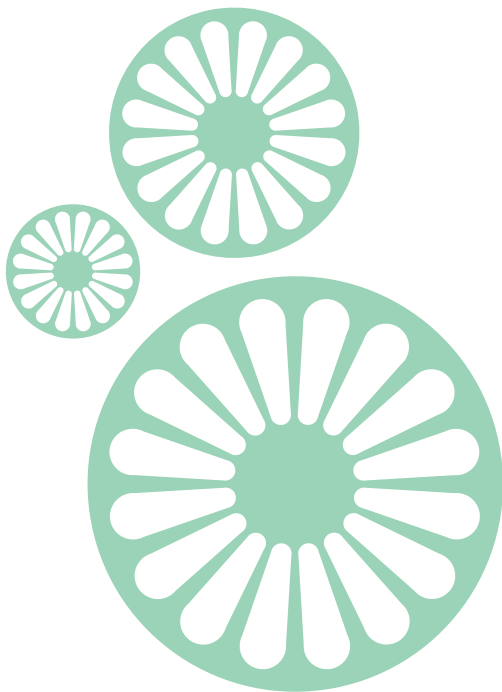
85

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona: diagnosi i línies d'actuació

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

8.

ANNEX 1: RELACIÓ D'ENTITATS, ORGANISMES I SERVEIS QUE HAN PARTICIPAT EN ELS TREBALLS D'ELABORACIÓ DE L'ESTRATÈGIA LOCAL AMB EL POBLE GITANO DE BARCELONA

8.1.

Entitats del Consell Municipal del Poble Gitano

Agrupació d'Entitats per al Desenvolupament del Poble Gitano dels Països Catalans (AGIPCAT)

Associació Cultural Cristiana de Catalunya (Agape)

Associació Cultural Cristiana del Bon Pastor

Associació Cultural Cristiana La Cera

Associació Cultural Cristiana de la plaça Espanya

Associació Cultural Gitana La Cera

Associació de Cultura Gitana Jove – Ternikaló XXI

Associació de Joves Gitanos de Catalunya

Associació de Joves Gitanos de Gràcia

Associació de la Dona Catalana Gitana

Associació Esportiva Gitana d'Hostafrancs

Associació Gitana de Bon Pastor

Associació Gitana Joventut, Igualtat i Progrés

Associació Intercultural Nakeramos

Associació Sociocultural Lacho Baji Cali

Associació Tots els Colors

Asociación Gitana de Mujeres Drom Kotar Mestipen

Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGiC)

Fundació Pere Closa

Grupo Cultural Gitano de Porta

Instituto Romanó de Servicios Sociales y Culturales

Rromane Glasura – Veus Gitanes

Rromane Siklovne, Associació de joves estudiants gitanos de Bon Pastor

Unió Romaní

8.2. Altres entitats, organismes i serveis

Agència de l'Habitatge de Catalunya

Associació Vincles

Barcelona Activa

Càritas Diocesana

Centre d'Informació i Recursos per a les Dones (CIRD)

Comissionat de Participació i Associacionisme de l'Ajuntament de Barcelona

Consell d'Ancians de la FAGiC

Consell Municipal de Dones

Consell Municipal del Poble Gitano

Consorci d'Educació de Barcelona

Consorci d'Habitatge de Barcelona

Consorci de Salut Pública

Departament de Benestar Social i Família, Generalitat de Catalunya

Departament de Participació Social, Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Direcció de Serveis a les Persones i al Territori del districte de Gràcia

Direcció de Serveis a les Persones i al Territori del districte de Nou Barris

Direcció de Serveis a les Persones i al Territori del districte de Sant Martí

Direcció de Serveis a les Persones i al Territori del districte de Sants-Montjuïc

Enseñantes con Gitanos

Fundació SURT

Fundació Trinijove

Fundación Secretariado Gitano

Regidoria de Dona i Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona

Servei d'Acció Comunitària de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports

Servei d'Atenció Social de Població Itinerant (SASPI)

Serveis Socials per a la Població Vulnerable de l'Ajuntament de Barcelona

Serveis Socials Territorials de Ciutat Vella

Serveis Socials Territorials de Gràcia

Serveis Socials Territorials de Nou Barris

Serveis Socials Territorials de Sant Andreu

Serveis Socials Territorials de Sants

Universitat Autònoma de Barcelona

Universitat Jaume I de Castelló

9. ANNEX 2: AGRAÏMENTS

Els treballs realitzats ha comptat amb les aportacions, la implicació, el suport i la participació de moltes persones, a les quals volem agrair el seu compromís i interès perquè l'Estratègia prengui forma. A totes elles i tots ells, el nostre reconeixement i agraïment:

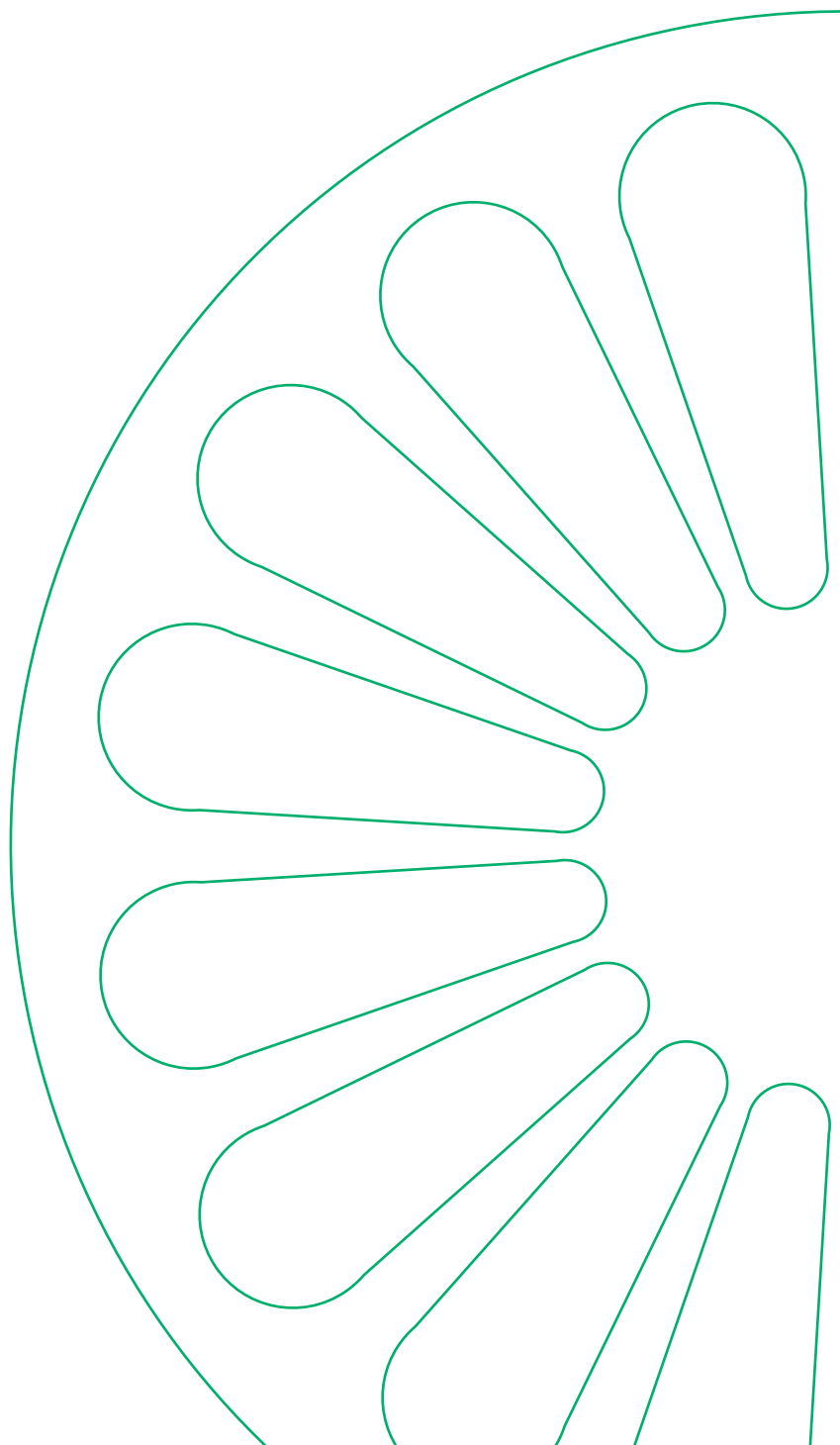
Aguilera, Pedro	Font, Tatiana	Pérez, Ezequiel Peris, Isabelle
Álvarez, Carmina	Fortea, Carme	Perona, Paqui
Azpiri, Miren	Franconetti, Miguel Ángel	Pons, Andy
Batlle, Joan	Garcia, Pere	Pons, Maria Rosa
Beremenyi, Balint-Ábel	Garriga, Carme	Queralt, Josep Maria
Bermúdez, Teresa	Gas, Maria	Ramírez Heredia, Juan de Dios
Blasi, Carme	Giménez, Ana	Rodríguez, Francesc
Calderón, Marifé	Giménez, Manuel	Rodríguez, Saray
Carballo, Annabel	Giménez, Manel	Rovira, Elena
Carrasco, Salvador	Gómez, Manuel	Rubia, María
Carrasco, Sílvia	Gómez, Mercedes	Santiago, Dolores
Casermeyro, Pedro	Gómez, Miguel Ángel	Santiago, Francisco
Cizmic, Seo	Heredia, Manuel	Sala, Pere
Carmona, Antonio	Hernández, Ricardo	Salinas, Jesús
Contreras, Juan	Jiménez, Domingo	Sanjuan, Lucía
Cortés, David	Jódar, Sebastià	San Román, Teresa
Cortés, Juan	Lalueza, José Luis	Solanes, Pilar
Cortés, Manuel	Llopis, Rosa	Solé, Ramon
Coté, Àngels	Marjalizo, Josep Lluís	Sánchez, Desidée
Cubells, Xavier	Maya, Francisca	Soto, Soledad
Cruselles, Estel	Medina, Antonio	Tarradellas, Joan
Díez, Èlia	Méndez, Carmen	Tiradani, Gerardo
Fajardo, Juan	Mirga, Anna	Turull, Carme
Fernández, Alba	Moneo, Mireia	Valentí, Joan
Fernández, Dovirgen	Montero, Simón	Valentí, Enriqueta
Fernández, Francesc	Moreno, José Antonio	Valentí, Francisco
Fernández, Juana	Muñoz, Carlos	Valentí, Ricard
Fernández, Manuel	Muñoz, Xesca	Valentí, Ricardo
Fernández, Mariano	Padrós, Marta	Valero, Nani
Fernández, Mercè	Pallàs, Emília	Vila, Conxita
Fernández, Noemí	Parera, Andreu	

Aquest document va ser presentat
i aprovat pel Consell Municipal del
Poble Gitano de Barcelona en sessió
plenària el dimecres 4 de març de 2015.

90

**Qualitat de Vida,
Igualtat i Esports**

Estratègia local
amb el poble
gitano de Barcelona:
diagnosi i línies
d'actuació

BCN

**Estratègia local amb
el poble gitano de Barcelona:
diagnosi i línies d'actuació**

Edició de març de 2015

**bcn.cat/
dretscivils**

facebook.com/Bcn.cat
twitter.com/Barcelona_cat